ARGEȘ

Revistă de cultură fondată în 1966 ● Serie nouă

■ Anul XIII (XLVIII) ■ Nr. 6 (372) ■ Iunie 2013 ■ 3,5 lei ■

Gheorghe Mocuţa, poetul la 60 de ani

p. 7



HIERONYMUS BOSCH - *Grădina plăcerilor (detaliu)*

Editori: **Consiliul Local Pitești, Primăria Municipiului Pitești și Centrul Cultural Pitești**

Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România

Momente şi schiţe din actualitatea literară

■ *Trei festivaluri într-unul*. În perioada 29-31 mai, au avut loc Zilele poeziei în Olt, în fapt trei festivaluri poetice: „Ion Minulescu" la Slatina, „Virgil Carianopol" la Caracal şi „Virgil Mazilescu" la Corabia. Lansări de cărţi (printre altele o ediţie a operelor complete ale lui Virgil



Mazilescu realizată de Gabriel Nedelea la Editura *Aius* din Craiova!), recitaluri poetice (unul al actorului Emil Boroghină), vizitarea unor muzee, mănăstiri şi cetăţi romane… Un juriu format din Gheorghe Grigurcu (preşedinte), Paul Aretzu, Mircea Bârsilă şi Dumitru Augustin Doman a acordat premiul „Ion Minulescu" poetei Ofelia Prodan, premiul de debut „Virgil Carianopol" Simonei Dumitrache şi marele premiu „Virgil Mazilescu" poetului Liviu Ioan Stoiciu. Gazdă a manifestărilor a fost Paul Matiu, directorul Bibliotecii Judeţene Olt.

■ În *Familia*, nr. 4/2013, Gheorghe Grigurcu despre prietenie, sceptic, ca orice spirit superior: „Moment negru: prietenia e necesară doar pentru a fi trădată".

■ În perioada 15-18 mai, la Băile Herculane, au avut loc Colocviile internaţionale „Reflex". Tema de anul acesta propusă de poetul Octavian Doclin, gazda manifestărilor, a fost despre roman. Câteva zeci de prozatori şi critici literari au dezbătut timp de două zile, apoi au şi citit proză. Dar, a fost o seară rezervată şi poeţilor. Printre participanţi: Gheorghe Schwartz, Vasile Dan, Gheorghe Mocuţa şi Ioan Matiuţ (din Arad), Ion Marin Almăjan, Viorel Marineasa, Lucian Alexiu, Mircea Pora, Gheorghe Secheşan, Alexandru Ruja, Titu Suciu (din Timişoara), reşiţenii lui Doclin: Nicolae Sârbu, Gheorghe Jurma, Titus Crişciu, Gheorghe Zincescu, iar din Satu Mare Vasile Mic, Aurel Pop şi Vasile Moiş… Apoi, decanul Toma George Maiorescu, iar din Serbia poetul Adam Puslojici.

■ În revista *Nord literar*, nr. 5(120), mai 2013, Gheorghe Pârja publică un interviu cu Eugen Simion care tocmai a împlinit 80 de ani. Reţinem evocarea unei întâlniri a cunoscutului critic cu scriitorul şi monahul Niacolae Steinhardt, o mărturie despre caracterul omului şi autorului *Jurnalului fericirii*: "Am plecat cu Steinhardt şi pe drum eu i-am pus câteva întrebări. Una dintre aceste întrebări privea dacă confirmă ceea ce Marin Preda scrie în ***Cel mai iubit dintre pământeni***. Un deţinut politic evreu, care îngrijeşte pe un muribund, fost legionar, abandonat, el îl îngrijeşte cu un devotament extraordinar. Când iese din agonia lui, se uită la salvator şi-i spune un lucru scârbos şi violent. Îi spune ceva de genul: te urăsc, jidane! Pentru mine era inexplicabil acest lucru. El a confirmat că aşa s-a întâmplat. Mi-a mai spus: eu fiind creştin, am căutat să-l iubesc pe acest om. Mi s-a părut incredibil. A doua întrebare: dacă este adevărat că el a intrat în puşcărie pentru că nu a vrut să-i trădeze pe Vasile Voiculescu, Noica şi Dinu Pillat. În timp ce un alt scriitor român - acum pot să-i spun şi numele, Constantin Ţoiu - a acceptat să fie martor al acuzării. Prozatorul a fost apoi promovat, a fost vicepreşedinte al Uniunii Scriitorilor. Steinhardt mi-a confirmat acest lucru şi mi-a povestit cum s-a întâmplat. Istoria orală care circulă şi pe care şi el o povesteşte în Jurnalul fericirii se confirmă. Mi s-a părut un lucru extraordinar şi de aceea am o admiraţie nemaipomenită faţă de el. A fost un om curat, un om care a trecut prin infern, fără să trădeze în niciun fel".

■ Tot în nord, dar mai spre vest, o altă revistă a ajuns la un număr rotund: 100. Este vorba de *Caiete Silvane*, cu poetul Daniel Săuca redactor-şef. O revistă care ştie să pună alături, în echilibru, scriitori importanţi din ţară cu condeie din zonă care oglindesc cultura şi tradiţiile şi personalităţile istorice ale Sălajului. Le spunem de pe Argeş La mulţi ani! gazetei şi redactorilor deopotrivă.

D.A.D.

Florian Silişteanu



Din cana cu păsări

cântec de manea despre ţara mea

şi-a ieşit la vorbitor unul ce avea pistol avea apă ruginită şi pe gât urmă şoptită de-ascuţitul dinţilor de teama părinţilor avea duşumea sub limbă părul scurt umerii laţi şi păduchii împăiaţi avea gâtul tatuat cu fieri vechi de împrumut gura mă-tii să ţi-o mut de verde de împărat dincolo de vechiul sat în care stătea rumânu aşteptând să curgă prunu când a ţuică mămăliga când a benzină maşia foaie verde de manea am strigat la ţara mea

apoi se aude cum se-mpute la ghişeu ştirea zilei

şi-a plecat la vorbitor unul parcă muritor ce avea scobarul verde şi bea apă ruginită din fântâna ta şoptită de unde sorbeau odată apă caii din găleată de unde mureau cu rândul numai oamenii curaţi de dincolo de şapte fraţi toţi cu gâtul tatuat până dincolo de sat că gâtul românului e dunga parfumului că parfumul mortului e pantoful viului şi că toată roata asta e oglinda e bănuţul e culcuşul numelui din distanţa prunului

apoi se dă cu sfântul busuioc până spre umeri

de la vorbitor soseşte cel cu apa lui şoptită ce spre gât e -mbrobodită
pune şalul la uscat şi rugina pe coroană
sărumâna ţară mamă

4 iunie 2013 în Belgia
la Charleroi

Ilorian Păunoiu - Poetul pe care Dumnezeu l-a învăţat poezia

Trupul lui e inert – o colivie a unui suflet mare, sensibil şi bun în care încape întreg universul cu libertatea şi unduirile lui. El coboară din obârşiile îngereşti şi posedă elanul, efervescenţa şi graţia cuvintelor pe care le face să cânte, să zboare, să danseze; le învaţă ce e iubirea fără de care existenţa nu are logică. Numele volumelor sale sugerează legătura cu lumea exterioară prin strigăt, prin joc, prin muzică: *Strigarea numelui,* versuri, Editura Almarom, Rm.Vâlcea,1998; *Jocul secundei,* versuri, Editura Conphys, Rm. Vâlcea 1999; *Scrisori către aproapele, eseuri creştine*, Editura Adrianso, Rm. Vâlcea, 2000; *Banchetul reginelor,* versuri, Editura Conphys, Rm. Vâlcea 2002; *Arheologie sensibilă,* versuri, Editura Fundaţiei ALFA, Cluj-Napoca, 2002; *Simfonie pentru spadă şi crin*, versuri, Editura Conphys, Rm. Vâlcea, 2005; *Cântarea Cântărilor*, parafrază modernă în versuri, Editura Perpessicius, Bucureşti, 2008; *Poezie, logodnica mea!,* versuri, Editura Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2011.

A venit la Casa cu Greieri, din satul meu vâlcean, adus în spate de un bun companion şi m-a încărcat de mirare şi de emoţie. Nimic nu e mişcare în trupul său decât degetele de la mâna stângă cu care, într-o anumită poziţie, schimbă filele cărţilor în timpul ceasurilor lungi de lectură. Până la 20 de ani a fost bine, însă de aici nu i s-a mai dat mult de trăit. S-a rugat adânc lui Dumnezeu, Celui care i-a dăruit visarea, Celui care i-a dăruit rostirea: "Doamne, la mine /Ai mai venit/ În străvechime, / Dar n-am ştiut / Şi am căzut / Rob pe pământ. / De-atunci aştept / Tainic cuvânt!". Şi Dumnezeu i-a dăruit zile şi l-a învăţat poezia, căci sunt poeţi pe care dacă Domnul nu-i învaţă poezia, în zadar se ostenesc. El posedă acea armonie în care cuvântul tainic şi sfânt ia formă de pasăre, de copac, de izvor ori de înger.

Acesta e demersul discursului său poetic!

Ilorian Păunoiu este un neobosit călător prin spaţiu. El se află în căutare veşnică. El caută omul care să-l ducă la Lacul Vitezda, să-l vindece, el caută iubirea sacralizată, iubirea îndurătoare, care să-i tămăduiască trupul inert. Aşteaptă îndemnul "i-aţi patul tău şi umblă!", iar dacă nu soseşte omul, poetul zboară cu puteri sufleteşti nebănuite şi devine miticul zeu care tot ce atinge se transformă în vers şi în sunet. Ilorian îşi cântă poemele recuperând starea de fericire şi de extaz, muzica lui jucând un rol important în actul creator.

Cărţile sale, multe dictate, dau strigăt unei poezii rupte din raiul folcloric, păstrând un sentiment al naturii într-o contopire cu sufletul său sensibil: "Tu eşti o frunză / Şi eu un ram / Tu eşti o luntre / Şi eu un lac / Tu eşti un chip / Eu sunt un voal / Şi tot aşa / În zarea ta / Mă scald, iubito!"

Existenţa lui Ilorian Păunoiu s-a concretizat în poezie. Dumnezeu l-a învăţat poezia care a devenit un mod de a vieţui pentru poetul care crede în dăinuirea creaţiei. Foarte elaborată poezia sa ţine de geografia spirituală a sufletului, de spaţiul său vital, de universul viu al naturii în permanentă strălucire, în continuă zbatere. Sufletul îi este iubire şi hrană: *Mă daţi de mâncare la uliţi / Mă daţi de splendoare la zei / Sunt omul ce merge pe suliţi / Pe ore, pe nuferii grei. (De mâncare...) Poezie, logodnica mea,* din volumul cu acelaşi nume,

este o artă poetică în care, asemeni lui Al. Philippide, închizând în învelişul ei sonor virtuţile cuvântului revelator, eroul liric îşi celebrează logodna: *Mi-e dor de tine, poezie / Iubita mea de-nsingurare / Ca de-o departe fericire / De-o reinventată zare.// Tu mi-ai dat stările de bine / Şi graţia mi-o dai mereu / Prietenă ce nu trădează / Prietena lui Dumnezeu.*

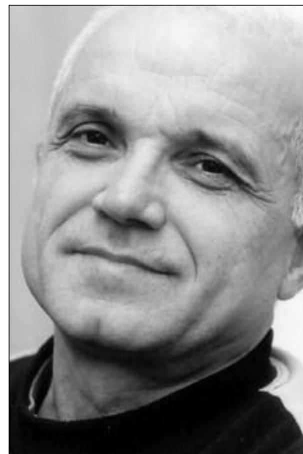
Discursul liric al lui Ilorian Păunoiu este deschis către mitologie, către spaţiul universal al temelor existenţiale, iar strigătul lui de viaţă este încărcat de încredere în cerul şi în pământul bun, dar mai ales în marele Demiurg.

Valeriu Anania intuieşte cu arta sa de cunoscător al sufletelor şi al culturii, în Ilorian Păunoiu, **un straniu poet al pathosului creator al tainelor şi suferinţelor omeneşti. Atenţia asupra talentului său, iluminat de o boală grea** – spune marele scriitor – **mi-a fost atrasă şi de faptul că a fost prezentat şi recenzat atât de critici şi scriitori consacraţi, laici, cât şi de gânditori şi scriitori teologi.** ***Scrisorile către aproapele (introducere în agapologie), carte din anul 2002, relevă în Ilorian Păunoiu şi un eseist religios. Făptură înţeleaptă a trudei smerite, el trăieşte înlăuntrul unei suferinţe, ce este o situaţie – limită, instrument al intervenţiei divine, care-l mântuie prin darul scrisului, al creaţiei. Ilorian Păunoiu merită preţuirea contemporanilor.***

ELISAVETA NOVAC

Liviu Ioan Stoiciu

Masonii care ne condamnă



Am conştientizat zilele trecute că nevinovata francmasonerie taie şi spânzură „conform legii” în România, interpretându-se legea după interese de gaşcă elitistă. E prima oară când se dă de gol, oficial, că magistraţii (procurori şi judecători) sunt masoni – şi mi se pare a fi un dezastru moral că românii de rând stau la cheremul unei structuri exclusiviste, cu reguli numai de ea ştiute, impuse de regulamente ale unor „rituri acceptate, loje, clase şi grade” restrictive, „obediente”, oportuniste. Ne mirăm că Justiţia în România (pusă sub monitorizarea Uniunii Europene, cum nu mai e cu alte state, în afara Bulgariei) e structural viciată, necredibilă, pusă să împartă dreptatea după criterii politice sau de clan „regular” străin. Citeam pe Wikipedia că în România există mai multe obedienţe masonice: *Marea Lojă Naţională Română „1880”, Marele Orient de Rit Scoţian Antic şi Acceptat din România, Marea Lojă Naţională a României, Marea Lojă Naţională din România, Marea Lojă a României, Marea Lojă Naţională Unită din România, Marea Lojă Simbolică Română, Marea Lojă Regulară a României, Marele Ordin Feminin Român, Marea Lojă Feminină a României, Marele Orient al României, Dreptul Uman din România, Marea Lojă a Transilvaniei. În 2009 sunt aproximativ 7500 francmasoni în România, dintre care 7000 „regulari” (obedienţele iniţial anglo-saxone ale Marilor Loji naţionale) şi 500 „liberali” (obedienţele franceze ale Marelui Orient şi a Dreptului Uman). Pe lângă şi printre acestea, există cercuri mai restrânse („gradele superioare”) care îşi iniţiază membrii în cunoaşterea mai profundă a simbolisticii şi a istoriei esoterice şi spirituale a omenirii*. Lucrurile nu stau azi tocmai aşa, masonii sunt cu mult mai numeroşi – numai o lojă are 1.000 de membri, îl citez pe Tudorel Niţulescu: *Din data de 7 mai 2010 sunt Mare Maestru al Marii Loji Naţionale a României, fiind ales prin vot secret şi democrat de cei 1.000 de membri ai lojii, dintre care aproape 500 sunt maeştri. Marea Lojă Naţională a României este recunoscută oficial de Marea Lojă a Franţei şi este membră fondatoare a Marii Loji Unite a Europei (GLUDE)*. Iată şi ştirea care m-a alarmat pe mine, fiind vorba de Justiţie, de un organism crucial al statului care te poate priva de libertate fiindcă aşa sunt comandamentele interne masonice, la o adică, la adresa ta, fiindcă deranjezi:

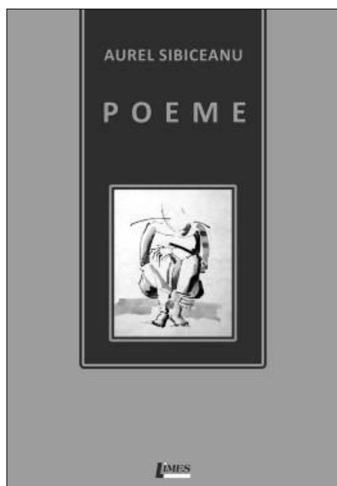
Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a stabilit că judecătorii şi procurorii pot să facă parte din organizaţiile masonice. Hotărârea a fost luată cu majoritate de voturi. Decizia care permite magistraţilor să facă parte din masonerie a fost luată în aprilie de Comisia numărul 2 din cadrul CSM (de Eficientizare a activităţii CSM şi a instituţiilor coordonate, parteneriatul cu instituţiile interne şi societatea civilă), informează Mediafax. Comisia a fost solicitată să emită un punct de vedere în acest sens de către Direcţia legislaţie, documentare şi contencios (DLDC), în urma sesizării făcute de un jurnalist. În urma dezbaterilor, comisia a hotărât că judecătorii şi procurorii pot face parte dintr-o organizaţie masonică. “S-a exprimat şi o opinie minoritară, în sensul că judecătorii şi procurorii nu pot face parte din nicio organizaţie masonica”, se arată în minuta comisiei din 16 aprilie. O situaţie similară s-a înregistrat şi în 2006, când Inspecţia Judiciară a CSM a arătat că magistraţii pot fi masoni. “Având în vedere obiectul, scopul şi activităţile asociaţiei francmasonice, constituită în România ca persoană juridică de drept privat, neguvernamentală, apolitică şi fără scop patrimonial şi dispoziţiile articolului 11, alineatul 3, din Legea nr. 303/2004, conform cărora judecătorii şi procurorii pot fi membri ai societăţilor ştiinţifice sau academice, precum şi ai oricăror persoane de drept privat, fără scop patrimonial, considerăm că apartenenţa unui judecător sau procuror la francmasonerie nu încalcă criteriile de menţinere în magistratură“, se spunea în nota Inspecţiei Judiciare. Vi se pare floare la ureche? Mie mi se pare a fi extraordinar de grav (e un „abuz organizat”, condamnabil după modelul „crimei organizate”) şi cred că ar trebui pus piciorul în prag. Cu atât mai mult cu cât clasa politică (inclusiv cea aflată la putere; vicepreşedintele PNL Sorin Frunzăverde, preşedinte al Consiliului Judeţean Caraş Severin, fost lider PDL, nu mai departe, când a fost deconspirat, a declarat, vă amintiţi, în 19 martie 2013, că „sunt mason, e vorba de o organizaţie specifică lumii libere, dar nu primesc ordine de la nimeni” – chiar?) e infestată de masoni, toţi banii publici stând la dispoziţia ei! Voi avea ocazia să revin asupra acestui subiect legat de masoni – voi schimba direcţia, temându-mă că şi viaţa literară e viciată de masoni…

Carte nouă

Un poet minimalist



La *Tracus Arte*, editură în vădită explozie de imagine, dar şi de apariţii profunde, publică, la sfârşitul lui 2012, Iulian Caragea volumul *Biciclistul sălbatic*. Poetul este ludic, savuros ludic: „Poţi fi distrus us/numai în lipsă ipsă/Şi sunt atâtea ītea/spărturi turi/dinspre paradis is”. Parodic-jucăuş, Iulian Caragea se foloseşte de un limbaj special, de un melanj de limbă (post)modernă şi grai regional, ca-n acest *ultim drum al cheferistului*: „merele de aur din livede/mătăsos/au căzut//timpul meu a trecut//cu icnet sec de câine/zvârlit din vagon/ori ca luminile ierbii//cu scâncet verde//mă duce înspre moarte/dosarul cu şină//*remember* -/şi totuşi m-au îmbunat/luna aspră umidă şi norii/şi totuşi m-a tăiat/(mergeam pe bicicletă/în timpul liber)/umbra nucilor/şi totuşi m-a trăit/cântul cucilor/şi totuşi nu m-a-nşfăcat/pliscul orii”. **(DAD)**



Semnal

AUREL SIBICEANU - *POEME*

La Editura *Limes* a apărut a doua antologie de autor semnată de colegul nostru. În 140 de pagini, poetul cuprinde cu exigenţă textele pe care le consideră reprezentative. Întrebat de noi ce carte inedită urmează să mai apară, A. Sibiceanu ne-a spus că mai are două cărţi terminate, dintre care doar una va mai vedea lumina tiparului în timpul vieţii sale, a doua şi cele încă nescrise (doar cele de poezie!) rămânând în seama postumităţii. Nu ştim dacă această hotărâre este un pariu cu sine şi cu noi, dar ea ni se pare mai mult decât interesantă. ’Om trăi şi ’om vedea!

LECTOR

Iuvenalie Ionaşcu

Mai bine păcătoşi decât corupţi!



Corupţia roade nu doar la rădăcina, ci însuşi ţesutul societăţii în care trăim, fără să ne dăm seama pe deplin de gravitatea acestui fapt. Toate instituţiile societăţii umane, fără vreo excepţie, sunt mâncate de această tumoră, care ne-a devenit aproape familiară. Însă semnalele de alarmă sosesc, uneori în tonuri surprinzătoare, precum acela lansat de Jorge Mario Bergoglio: mai bine păcătoşi, decât corupţi!

“Am putea spune că păcatul se iartă, dar corupţia nu poate fi iertată. Pentru simplul motiv că la rădăcina oricărei atitudini corupte stă o oboseală de transcendenţă: în faţa lui Dumnezeu, care nu oboseşte să ierte, coruptul se postează arogant, autosuficient în expresia mântuirii sale: se oboseşte să ceară iertare”.

Păcatul poate fi iertat, dar corupţia nu: de corupţie trebuie să te vindeci, ca de un rău, ca de o molimă.

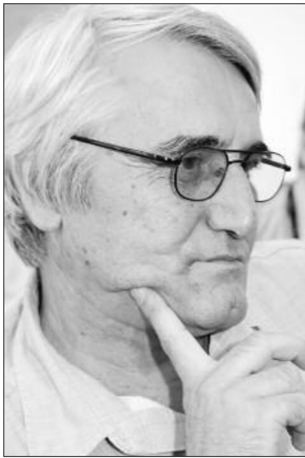
Astfel de reflecţii, mai acuale ca niciodată, se găsesc în broşura *Guarire dalla corruzione* (*Vindecarea de corupţie*) (Editrice missionaria italiana, Roma 2013, îngrijire şi postfaţă de Pietro Grasso), care reia o meditaţie din 2005 a arhiepiscopului Bergoglio de Buenos Aires, astăzi Papa Francisc. Acest om venit de la “sfârşitul lumii” diagnostichează cu un deconcertant realism degradarea morală care devorează instituţiile noastre.

“Nu trebuie să confundăm păcatul cu corupţia – adăuga Cardinalul Bergoglio. Păcatul, mai ales dacă e reiterat, duce la corupţie, însă nu cantitativ (— mai multe păcate fac un corupt —), ci mai ales calitativ, căci sunt astfel generate abitudini care deteriorează şi limitează capacitatea de a iubi; referinţele inimii se pliază tot mai mult peste orizonturi tot mai apropiate de imanenţa sa, de egoismul său”. Aceştia sunt “oamenii nedrepţi” despre care vorbeşte Apostolul Pavel, căci “deşi L-au cunoscut pe Dumnezeu, nu L-au slăvit şi nu I-au mulţumit, ci au rătăcit după gândurile lor şi mintea lor s-a întunecat: de aceea, nu vor avea nici o scuză” (cf. Rom. 1,).

Corupţia însă “nu poate rămâne ascunsă”, constată caustic Bergoglio. Ca un rău căruia i-am devenit sclavi şi care ne scapă de sub control, ca un “dezechilibru care dă pe dinafară şi, aşa cum se întâmplă cu toate lucrurile închise în sine, fierbe, tinzând să iasă de sub propria presiune… Şi ieşind, împrăştie în jur acest miros urât de închis: pute. Da, corupţia miroase a putregai”. Iar cel corupt, “cum se întâmplă cu cel căruia îi miroase gura”, nici nu-şi dă seama. Nu-i rămâne decât să se vindece. “De obicei, Dumnezeu îl salvează cu ajutorul încercărilor care-i vin din situaţii pe care nu le poate evita (boli, pierderea bogăţiilor, a persoanelor dragi etc.), iar acestea sparg osificarea coruptă şi permit intrarea harului. Abia acum va putea fi vindecat”.

În postfaţa la această broşură ce se citeşte dintr-o suflare şi cu destul interes şi nelinişte, Pietro Grasso exprimă cu optimism şi speranţa că fiecare ţară va putea pune un “început bun”, va face eforturi pentru a stârpi această “buruiană păguboasă”, care e corupţia, şi va purcede la “reconstrucţia morală a patriei”. Desigur, “drumul nu-i fără pericole, dar ne însoţesc acum profundele reflecţii ale cardinalului de atunci Bergoglio, care face din corupţie nu doar suma «cantitativă» a păcatelor, dar şi o buruiană care ameninţă înseşi temeliile pe care sunt construite Statele democratice şi chiar Biserica”. Mesajul Papei Francisc “e clar, încât nimeni nu se va putea justifica zicând «n-an ştiut» sau «aşa fac toţi»”.

Nicolae Oprea



Cronica întârziată

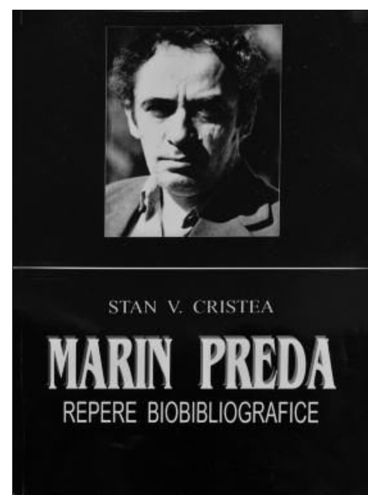
Pasiunea biobibliografică a istoricului literar

A trecut aproape neobservată o sinteză biobibliografică publicată în anul împlinirii a nouă decenii de la nașterea lui Marin Preda: *Marin Preda. Repere biobibliografice* (*RCR Editoria*l, București, 2012). Deși autorul ei, Stan V. Cristea, este unul cu vechime în domeniul istoriei literare, publicând o serie de cărți temeinice precum *Eminescu și Teleormanul* sau *Dicționarul scriitorilor și publiciștilor teleormăneni*. Într-un moment când tagma istoricilor literari se rarefiază evident, lipsindu-i pe critici de instrumentele de lucru absolut necesare ar trebui apreciată cum se cuvine o astfel de întreprindere laborioasă, efectuată cu profesionalism de un cercetător pasionat și modest. Meticulos și tenace, istoriograful literaturii postbelice abordează în cercetarea sa toate palierele care facilitează informarea corectă și rapidă (biografia esențială, opera din volume și, distinct, din periodice, referințele critice în volume și periodice), anexând un set de indici cu același rost: indicele volumelor, al comentariilor, al autorilor comentați de scriitor, de nume și denumiri etc.

O dovadă în plus că Stan V. Cristea își continuă asiduu documentarea biografică este recentul articol din revista *Argeș*, nr. 4 /2013, în care demonstrează că scriitorul a mai avut o tentativă de înscriere la o școală din provincie cu taxe mai mici, făcând act de prezență numai șase zile la Școala Normală din Buzău.

Secțiunea biografică a lucrării sintetice – intitulată, cu aceeași modestie, *Reperele biografiei* – constituie o biografie completă comprimată la doar vreo douăzeci de pagini, după tiparul tabelului cronologic. Departe de modelul călinescian, Stan V. Cristea își suprimă orice predispoziție narativă sau tendință impresionistă și se rezumă la factologia istorico-literară, condus de imperativul exactității. Arguția biografului este dublată de viziunea nuanțată și cât se poate de obiectivă. Numeroase sunt informațiile inedite și îndreptările bazate pe apelul la surse primare care vin să corecteze profilul omului și scriitorului Marin Preda. Spre a trezi interesul studioșilor în domeniu, le voi adnota aici pe cele mai semnificative. Viitorul scriitor s-a născut în 20 iulie 1922, dar a fost înregistrat la primăria din Siliștea-Gumești mai târziu (cum se obișnuiește, mai ales, în perimetrul rural), în ziua de 5 august, oficializată ca dată de naștere. Tatăl – cu numele întreg, Tudor Neacșu Călărașu – se căsătorise cu Joița Preda în 1921 fără acte, căsătoria fiind legalizată abia în 1940. Deși a fost înscris normal la școală, în 1929, al șaptelea copil din familia mixtă frecventează efectiv clasele primare din satul natal din 1930 (până în 1937), fiind (re)înscris cu numele Călărașu T. Marin, nume care figurează de acum pe toate foile matricole. (Cred că trebuia explicată în context, tot pe temeiul actelor, neconcordanța cu numele de familie așa-zicând oficial, preluat de la mama sa).

După încercări eșuate (din cauza miopiei) de admitere la Școala Normală din Câmpulung Muscel și Școala de Arte și Meserii din Miroși, se va înscrie - cu ajutorul „falsului librar" evocat în *Viața ca o pradă*, pe numele său Constantin Păun – la Școala Normală din Abrud, frecventând cursurile timp de un an (1937-1938). De menționat că biograful descoperă eroarea din foaia matricolă, unde era înregistrat cu numele *Predescu* Marin. Școala se desființează din lipsă de elevi și e nevoit să se transfere la Școala Normală din Cristur-Odorhei, unde urmează clasele a II-a și a III-a. Și aceasta se desființează după Diktatul de la Viena din 1940, fiind repartizat pentru ultimul an la Școala Normală pentru Învățătura Poporului Român din București. Din motive pecuniare, probabil, încearcă să se apropie de obârșie, înscriindu-se inițial la Școala Normală din Alexandria, ale cărei cursuri le urmează timp de o lună, până se decide să ia drumul capitalei. O dovadă în plus că Stan V. Cristea își continuă asiduu documentarea biografică este recentul articol din revista *Argeș*, nr. 4 /2013, în care demonstrează că scriitorul a mai avut o tentativă de înscriere la o școală din provincie cu taxe mai mici, făcând act de prezență numai șase zile la Școala Normală din Buzău. După absolvirea liceului, în căutarea mijloacelor de subzistență, se angajează pe un șantier din Fierbinți în vara anului 1941 (împreună cu prietenul său Sergiu Filerot), dar revine în București, lucrând, în stagii scurte, la Institutul de Statistică (1942), apoi corector la *Timpul* (1942-'43), secretar de redacție la *Evenimentul zilei* (1943), până să fie recrutat în armată, executând stagiul militar în intervalul primăvara 1943-aprilie 1945, la Regimentul 3 Grăniceri care migrează în diverse localități (majoritatea, de frontieră): Cozmeni, lângă Cernăuți, Bârlad, Iași, Tulcea, Ol.tenița și Ulmeni.



Meritorie este insistența biografului pe momentele debutului, publicistic și editorial. E pus accentul pe debutul absolut al prozatorului, cu povestirea *Nu spuneți adevărul*, în revista efemeră *Tinerețea* din 20 ianuarie 1942, debut ignorat în chip bizar de toți comentatorii operei prediste, induși în eroarea de consemnarea autorului din biografia spirituală impregnată ficțional *Viața ca o pradă*. Oricât ne-am străduit, eu și Stan V. Cristea – după cercetări paralele, demonstrând în scris mai apoi, autorii manualelor școlare și coautorii dicționarelor literare se încăpățânează să considere *Pârlitu* proza de debut în publicații. Cvasi-necunoscute sunt și tentativele tânărului prozator de a debuta în volum. La numai douăzeci de ani, el încearcă să pătrundă în circuitul editorial cu volumul de povestiri și nuvele *Măritișul*, la editura Alfa-G. Niculescu. După câțiva ani, în 1946, își revizuiește volumul, cu titlu schimbat, *Întâlnirea din pământuri*, și se înscrie – iarăși, fără succes – la Concursul Editurii „Cultura Națională". Nici culegerea de nuvele *Fântâna albă*, acceptată în 1947 de Fundația „Regele Mihai I", nu are o soartă mai bună, fiindcă fundația regală va fi desființată cu brutalitate de regimul comunist.

Datele despre biografia postbelică a prozatorului sunt, în genere, cunoscute, dar și aici se găsește loc pentru nuanțe corective și completări care jalonează evoluția literară. Astfel, în 1950, Marin Preda proiectează romanul *Matei Dimir*, un proiect ratat însă, asemenea versiunii incipiente a *Moromeților*, elaborată la Bălcești în 1948. Până la publicare, *Moromeții,I* cunoaște trei „versiuni integrale" de laborator: *Oameni urâți, Sfârșitul lui Moromete* și, finalmente, *Moromeții* în două variante; cea de-a doua fiind definitivată și înaintată spre tipar la îndemnul Aurorei Cornu, soția sa din anii 1955-1959. Dintre romanele rămase în stadiul proiectelor manuscrise mai trebuie amintite: *Ion Fântână, Adam Fântână, Marioara Fântână* – din anii 1959-'60; *Birică* și *Adam Fântână*, din anii 1960-'62. Se adaugă – în bibliografia operei – proiectele romanești parțial concretizate, ilustrate prin fragmentele postume publicate în felurite volume sau reviste. Așa cum sunt *Întâia moarte a lui Micula Mircea* sau *Delirul,II* păstrate în manuscris. Sunt informații culese din diverse surse documentare, dar și prin cunoașterea directă a persoanelor/personajelor din viața lui Preda, preluate veridic, fără accente subiective. Biograful nu pierde din vedere niciunul din faptele mărunte ale existenței scriitorului, din care viitorii exegeți ar putea stoarce sensuri noi prin diverse grile de interpretare. El consemnează zelos diverse detalii: mediile școlare și numele învățătorilor/profesorilor, iubirile adolescentine, căsătorii și divorțuri (exact datate), accidentul de mașină, concedii, călătorii peste graniță, supravegherea dinspre Securitate, întâlniri cu cititorii sau cele electorale, îndeobște din zona natală a Teleormanului etc.

Deși recunoaște în *Notă asupra ediției* că tomul său nu constituie o biobibliografie exhaustivă, cred că în *Reperele operei,* a doua parte a cărții – cea mai importantă – Stan V. Cristea realizează cea mai completă bibliografie a operei lui Marin Preda, publicată antum și postum, în volume sau în periodice. Înzestrat cu forța de cuprindere integratoare și aptitudini de cercetător autentic, el sistematizează materia bibliografică informă în capitole structurate organic: Volume originale, ediții princeps; Volume originale, ediții ulterioare; Proză scurtă, în antologii; Proză scurtă, în volume; Fragmente de roman, în antologii; Romane traduse; Piese de teatru traduse, în antologii; Reflecții și cugetări, în antologii; Pagini de jurnal, în diferite volume; Corespondență, în volume colective; Prefețe; Traduceri; Fragmente de roman; Articole, eseuri, confesiuni ș.a.m.d.

Reperele receptării – o secțiune masivă, de circa 400 de pagini – reflectă amploarea comentării operei lui Marin Preda, înainte și după 1989. Firește că i-au scăpat istoricului literar unele contribuții documentare sau comentarii critice împrăștiate prin gazetele și revistele apărute exploziv după '89 în diverse colțuri de țară. Oricum, Stan V. Cristea se străduiește să domine fenomenul, consultând mai toate publicațiile provinciale, unele obscure sau fără ecouri (*Polemika, Obiectiv, Ceahlăul, Observator militar, Glasul națiunii, Cetatea culturală, Tangou* etc.), apoi iscodește în anuare, almanahuri și periodice universitare (*Anuarul* Institutului de Cercetări Socio-Umane Târgu Mureș, *Tribuna universității* din Arad, *Almanah „Flacăra"* ș.a.), în publicații din diaspora (*Dialog*) sau reviste studențești, precum *Universitatea comunistă* (lipsind din referințe cele mai importante reviste ale centrelor universitare: *Echinox* din Cluj și *Alma mater /Dialog* din Iași). La care se adaugă, cu supra-măsură, ziarele și gazetele editate în Teleorman. Din dorința de informare aproape exhaustivă, autorul *Reperelor* ajunge la excese bibliografice, consemnând cu zel lucrări compilative de uz didactic, semnate de cercetători improvizați. Excesul culminează cu înregistrarea bibliografică a unor teze de doctorat publicate în rezumat sau chiar a lucrărilor de licență (de obicei, după „resurse electronice"). Cred că asemenea referințe și-ar găsi locul, mai degrabă, într-un fel de bibliografie complementară, ca un apendice la Bibliografia fundamentală.

Dincolo de orice obiecții, Stan V. Cristea, biograful dublat de exeget, realizează în *Marin Preda. Repere biobibliografice* o carte de căpătâi în sfera istoriei literare contemporane. Cu certitudine, informațiile furnizate în acest corpus documentar vor fi consultate cu folos de viitorii exegeți ai prozatorului intrat nedrept într-un con de umbră în anii din urmă.

NOprea

litere

Mircea Bârsilă

Un debut de excepţie

Poezia lui **Mihai Amaradia** se revendică, parţial, de la poetica suprarealismului ,,blând'' şi, respectiv, de la poezia colocvială în care ironia şi percepţia proaspătă a realităţii cotidiene se potenţează reciproc, aşa cum se întâmplă, de pildă, în lirica lui Petre Stoica. Deşi se află la prima carte (**poeme pentru cutia ta poştală,** Editura *Brumar*, 2012), poetul stăpâneşte foarte bine cuvintele şi evită cu precizie capcanele în care cad mulţi dintre congenerii săi, în numele unei radicale originalităţi cu valenţe contestatare.

Autorul poemelor ,,pentru cutia ta poştală'' ştie să organizeze discursul poetic şi să-l lege de o anumită ,,idee'', păstrând necesarul echilibru între spontaneitate şi manevrele de ordin retoric, între naivitatea cu valenţe poetice şi ironia ce tinde, precum în poezia intitulată ,,dragă iubita'', spre autoironia de o foarte bună calitate: ,,…Îţi povestesc despre camera mea./În primul rând, un colţ nordic al tavanului/parcă m-ar înghiţi cu totul,/mi-am pus perdelele purpurii şi tu nu vii,/mi-am vopsit până şi uşa-n alb./Uite, dacă vrei, o să-ţi prepar o salată de fructe,/ai putea în tot acest timp să te risipeşti prin pat/sau să te risipeşti prin grădină dacă vrei,/simpla agitare a aerului dimprejurul tău/ar însemna o curăţire de primăvară./Uite, dacă ţi-e greu, eu n-o să fiu acasă,/dar fie-ţi milă, te rog, de covorul meu/care numai despre tine-mi vorbeşte,/el te iubeşte,/ai putea, te rog, să calci pe el desculţă?/Ţi-am cumpărat şi o cană portocalie,/de nedespărţit de vechea mea cană verde închis./ Haide, iubita! tu când mai vii?''

Repetiţiile din poezia dedicată Annei Pavlovna, plasate acolo unde este nevoie de ele, şi întrega desfăşuare a textului, sub semnul plăcerii de a teatraliza, fac dovada unei superioare asimilări a ,,tehnicii'' de care depinde ambiguizarea sentimentelor; a relaţiei, în această poezie, dintre sincera duioşie (erotică?) şi simularea unui asemenea sentiment, şi, respectiv, dintre ,,creştineştile sfaturi'' şi jocul de-a ,,vorbirea serioasă'': ,,Vă iubesc mult Ana Pavlovna,/şi pentru asta vă spun că/împotriva singurătăţii medicament sigur/e să vă cumpăraţi o sobă de teracotă,/o să vă simţiţi mai bine,/n-o să mai ţineţi cont de indicatoare,/ în orăşelul acesta bătrân, senin şi cuminte,/chiar solniţele de pe rafturi/or să vă aplaude în picioare/o să vă simţiţi mai bine,/iar eleganţa oraşelor în care aţi fost/n-o să mai doară chiar aşa./Sandalele dumneavoastră, Ana Pavlovna,/or să se mântuiască asemenea fiului risipitor,/trebuie numai un viţel îngrăşat,/asemenea unei sobe de teracotă./Să vedeţi, o să vă simţiţi mai bine,/o să ieşiţi afară cu ochii limpeziţi,/o să priviţi lumea, ramurile de deasupra,/norii, milioane de culori.//Vă iubesc mult Ana Pavlovna'' (,,Vă iubesc mult, Ana Pavlovna'').

Sub masca unei copilăreşti ,,neseriozităţi'' - ,,Hai să-ţi scriu **un poem serios**,/ pentru că-ţi iubesc degetele de la picioare'' i se spune iubitei în ,, un poem serios'' - Mihai Amaradia izbuteşte să logodească, într-un aliaj autentic, aşa-numitele oferte lăuntrice, de care depinde adâncimea existenţială a mesajului, cu starea – auctorială – de factură uşor nonconformistă. Adică atât cât îi trebuie pentru ca nonconformismul să fie firesc şi fertil: ,,Ar trebui să mă vezi, sunt frumos,/acum nu mă mai deranjează nimic,/pentru că mi-am cumpărat cele mai frumoase cămăşi,/fabricate din cele mai curate ploi,/mi-am lăsat un pic de barbă, să ştii, şi din profil/semăn bine cu mântuitorul florilor de hârtie creponată'' (,,ar trebui să mă vezi'').

Climatul sufletesc este instabil, histrionismul seamănă cu o tristă *copilărire*, iar măştile sunt înlocuite repede cu altele: de la narcisismul (din versurile de mai sus) starea se deschide spre *amuzamentul* amar (,,Printre cele mai amuzante gesturi,/ cel mai de privit e prefăcutul/ când ai strâns în mână ceva adevărat /(…)/Printre cele mai amuzante, cel mai cel/e să nu-ţi pornească maşina de spălat /şi te duci iar la lucru/ în hainele în care ai fost iubit ieri''; - în ,,o târă de poem''), spre *disculparea* impusă de oximoronica tensiune lăuntrică sugerată de asemănarea *menuetului* din suflet cu *un râs obraznic de puştan* (,,sunt zile în care chiar n-am nici o vină/ şi nopţi în care inima mea are ochii caprui,/ cu toate acestea, în toate chiar,/ port în mine un menuet,/ ca un râs obraznic de puştan ''; în ,,disculpa''), spre *însingurare* (,,aş fi vrut să/mi construiesc o singurăte vastă,/ într-un oraş mare, vechi, umed şi bolnav''; - în ,,ca să vezi''), *tristeţe* (,,femeile au un fel al lor de-a-ntrista totul,/ cărbunii în sobă, cartofii şi încălţămintea''; - în ,,poem pentru felinare'';) şi mai ales spre *iubirea asumată ipotetic*: ,,De venit, vine, ştiu, când se înseninează/ea are privirile încruntate ca orice mândreţe de fată,/nici praful nu se ridică şi vântul îşi ţine suflarea,/paşii ei sunt plutitori şi câinii au un nod în gât,/deşi nu exagerat, şoldurile ei impun magie,/deşi nu exagerat, fustele ei schimbă culorile cerului,/ deşi nu exagerat, pământul din superstiţie îşi scuipă-n sân./De venit, vine. Acum eu trebuie să stau cuminte, cuminte/şi să număr, unu, doi, cinci, şapte... (,,poem cu numărătoare''). Şi următorul fragment (din ,,o ţară de poem'') este elocvent în privinţa bucuriei de **a se copilări** a lui Mihai Amaradia, în faţa iubitei: ,,iei o sârmă mai groasă, găseşti un cerc/şi începi să-ţi arăţi îndemânarea,/iubita trasează o linie de cărămidă/cât mai curbă, cât mai greu de condus,/iar tu, maestru încă din copilărie la condus cercul,/ajungi până la surâsul ei, dar nu râzi,/te faci o ţâră obosit, te întinzi,/poţi chiar să culegi flori/şi să le pui în vază''. Imi plac, aici, şi conţinutul viziunii, şi felul cum este gestionată corporalizarea sa lirică. Să cităm şi aceste excepţionale versuri despre singurătate şi care atrag atenţia atât asupra profunzimii de fond a tânărului poet din Târgu-Jiu, cât şi asupra modernităţii gândirii sale lirice: ,,iubita, când stau cu mine de vorbă în oglindă/trebuie să mă sprjin de ceva/ pentru că şi celălalt face la fel (p.15). Din punctul meu de vedere, **poeme pentru cutia ta poştală** este cel mai bun volum de debut în poezie pe anul 2012.

Poezia cu valenţe thanatice

Radu Cange a publicat, până acum, opt cărţi de poezie şi, în 2012, şi antologia *Condiţia zeului,* la Editura *TipoMoldova* din Iaşi.

Radu Cange a exploatat, în toate volumele, o formluă caracterizată prntr-un limbaj ,,dens, eliptic, abrupt, care evită explicaţia şi divagaţia din dorinţa de-a nu tulbura misterul ce poate fi mai bine prizat printr-o economicoasă folosire a cuvântului'' (Gheorghe Grigurcu, în *Condiţia zeului*, capitolul ,,Referinţe critice'', p. 396). Ici-colo, câte-un poem mai lung (,,Condiţia zeului, p.p 228- 232), câte-un luminos text ,,de dragoste''(vezi ,,Cântec năstruşnic'', p. 249) sau câte un poem în care se mizează pe efectele înscenărilor cu valenţe alegorice: ,,În asfaltul nemărginit,/ploaia desenează portrete, figuri uitate/de demult, oameni ai peşterilor parcă//.Un idiot cântă la trompeţă, tresar vitrinele,/iar o târfă nedomolită îi spune/că i se va dărui în această noapte.//Dar el cântă şi, la un moment dat/începe să ţipe: Mă prăbuşesc, mă prăbuşesc/în această goarnă furată!''(,,IV**''**, în *Elegiile negre*).

Un loc aparte în interiorul formulei sale lirice îl au textele scurte, în care concizia şi expresivitatea sunt corelative.Multe dintre ele sunt intitulate ,,Haiku'': ,,Ca Midas…/pe tot ce pun mâna/devine singurătate'' (p. 184); ,,Pe mal,/unde salcia se îneacă/în propria-i rugă (p.195); ,,Asfinţit;/Pe mare, o pasăre/care împinge luna'' (p. 266); ,,Un poet/scrie un poem/ca şi cum ar picta un munte'' (p.371). Altele au titlul ,,Aproape haiku: ,,Bătrânul/şi marea,/aceste schelete/ de iluzii'' (p.134); ,,Ca o iarnă murdară/moartea încearcă/să treacă prin sufletul meu''(p.323). Din aceiaşi categorie fac parte şi cele numite ,,Vers'': ,,Malul,/ rezemat de mare/se uită în sânul ei'' (p.246); ,,Între mine/şi umbra mea,/se strecoară,/umilă, singurătatea'' (p. 277).

Între aceste bijuterii, ce conţin o mare cantitate de lirism, aş aşeza şi poezia ,,Cântec năstruşnic'', printre puţinele de această factură în creaţia lui Radu Cange; o poezie care atestă virtuţile prozodice (şi parodice) ale autorului şi, pe de altă parte, şi o autentică ipostază, asumată la modul ironic, de trubadur care ,,jeleşte'' pierdutele ,,vremuri de aur''. Din motive de spaţiu cităm doar finalul acestei ,,desuete romanţe'': ,,Se-aude o romanţă desuetă,/E-acelaşi menestrel, cântând hoinar;/Iar vinul e acelaşi, de Cotnar;/Şi timpul e aceeaşi giruetă;//O, vară lungă, dama cea cochetă…// Departe sunt beţiile uitate,/Alături de femei destrăbălate''.

Întreaga poezie a lui Radu Cange, cu foarte puţine excepţii, este filtrată printr-un dispozitiv afectiv ale cărui elemente constitutive sunt, în primul rând, **moartea**, **singurătatea** şi **suferinţa**.Sub acest aspect, cel tematic, poezia sa este destul de monotonă. Impresia de monotonie **tematică** este compensată de acurateţea discursului, de ,,greutatea'' metafizică a problematicii şi de noutatea efectelor lirice obţinute sub presiunea imaginarului dependent de nocturnitatea existenţei. În acelaşi timp, referinţele directe la Bacovia şi la elementele emblematice ale universului bacovian sunt ,,mărturii'' lirice ale admiraţiei faţă de George Bacovia şi nu întâmplător antologia se încheie cu o foarte frumoasă poezie (din volumul *Vînderea singuratică*), închinată marelui poet: ,,Tatăl nostru carele eşti/În ceruri, Bacovia,/ Umileşte-ne pe noi/ Cu pesimismul tău''…(,,Rugă''). De altfel, una dintre componentele poeticii lui Radu Cange are o fină glazură bacoviană. Alegem câteva ,,mostre'' în care obsesia morţii este prelucrată, cu unelte proprii, desigur, la umbra poeziei bacoviene. Respectivul procedeu, utilizat cu dexteritate de autorul *Elegiilor negre,* se înscrie în ,,clasica'' practică a intertextualităţii: ,,Freamătul crengilor/ haotic/şi frunzele răzvrătite/ parcă/ alungând primăvara.//Corbii croncănind,/ scăpând din cioc/orele ce se sparg/cu zomot surd.//Va fi zăpadă, frig,/iar ziua care vine/va avea o moarte/pentru fiecare''(,,Poem negru''); ,,Iubito, iubito,/în noaptea întunecată/moartea îmi sparge/auzul cu paşii/ei de vată/(…)/Simt cum moartea/e tot mai rotundă'' (,,O moarte rotundă''); ,,Pe strada Covaci atârnă tablouri/Semnate, grele de vechi peceţi/Pe strada Covaci sunt slabe ecouri,/Se-aude moartea cu paşi înceţi'' (,,Strada Covaci). Chiar şi aceste versuri se trag din poezia – cu valenţe expresioniste – a lui Bacovia: ,,Mi-e dor de cineva/în compania căruia/să tac'' (,,Vinerea singuratică''); ,,Scriu mânat de o/singurătate sângerie'' (,,Mă aşez''). În următoarele versuri, se trece de la incipitul bacovian la o imagine ce aminteşte de viziunile thanatice ale lui Emil Botta: ,,Moartea mă ameţeşte/Pe un fond muzical/(…)/Întunericul mă învăluie/ cu un şuier de stilet aruncat./Fantome încing/în jurul meu o horă./Mi-am zis: nu poate fi/decât o ciuleandră ce nu se/va termina niciodată'' (,,Pe un fond muzical''). În scopul evidenţierii subtilităţilor de factură intertextualistă ale poeziei lui Radu Cange, transcriem şi acest poem în care infiltraţiile bacoviene se asociază cu tristeţea narcisistă a lui Radu Stanca: ,,Mai apar câteodată pe străzi, străveziu/Aerul e tulbure, ca patima beată./Scriu pe ziduri cu privirile, scriu/Acum, neştiut, pentru ultima dată.//Scriu cu umbră pe lumină,/Încrâncenat ca un taur scriu pe os,/Scriu cu sânge, în noapte, pe retină/Scriu până când simt că sunt de prisos.//Ca valul pe mal cu apă scriu,/Cu gândul să las o cută, un semn./Scriu lama cuţitului pe lemn;/ Scriu, scriu, scriu, scriu! '' (,,Aer tulbure'').

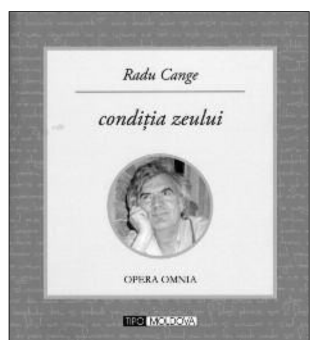
Am lăsat la urmă elegia ,,VIII'' din volumul *Elegiile negre*, în care, la fel ca în *Vînerea singuratică*, formula lirică utilizată beneficiază de ofertele alegorice ale textelor cu o precisă susţinere epică şi de un procent sporit de ironie.Această elegie este, întru totul, antologică: ,,Un timp îndelungat mi-a bătut la uşă/şi m-a rugat s-o las să intre. Ba, perversa,/se şi jeluia. Nu ştiam cine e, ce doreşte/şi de dce nu mă lasă în neliniştea mea.//Când i-am deschis , nu mi-a venit să cred/ochilor. Era o biată bătrânică jerpelită,/poate nemâncată, într-un hal fără hal./Nu ştiu de ce,/dar nu mi s-a făcut milă de ea.//Am întrebat-o cine e, cum o cheamă,/- Sunt Posteritatea./- Ieşi afară, i-am spus, eu n-am de-o pâine/şi dumneata te gândeşti la năzdrăvănii''.

Prin textele pe care le-am selectat în prezenta cronică – sau, mai bine spus, cel puţin prin aceste texte – problema lui Radu Cange cu posteritatea este rezolvată!



Mihai Amaradia izbuteşte să logodească, într-un aliaj autentic, aşa-numitele oferte lăuntrice, de care depinde adâncimea existenţială a mesajului, cu starea – auctorială – de factură uşor nonconformistă





cronici

Nicolae Jinga



Trenul în care suim s-a oprit în plin câmp dintr-o pură-ntâmplare – dacă-ntâmplarea n-ar fi subsumată şi ea unui vast angrenaj din mecanica universală. Din întâmplare şi noi adăstasem acolo, la marginea căii ferate ce taie Câmpia Română în două.

Vendeta

„Vreau pielea Babuinului dâmboviţean!”, răcneşte Arpentorul, într-o inecuabilă criză de nervi, gesticulând furios şi lăsând în suspans motivaţia gestului.
„Vreau să-l jupoi de viu cu mâna mea!
Îl săltăm din redacţie, aplicându-i rapid meritata gutuie în ceafă. Îi dăm cu puţin cloroform pe la nas. Îi înfigem în gură, în loc de căluş, o potcoavă de iapă zurlie. Îl dopăm cu ţuică de Piteşti, cu straşnica praştină „Două prune”, şi-n furgonetă cu el!... Îl transportăm către periferie, către măcelăria pustie din fundătura pe drept botezată „Adio” de cei ce-i simţiră-n viscere pumnalul. Va trebui, întrucât e poet şi herr doktor în caca di vaca, să-i protejăm ochelarii – nelipsitele-i „zărţe” ce aparţin după datină M.N.L.R.-ului.
După ce-l dezbăcăm de hăinuţe, lăsându-l gol puşcă precum l-a născut mamiţica, făcându-l să simtă în fosforul oaselor marele, ultimul frig, îi punem corset de jartele ca unui gimnast de elită şi-l atârnăm în cârligul cel mare din hala râioasă şi mucegăită.
Apoi, încet şi cum scrie la carte, metodic, îl căutăm de talent la ouţe, cu briciul. Mama lui de pungaş!”…

Cine tulbură ordinea lumii, plăteşte. Ştim bine cutuma aceasta şi totuşi, contrar premoniţiei sumbre, suntem siliţi să-ndrăznim. Şi-ndrăznim! – până când menghina veacului n-are să pregete să ne strivească-ntre fălcile-i aprige obrăznicitele degete. Noapte de noapte, în inaudibile şoapte scheletele noastre îşi roagă plutirea în vid.
Nu că am fi invizibili în chip nefiresc, în sensul în care-ar putea cineva să privească prin noi ca prin sticla vitrinei. Nu c-am deţine secretele unei înalte magii şi am fi posesori de grozavă putere ocultă, ori c-am fi mai mereu într-o apotropaică transă.
Şi nici că n-am fi conştienţi de ironica şansă ce ni se oferă: aceea de-a nu se citi mai nimic pe figurile noastre, de-a fi inodori, incolori, insipizi ca o apă de ploaie. Nu că am fi hăituiţi de-o poliţie ultrasecretă, una capabilă să-ţi controleze prin telepatie PH-ul salivei din gură, dar mai mereu ne-am văzut obligaţi să mutăm într-un mediu ostil coviltirele şatrei.
Nu că am fi noi aleşii vreunei instanţe celeste.
Nu că am fi posedaţi de dorinţa de-a pune-n lumină acel adevăr existent în cuvintele oricărei limbi omeneşti de pe faţa planetei, adevăr după care tânjesc de când lumea poeţii diverselor naţii – sperând să-l aşeze-n formule uşor de rostit, ca pe-o mantră, în stare să facă din orice fiinţă umilă un mic dumnezeu, să-mpingă spre limită borna cunoaşterii şi să fixeze o altă, teribilă margine închipuirii.
Nu că n-am fi vulnerabili, din carne şi oase, şi nu ne-am lăsa uneori întinaţi de porniri păcătoase, din cele ce fac îndoielnică starea de graţie. Nu. Nu şi nu. Dar ceva de mirare se-ntâmplă în însăşi secunda aceasta în care, cum ar fi spus oarecând cronicarul, dulce-amar vorovim.

Trenul în care suim s-a oprit în plin câmp dintr-o pură-ntâmplare – dacă-ntâmplarea n-ar fi subsumată şi ea unui vast angrenaj din mecanica universală. Din întâmplare şi noi adăstasem acolo, la marginea căii ferate ce taie Câmpia Română în două. Din întâmplare, cum altfel?, e liber şi compartimentul în care intrăm ca şi cum ne-ar fi fost rezervat dinainte, deşi culuarul vagonului geme de bieţi călători somnolând în picioare. Câteva clipe numai de-aşteptare şi trenul arhaic se pune-n mişcare.

„Vreau pielea Babuinului dâmboviţean!”, răcneşte Arpentorul, reluând de la capăt scenariul primejdioasei vendete, postat solemn cu faţa către locomotivă şi stând de unul singur pe banchetă, jur împrejur emanând o intensă nevroză, când şi când aruncând stânjenei de oţel otrăvit pe fereastra vagonului.
Sastisit şi blazat şi muncit de lăuntrice friguri, Apaticul Ochi de la Centru îşi trage adânc pălăria pe ochi şi încearcă zadarnic să guste pierduta dulceaţă a somnului. Înfipt ca un spin între el şi Pepino (care-l priveşte ţintă pe Arpentor de parcă ar vrea cu-ndârjire să-l hipnotizeze, şi-al cărui surâs feciorelnic mă scoate din minţi pentru simplul motiv că-i simt suliţa cotului stâng repetat înfigându-se-n coasta mea dreaptă), Urechiascuţite-l incită constant pe Arpentor şi-aprobă, prin gesturi şi mimica feţei, linşajul acelui abject babuin.
Arunc un ochi pe uşa-ntredeschisă. De-a lungul culuarului nicio mişcare, nicio reacţie, nicio privire-n dungă, (ba dimpotrivă aş putea să zic, apud Aitmatov: „Nimeni şi nimic!” – la limita creştinătăţii mele).

Şuier de vânt extrem de ascuţit – ca de burghiu dând găuri în măsele. Până şi controlorul ne ignoră, trece pe lângă noi furat de vânt. orbit de o iluzie sonoră.

Aş vrea să trag semnalul de alarmă, să anulez pentru o vreme crima; aş vrea, fireşte, să cobor la prima, dar prima nu-i şi coborând în câmp aş fi un vers ce nu-şi găseşte rima.

Gara de Nord – în fine, cu sfâşieri de gând şi vuietul mulţimii alergând parcă dintotdeauna spre nicicând, şi-Arpentorul imperial clamând acest izbăvitor distih vetust:

„Ne vom întoarce, Padre, căci babuinu-i mort prin chiar dispreţul infinit ce-i port!”

Nicolae Rotaru



GÂND-ACASĂ

Gândule, nătângule,
za fragilă, de argilă,
ţi-oi fi cruce, und' te-oi duce,
mai de milă, mai de silă,
gândule, plăpândule,
ca o floare de zambilă,
ţi-oi fi sfetnic, ca un sfeşnic
de tăcere deasă, arsă,
gând sfielnic şi părelnic,
gând in nuce, la răscruce,
blândule, fecundule,
tu, abila mea prăsilă,
vin de masă, gând-acasă!

EVADARE

Ocnă grea cu rele ape,
Rece ud din nou mă-ncape,
Iar iluzii roditoare
Îmi sunt văluriri de sare.

Şi-n adâncile popasuri
Plâng secundele în ceasuri,
Când trec Stycşii altui iad
Către-o oază din Ciad.

Evadat din întuneric
Hoinăresc prin hăul sferic,
Printre dune de Sahara
Să-nţeleg cum e afara...

Fosforescenţe

IUBITA MEA

Iubita mea cu faţa purpurie,
Te scrijelez c-un pix pe mucava
Şi mi te-nchipui ca-ntr-o-farfurie
O-nsiropată, dulce baclava.

Iubita mea cu plete de cafea
Şi buze cu dulceaţă de halvale,
Cu sâni păgâni sub ochi de catifea,
Îţi sunt pârâu de foc şi tu mi-eşti vale.

Iubita mea cu pulpe fără mers,
Picioare metrice în iambi îţi dărui,
Şi fără sârg, ori zel sau interes,
Să te cunosc, ca-n Cartea sfântă, stărui.

Iubita mea cu trup de abanos,
Să te sculptez cu irişii cutez,
Ş-aş vrea, un elixir intravenos
Să-ţi fiu şi-n inimă să percutez.

Iubita mea cu suflet invizibil,
Mă lasă să te-admir şi să doresc,
Să-ţi fiu pentru-iernare combustibil,
Într-un firesc al vieţii nefiresc.

DE DOI

Îţi sunt steag, poţi să mă fluturi
La simbria cu săruturi,
Îţi sunt flutur, tu, omidă,
Îmi eşti zbor, îţi sunt obidă,
Eu, mereu, donquijotesc,
Tu, arar, spui te dantesc;
Amândoi – infern, pustiu –
Ne topim de prea târziu,
Între file de uitare
Din două abecedare...

MĂ LAS CĂUTAT

Bătrân de-atâta absenţă,
ca un măr copt
împieliţat în acreală,
mă las căutat de-nserarea
în care-ncolţeşte, neagră,
ghinda gândului stejar
părăsitor de religii,
ca un son de oţel
abandonând Cremona
crucificat pe-o vioară...

poesis

Gheorghe Mocuţa – 60

S-a născut în 1953, în Curtici. Licenţiat în filologie, Universitatea din Timişoara, 1976. Muncitor necalificat, funcţionar, profesor, primar al oraşului Curtici, după revoluţie; director al Liceului (1992-2003). Este poet, critic literar şi traducător, redactor asociat la revista „Arca"din Arad. Predă limba franceză la şcoala din Curtici. A debutat în volumul colectiv *Argonauţii* în 1986, cu secţiunea *câmpia secretă*, iar în volum propriu cu *îngerul ridică lespedea*, 1992 (premiul de debut al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Timişoara). Au urmat volumele: *zăpada anului unu* (poeme), 1994, *La răspântia scriiturii,* (eseuri), 1996, *omul de litere/ viaţa de hârtie* (poeme), 1998, *mic tratat asupra naufragiului* (antologie poetică de autor), 2001, *Pe aceeaşi arcă* (critică literară), 2001, *pregătiri pentru marea călătorie* (poeme), 2002, *Sistemul modei optzeciste* (critică literară), 2004, *Verlaine, Poeme*, (traducere din limba franceză), 2004, *călătorie. exil* (poeme), 2007, *Întoarcerea lui Ulise (Receptarea teatrului lui Eugen Ionescu în critica românească),* 2007; *Pasiuni la capătul nopţii*, critică literară, 2008; *Istoria emoţiilor mele/ L'histoire de mes troubles*, ediţie bilingvă, antologie de poeme, 2008; *Cea mai bună dintre lumi, Jurnal şi contrajurnal parizian,* 2011; *Balada profului de franc*ă, antologie poetică, 2011; *Voyage/ Exil,* version française par Linda Bastide et Gheorghe Mocuţa, 2012; *Printre nouăzecişti*, (critică), Ed. *Tracus Arte*, 2013.

Publică poezie şi articole critice în majoritatea revistelor literare şi articole de opinie în ziarele arădene. A obţinut de mai multe ori Premiul filialei din Arad a Uniunii Scriitorilor şi Premiul de excelenţă al Consiliului Judeţean Arad în 2004, precum şi premii ale festivalelor de literatură din Deva şi Satu Mare. Marele Premiu pentru Poezie „George Coşbuc", Bistriţa, 2007.

I s-au tradus poeme în limbile franceză, engleză, germană şi maghiară. A participat la Turnirul de Poezie de la Efes, Turcia, septembrie 2012.



balada profului de franc*ă*

's-un prof cu def
dar fără grad
introvertit
şi retrograd
naveta-n sus
naveta-n jos
clipet sfios
mers nesupus

errez suav
spre satul şvab

zilnic planeta
o măsor
c-un autobuz
aspirator
stau la şosea
pe vreme rea
şi-n alte părţi
cu nasu-n cărţi
s-ajungi e-un chin
la Sanktmartin

errez galant
spre Schwabenland

pe teze scriu
cu pixul roş
(papa-n sicriu
e. ş-al meu moş)

erraţi sfioşi
sub chiparoşi

v'la la france
un hexagon
unde-o fi mas
François Villon?

errează-n van
spre *neiges d'antan*

chiar *Notre-Dame*
şi podul nou
n-aveau tam-tam
şi nici metrou.

un sfinx ciobit
Na-po-lé-on
în vechiul dom
a aţipit

errează fix
la sumbrul styx

iar *Tour-Eiffel*
nu fu de fel
nici prin văleat
prea agreat

errează-n zori
cu capu-n nori

la *Moulin-Rouge*
muzică rock
domnii-s mofluji
la belle epoque!

erra-vor toţi
pe patru roţi

sub obelisc'
ul fără miez
flaşneta risc'
o *marseillaise.*
sieur Jean-Paul
sun-un talang
e mort de Gaulle
viv'l' président

erra-vor crez
în *Père-Lachaise*

ca un *clochard*
mă plimb pe chei
printre borfaşi
şi domni atei

Dieu se meurt
qui' a pas de chance
et je demeure
et vive
et vive
le professeur
et vive la France!

zodiac

m-am născut pe 5 iunie
la 5 dimineaţa în ziua a cincea
a săptămânii
mama în chinurile facerii
blestema cât o ţineau plămânii
îşi dorise o fată –
să-l ia moartea de băiat
frate-meu a fugit de acasă
la bunici înspăimântat
doar tata se ruga liniştit în tindă
frământând o lacrimă
cu privirea în grindă
unde ţineau busuiocul
unde era duhul casei
doftoroaia m-a adus la viaţă
m-a uns cu ţărână
m-a stropit cu apă rece
scoasă atunci din fântână
eu mă luptam cu întunericul
mă luptam cu lumina
cu trupul slab al mamei
cu laptele şi vina
de-a fi fost odrăslit
sub gemeni dintr-*o fecioară*
şi *un leu*
în trupul meu
curgea sângele unui alt eu
otrava lumii îmi intra în timpane
iar în nas şi în gură
năvăleau muşuroaie duşmane
în ochi fulgerau amnare divine
şi în culcuşul pielii
marginile se desfăceau
din mine.
când am scos primul ţipăt
când mi-a intrat în gură
duhul
prima rază de soare
a retezat florile de salcâm:

s-a înălţat văzduhul.

descriptio romaniae

prima impresie care te izbeşte
la voi românii
în trenuri la restaurant
sau la stradă
este vorbăria stridentă
sunt vocile tulburi
înjurăturile răguşite
ale celor care urcă
la miez de noapte
dintr-o gară liniştită
şi te iau la întrebări
cu o curiozitate bolnăvicioasă
iscodindu-ţi
bagajele:
la prima staţie
urcă omul fără picioare
la a doua femeia
cu unghiile roase până la sânge
la a treia orbul
cu iconiţa maicii domnului
la a patra ţigăncuşa
cu surioara în braţe.
a doua impresie
e mirosul de picioare
nespălate fumul de ţigară
din localurile
publice şi toaletele înfundate
contrastând puternic
cu munţii falnici
şi potenţialul insondabil.

când totuşi adormi
cu simţurile îmbălsămate
de odoarele naţiei
te trezeşte vocea tabagică
a conductorului
sau împleticeala ologului
a orbului a ţigăncuşei

epistolă către fratele întuneric

scriu o scrisoare
către peştii adâncurilor
pe trupul pergamentos al apei
pe zidul berlinez dintre mine
şi tine.
cu o mână tremurătoare
scriu un îndemn pe nisipul plajei
către vieţuitoarele mării
şi păsările văzduhului
pe coaja netedă a mestecenilor
şi nucilor
pe frunzele de arţar
şi de viţă de vie
pe pielea solzoasă a lianelor
îmi lansez obsesiile în cosmos
către seminţiile necunoscute.
las urme adânci
pe chipul celor dragi
riduri şi semne particulare
praf în ochi şi chiar răni uşoare –
le desluşesc şi le adun
pe mosorul firav
al existenţei de hârtie.

scriu o epistolă
către fratele întuneric.

diferenţa specifică

ceea ce mă deosebeşte de voi
e mersul piticului
zise piticul
gâfâind
ceea ce mă deosebeşte de voi
e mersul pe jos
zise înţeleptul
peripatetizând
ceea ce mă deosebeşte de voi
e mersul pe vârfuri
zise balerinda
levitând
ceea ce mă deosebeşte de voi
e mersul bolţii
zise soarele
orbecăind
ceea ce mă deosebeşte de voi
e progresul
zise racul
reculând.
ceea ce mă deosebeşte de voi
e mersul pe ape
zise petru
co
bo
rând.

drumul spre cer

unde-i drumul spre cer
l-am întrebat pe copil
în turnul bisericii
a răspuns copilul
fără să clipească
unde-i drumul spre cer
l-am întrebat pe sinucigaş
în spatele gării
mi-a răspuns încurcat
sinucigaşul
tapându-mă de o ţigară
dar unde-i drumul spre cer
am îngăimat
în faţa femeii fierbinţi
ehei între picioarele mele
a făcut prostituata
domnule unde-i drumul spre cer
l-am întrebat din ochi pe pianist
în buricele degetelor mele
a răspuns virtuozul
unde unde-i drumul spre cer
l-am somat pe preotul în sutană
întreabă-ţi părinţii
mi-a răspuns cu un mic reproş
preotul
dar unde unde-i drumul spre cer
mi-am întrebat părinţii
în timp ce pietrarul
le săpa numele adânc
în marmora rece.

prima impresie care te izbeşte la voi românii

în trenuri la restaurant sau la stradă

este vorbăria stridentă

sunt vocile tulburi înjurăturile răguşite

ale celor care urcă la miez de noapte

dintr-o gară liniştită şi te iau la întrebări

cu o curiozitate bolnăvicioasă iscodindu-ţi

bagajele...

poesis

Monica Dușan

SIMBOLURI ŞI SEMNIFICAŢII ÎN ROMANUL *DEPĂRTAREA ŞI TIMPUL*

Un savant de reputație universală - erou de roman

Dionysius Exiguus, eraul principal al romanului capodoperă pe care Mihail Diaconescu l-a intitulat *Depărtarea și timpul*, a fost un reprezentant ilustru al școlii teologice tomitane din epoca daco-romană. A trăit, cu aproximație, între anii 470 și 545, fiind originar din Dobrogea. El este cunoscut sub numele latinizat de Dionysius Exiguus, adică „cel mic" în sensul smereniei creștine, sau Dionysius Areopagita, adică „cel care vorbește în Areopag". Încă din tinerețe Sfântul Dionisie Smeritul și Areopagitul își câștigă faima de a fi un profund cunoscător al limbilor greacă și latină. El s-a format în mediul de cultură al mânăstirilor din Dacia Pontică. Mai târziu, el va călători la Constantinopol și apoi la Roma. Va preda dialectica (în sens de logică) și teologia ortodoxă, la Vivarium în Calabria, într-o academie de pe lângă un așezământ monahal fondat de omul de cultură și marele demnitar politic Cassiodorus.

Dionysius Exiguus este cunoscut ca un mare calendorolog, el fiind fondatorul *„erei creștine"*, adică al numerotării anilor având ca punct de pornire nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu. În calitate de calendorolog, Dionysius a scris următoarele lucrări de cronologie creștină: *Liber de Paschate* (*Cartea despre Sfintele Paști*), *Argumenta paschalia* (*Argumente pascale*), *Epistola prime de ratione Paschae* (*Prima epistolă despre calculul pascal*). Primul an al noii ere a devenit anul nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Sistemul cronologic deosebit de riguros al Sfântului Dionysius Exiguus a fost adoptat în diverse cetăți italiene din anul 527. Astăzi, el este utilizat în lumea întreagă, chiar și de cei care nu sunt creștini.

Mediator tolerant în disputele doctrinare într-o perioadă în care locuitorii de la Dunărea de jos de pe ambele maluri au fost consecvent ortodocși și s-au confruntat cu cea mai violentă revoltă armată cu caracter religios, social și politic, aceea pe care marele strateg Vitalianus de la Zaldapa a condus-o, în valuri succesive (513 – 518 și 518 – 527), Dionysius Exiguus se va remarca și în anii 519 și 520, când la Roma cei patru monahi sciți, (cu sensul de originari din Scythia Minor – Dacia Pontică, Dobrogea românească de azi) Ioan Maxențiu, Leontius Byzantinus, Achile și Mauriciu au venit de la Constantinopol, pentru a susține formula teologică trinitară *Unul din Sfânta Treime a pătimit în Trup*. Această formulă teologică a fost, în cele din urmă, declarată public ortodoxă, cu sprijinul pe care cei patru călugări l-au primit din partea unui erudit monah ce provenea din țara lor și care era nimeni altul decât Sfântul Dionisie Smeritul și Areopagitul.

*„**Părintele misticii creștine și fondatorul erei creștine**, Sfântul Dionisie Smeritul și Areopagitul, a realizat, prin operele sale teologice, o sinteză în privința viziunii creștine asupra lumii. Reevaluată astăzi, opera sa este rezultatul cunoștințelor unui teolog mistic, filosof al cunoașterii, eclesiolog, logician și estetician, care prin mijlocirea ideilor sale a influențat valorile culturii universale, pe tot parcursul veacurilor ce au urmat."*[1]

Simboluri și semnificații în romanul *Depărtarea și timpul*

Depărtarea și timpul este, probabil, deținătorul celui mai amplu set de simboluri din întreaga operă a lui Mihail Diaconescu. O vastă rețea de simboluri comunicante străbate ca un păienjeniș întreaga structură a romanului. Sunt paragrafe de un superlativ rafinament intelectual, atent construite epic, în care acestea se suprapun, se înmănunchează și se completează pentru a potența un anume efect artistic. Voi analiza aici doar câteva. Ele evidențiază puternic subtilitățile artei epice practicate de Mihail Diaconescu.

Logosul este simbolul tutelar care unește și susține întreaga acțiune a romanului. Ca un veritabil fir al Ariadnei, el conduce lectorul de la un eveniment la celălalt, conferind romanului greutate, putere de atracție și valoare, dar și o anumită rotunjime. Mai simplu spus, îl împlinește.

Logosul este prezent sub trei forme: ***logosul scris***, ***logosul rostit*** și ***logosul gândit***.



O ilustrare a *logosului gândit* o găsim în meditația gravă pe care o trăiește Felix în timp ce fuge încotro îl duc ochii, după cearta și bătaia cu Eudoxiu. Felix este marcat de cele întâmplate și cu toate acestea nu renunță la propriile convingeri, pe care, de altfel, și le apărase, cu ceva timp în urmă, cu pumnii. El este convins că fericirea nu se obține doar prin puterea de judecată, fără bucuriile cărnii. Ea, fericirea, se obține printr-o simbioză între plăcerile minții și ale trupului. Între carne și suflet neexistând o ruptură, fericirea se poate obține tocmai prin întrepătrunderea lor.

Acest *logos gândit*, respectiv această zbatere lăuntrică și dureroasă căutare de sine ne este prezentată magistral: *„Încăpățânarea lui Eudoxius de a pretinde că omul poate fi fericit doar ca urmare a puterii de judecată, îndepărtând bucuriile cărnii, i se înfățișa drept o prostie găunoasă, rostită cu patimă. De fapt, plăcerile minții și ale trupului se întregesc și se adâncesc unele pe altele. Demnitatea, plăcerea și judecata înaltă sunt tot atât de trebuitoare omului ca apa și aerul. Între bucuriile cărnii și ale sufletului nu se află o prăpastie, o stare de neîmpăcat. Fericirea, **eudaimonia**, este tocmai întrepătrunderea lor. Prin tot ceea ce înfăptuiesc, oamenii încearcă să scape de suferință și teamă. O dată atins acest țel, furtuna minții se potolește, fericirea trupească și sufletească se împlinesc în liniște. Tot Epicur spune că tocmai plăcerile sunt rădăcinile binelui, adăugând însă îndată că binele nu înseamnă câtuși de puțin doar bucuriile cărnii. Orice plăcere a cărnii, ca să poată fi socotită așa și nu altfel, aduce după sine plăcerile sufletului, care stau mereu într-o legătură de nezdruncinat cu puterea de judecată".*[2]

Pentru *logosul vorbit* este caracterizantă *Cuvântarea lui Dionysius* în Biblioteca Palatului Sacru al Patriarhiei Ecumenice de la Constantinopole. Tânărul îi uimește pe toți învățații momentului cu erudiția și cu avansatele lui cercetări despre depărtare și timp.

Relevante pentru *logosul scris* sunt scrisorile pe care Dionysius le trimite bunului magistru Petru, pe drumul de întoarcere de la Constantinopole spre Tomis, în care îi comunică meditațiile ce au ca temă principală timpul. Astfel, logosul gândit se transformă în logos scris: *„**Carissime mi magister**, va trebui să-mi supun timpul. Cum? Încă nu știu. Cred că nu greșesc dacă spun că aceasta va fi cea mai însemnată dintre izbânzile mele de acum încolo (...). Ceea ce este vecinic, **aeternitas**, se află în timp, dar mai ales dincolo de timp. De la Platon, Plotin și Fericitul Augustin știm că din vecinicia încremenită izvorăște totuși o anume mișcare, o anume prefacere, așa cum din piatră țâșnește firul de apă repede prefăcut în pârâu. Poate că desfășurarea aceasta este chiar sufletul veciniciei. Mărturisită de timp, vecinicia se preface în **aion**, adică în **aevum**. **Aevum** este însă istorie, adică o prefacere a veciniciei în clipe, zile și secole pline de întâmplări minunate. Prefacerea aceasta este trăită de oameni și de firea întreagă. De aici se vede că în om sălășluiesc puterile veciniciei".*[3]

Erosul și amorul sunt alte simboluri prezente în roman. Iubirea este evidențiată sub cele două forme ale sale: iubirea pură, iubirea care înalță sufletul, iubirea ce stă la baza vieții, iubirea ca principiu al armoniei cosmice și umane și iubirea ca patimă, iubirea ca act fizic copleșitor, ca trăire senzuală plină de exaltare.

Erosul și amorul sunt alte simboluri prezente în roman. Iubirea este evidențiată sub cele două forme ale sale: iubirea pură, iubirea care înalță sufletul, iubirea ce stă la baza vieții, iubirea ca principiu al armoniei cosmice și umane și iubirea ca patimă, iubirea ca act fizic copleșitor, ca trăire senzuală plină de exaltare.

Iată cum explică eminentul savant comparatist Valeriu Filimon cele două forme pe care le ia iubirea în romanul *Depărtarea și timpul*: *„**Erosul** este o idee prototipală, un principiu al armoniei cosmice și umane. Erosul cosmogenic dă lumii ordine, evoluție și frumusețe maiestuoasă. **Amorul** este trăirea senzuală a **Erosului**. Păcatul originar, pare să susțină autorul, e trecerea de la principiu la trăire. Locul Erosului Edenic îl ia Amorul ca trăire a Erosului. Amorul ca atracție erotică este explicat de Gaston Bachelard prin relațiile **Animus – Anima** și **Anima – Animus** atracția prioritară putând fi Anima sau Animus"* („Poetica reveriei").[4]

Erosul spiritualizat este reprezentat în roman prin cuplul Dionysius – Marta, iar Amorul impudic, carnal și devastator, prin cuplul Felix – Faustina Valeria. Dionysius se îndrăgostește de Marta, fiica tiranului Herakleones cel Bătrân Parthenopolitanul.

Dionysius îi explică magistrului său ce înseamnă pentru el Erosul, descoperind, totodată, relația eros-agape: *„Agathon zice că eros ne scapă de pornirile sălbatice din noi, deschizând drum blândeții pline de gingășie. Eros ne dă bunătate și înlătură orice răutate. El e darnic și bun. El stârnește admirația înțelepților și a puterilor mai presus de fire. El e izvorul dorinței de bine. Prin amor mă descopăr, mă cunosc pe mine însumi și mă fac cunoscut altora. Prin **amor** și **caritas** sunt eu însumi cu adevărat, stăpân pe puterile mele, pe vrerile mele, pe dorințele mele".*[5]

După cum se observă din cele spuse de Dionysius, iubirea ne face mai buni, mai demni, mai puternici, ne înalță, fiind o scară spre înălțimile spiritului. Evoluția noastră spirituală pare imposibilă, sortită eșecului fără principiul iubirii.

La polul opus, în contrabalans, stă pasiunea animalică și brutală ce afundă protagoniștii în infernul patimilor, fiind reprezentată simbolic de relația vinovată și exaltată dintre Felix și

studii

Faustina Valeria. Pentru Felix, plăcerea delirantă este un țel suprem, demn de a i se închina totul: *„Își aminti că scopul tuturor faptelor omenești este doar bucuria și că plăcerea este marea putere la care se închină oricine pe lume, că fără ea viața însăși este lipsită de cel mai înalt înțeles. Gândul nebunesc al plăcerii oprite îl îndemna tocmai acum să-și închipuie că s-ar putea apleca peste trupul femeii din fața lui, să-i simtă mai bine în nări adierea suavă, s-o atingă, să-și plimbe degetele pe părul și pe carnea ei plină de putere de ispită, să-i soarbă lacom răsuflarea și șoaptele”.*[6]

Pentru a potența anumite simboluri, Mihail Diaconescu le suprapune alte simboluri. Astfel, pentru o descriere cât mai adecvată a Amorului, a iubirii pline de patimă dintre Felix și Valeria, la un moment dat, autorul introduce simbolul secundar al **țapului**.

Țapul este simbolul pornirilor fizice libidinale, al virilității nemăsurate, al fecundității priapice, scăpate de sub control, al dezmățului nelegiuit, al teluricului și – de ce nu? – chiar al Diavolului. Țapul însoțea în ritul dionisiac alaiul dezmățat al bacantelor, fiind întruparea acestui zeu. De aici a ajuns ulterior un simbol al libidoului, al desfrâului sexual. Iată, așadar, acest simbol plasat de autor sub forma unor piei de țap, în pasajul care descrie întâlnirea exaltată, plină de patimă dintre Felix și Valeria: *„Fără să vrea, Felix se gândi la puterea uriașă a țapilor, sălbăticiți dintr-odată, care se împreunează toamna zi de zi, fără nici o oprire, cu turme întregi. De fapt, blănurile moi de pe jos erau numai în parte de ied. Cele mai multe erau de țapi și de capre și adiau un fel de putoare sărată. Ciudat însă, această putoare se potrivea atât cu mireasma întăritoare de levănțică uscată, cât și cu adierile grele ale parfumurilor faraonice și asiatice”.*[7]

Visul. Frederic Gaussen spune despre **vis** că ar fi un simbol al aventurii individuale, acesta revelându-se *drept expresia cea mai tainică, mai impudică a ființei noastre*. Psihanaliștii afirmă că interpretarea viselor *este calea regală pentru a ajunge la cunoașterea sufletului*.[8]

Visul este un fenomen ce scapă de sub controlul voinței și al responsabilității subiectului. În romanul *Depărtarea și timpul*, el apare ca *vis premoniție*.

Un vis simbolic are Dionysius între zidurile cetății Capidava. El se visează zburând în jurul unei mirifice așezări umane, suspendate în cer printre nori, o **cetate** a cunoașterii și a artei, insula Leuke a lui Apollo cel înconjurat de muze. Este insula fericiților, a celor *buni la suflet, înțelepți și frumoși*, a celor *meniți cercetărilor filosofice, dar îndeosebi înțelepciunii în știință și pentru știință*.

Această **insulă-cetate** pe care o visează Dionysius este de fapt simbolul vieții sale eroice, dedicate în întregime studiului și cunoașterii.

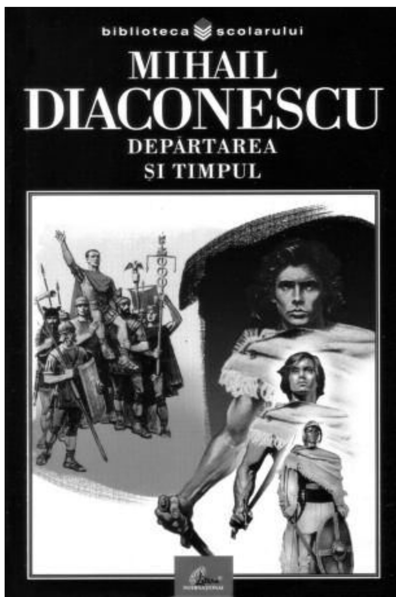
Există și un vis-fantasmă în roman. În fuga spre Tomis împreună cu Marta, Dionysius poposește o noapte în cortul unor ciobani. Aici va avea un vis ciudat, în timpul căruia se va transforma din pasăre în Icar, apoi în grifon uriaș cu clonț și gheare de fier, ca în final să devină o frunză în bătaia curenților de aer. După aceea mai este, pe rând, nor, înger cu aripi moi și rază de lumină: *„Înțelese deodată că el însuși nu este decât o rază firavă, ivită de undeva din necunoscut, înaintând fără să se oprească, tot către necunoscut. Menirea lui ca rază și putere în necontenită mișcare era să dăruiască oamenilor, locurilor și întâmplărilor cu care se întâlnea lumina atotputernică pe care o purta în sine, într-o revărsare neîntreruptă”.*[9]

Metaforic, el este o **rază** care dăruiește tuturor **lumina atotputernică** sau, mai simplu spus, el este o persoană care oferă cunoaștere, dragoste, bunătate și înțelepciune.

Drumul și popasurile. În toate romanele lui Mihail Diaconescu, personajele principale sunt neobosiți călători. Călătoriile pe care aceste personaje le realizează sunt lungi, prin multe orașe și țări străine și, de cele mai multe ori, periculoase, chiar foarte periculoase. Drumurile au aici semnificația de destin.

Dionysius Exiguus călătorește de la Tomis la Constantinopol, de aici la Ravenna, la Roma și înapoi la Constantinopol. Din Constantinopol va pleca în mare grabă în calitate de fugar hăituit, spre Tomis. Popasurile pe care le face în aceste călătorii sunt borne care îl marchează; sunt simboluri ale momentelor de meditație și contemplație sau de frământări, pe care fiecare dintre noi le are pe parcursul lungului drum al vieții.

Pe drumul spre Mesembria, speriat de iminența unui atac tâlhăresc asupra convoiului său, Herakleones hotărăște organizarea taberei de noapte, a popasului, într-un loc idilic. Organizarea taberei și pregătirea popasului este descrisă de autor într-un mod realist. Cititorul aproape că-și dorește să fie și el printre călătorii care se pregătesc pentru înnoptat în acel loc: *„În acest loc, pregătirile pentru înnoptat și apărare împotriva tâlharilor se desfășurară de la bun început cu o anumită plăcere a odihnei pe care gândul primejdiei nu putea s-o înlăture. Căruțele ferecate fură așezate în cerc, lăsând în mijloc un loc larg pentru femei și copii. Cailor li se dădu*



drumul să pască împiedicați, dar sclavii îi păzeau să nu se ducă prea departe. Sclavele scoaseră vasele și tingirile de aramă, făcură focurile și începură să pregătească mâncarea de seară. Se mișcară și iscoadele care cercetară împrejurimile până la mari depărtări, fără să descopere măcar o urmă de primejdie. Îndeosebi oștenii din trupele de equites și sclavele tinere trimise după vreascuri pentru foc se desprindeau repede din mulțime ca să se piardă prin ierburi și tufele de merișor”.[10]

Întregul fragment sugerează pacea și liniștea unui popas tihnit, chiar dacă imensul convoi pare amenințat de un viitor atac din partea tâlharilor. Treburile domestice își urmează cursul normal. Oamenii și animalele se pregătesc pentru odihnă. Cei mai tineri își reînnoadă idilele întrerupte de călătorie. Totul, oameni și natură, se află într-o perfectă armonie.

Satul și cetatea – centre ale lumii. Axis mundi. La o scară superioară, același lucru se poate spune despre **sat** și **cetate**. Și acestea **sunt centre ale lumii**.

În lungile sale călătorii, Dionysius Exiguus ajunge la Roma, cetatea eternă, adevărată *axis mundi*. Numai că din fala Romei, la acea dată rămăseseră doar șirurile lungi de ruine, mărăcinii și măgarii care pășteau printre minunile arhitectonice ale cetății de altădată:

„Când Dionysius își mărturisi dorința de a trece prin vechiul forum pentru a vedea cu ochii săi tăblițele de piatră cu numele consulilor săpate în ele, așa numitele ***fasti consulares****, după care se socoteau în vechime calendarele romane, pe Fabius îl apucă râsul. Din frumusețea forului de odinioară, își lămuri el purtarea, rămăseseră doar praful și ruinele pline de mărăcini. În forum, se făcea acum, o dată pe săptămână, târgul de porci și de vite. Cât despre* ***fasti consulares*** *nimeni nu mai știa nimic”.*[11]

Roma se prezintă călătorilor ca o cetate în ruine, bântuită de vagabonzi, cerșetori si de călăreții aprigi ai regelui barbar Teodoric. În zadar caută Dionysius în forum tăblițele de piatră cu numele consulilor de odinioară. Ele pieriseră demult sub copitele cailor năvălitorilor sosiți în iureș nebun din pădurile nordice. Antiteza între trecutul fabulos al Romei și prezentul mizer, este făcută de remarca lui Fabius care spune că în Forum acum, se ține săptămânalul târg de porci. Este aici o trecere brutală, abruptă, de la valorile spiritului, de la cunoaștere, la bezna ignoranței. Aceasta era Roma la momentul respectiv.

Biserica. Biserica este, și ea, ca și casa, satul și cetatea, un centru al lumii, doar că biserica este un spațiu cu desăvârșire sacru. Este un centru spiritual sublim.

Purtându-ne alături de personajele sale la Constantinopol, autorul enumeră la un moment dat bisericile din această nouă Romă și nou Ierusalim: *„Lumea întreagă știa că la Constantinopol se află tot atâtea biserici câte zile sunt într-un an. În biserici, în racle de argint și de aur se aflau moaștele făcătoare de minuni ale sfinților, mai de preț fiecare în parte, decât toate nestematele și tot aurul lumii la un loc. În aceste biserici, sub sutele și miile de lumânări ale policandrelor sau lângă catapetesmele pline de pietre scumpe, se înghesuiau credincioșii. Și tot în ele se arătau uneori dregătorii palatului sau împăratul însuși, înconjurat de oștenii săi de credință, de toată mărirea și puterea sa fără de margini. Mai liniștite și mai tăcute, bisericile mânăstirilor, care se înșiruiau pe alte ulițe, spre malul mării, la Petrion, sau de-a lungul râului Lykos, care se varsă în Propontida, adunau și ele ziua și noaptea, fără nici un răgaz, alte mii și mii de credincioși din Imperiu și din lumea întreagă. Aici, la* ***sedes Imperii*** *et* ***caput mundi****, noul Ierusalim și noua Romă, veneau și plecau nu numai credincioșii, ci și oamenii de tot felul, din lumea întreagă, într-o mișcare neîntreruptă”.*[12]

Ritualurile. Dintre ritualuri, cel vrăjitoresc este descris în amănunțime, printr-un adevărat foc de artificii stilistice, compus din termeni specifici acestuia. Ritualurile sunt executate de matroana Valeria, cu scopul de a-l atrage pe Felix și a-l robi dorințelor sale erotice. Pentru a realiza însă ritualul, matroana are nevoie să prepare un elixir.

Iată cum descrie Mihail Diaconescu prepararea acestui elixir. *„Ea însăși plutea lin prefăcută în adiere grețoasă, în mlaștină și noroi. I-ar fi plăcut să fie cutreierată iute de șerpi unduitori, de pești băloși sau de raci lacomi în căutare de stârvuri, de gângănii necunoscute cu străluciri și obiceiuri tainice, pline de putere de ispită (...). Se simțea a lor. Așa cum viețătile veninoase sau numai spurcate ale bălții erau ale ei, ale descântecelor prelungi și ale magiei cu care umbla. Fluturii mici cu mișcări repezite, țânțarii cu sunete subțiri și răzlețe, viermii de toate felurile și mărimile, dar mai ales cei păroși, colorați în cele mai neașteptate chipuri cu putință, albinele, viespile și bondarii colcăiau în locul acela pe cât de ascuns și de pașnic pe atât de frământat.”*[13]

Din smârcurile respective și din toate viețățile ciudate enumerate mai sus, matroana își ia câte puțin pentru prepararea *elixirului*, care le va reuni astfel, pe toate acestea.

Elixirul este așadar un simbol al celor mai aprige porniri ale firii omenești, al celor mai ascunse și întunecate instincte. Pornirile respective par să se ridice tocmai din străfundurile ființei umane, dar și ale iadului, din putreziciuni și nămoluri, din pucioasă și smoală. Matroana Valeria le vrea scoase la lumină, le vrea simțite și trăite. Elixirul trebuie să o ajute; însă pentru aceasta el este utilizat într-un ritual: *„Așadar amestecă într-un vas câteva frunze crude, rupte mărunt, din buruienile verzi, culese de dimineața, pe rouă, le adăugă niște stropi de lintiță verde și mătasea broaștei, cu miros acru de nămol putred, turnă peste el vin vechi cu aromă puternică de struguri proaspeți din cel mai apropiat urcior ceruit la gură, nu uită să*

Drumul și popasurile. În toate romanele lui Mihail Diaconescu, personajele principale sunt neobosiți călători. Călătoriile pe care aceste personaje le realizează sunt lungi, prin multe orașe și țări străine și, de cele mai multe ori, periculoase, chiar foarte periculoase. Drumurile au aici semnificația de destin.

...Dionysius reduce întreaga fire la timp. Fără curgerea acestuia lumea cunosută de noi nu ar exista și orice progres ar fi imposibil. Totul ar fi static. Depărtarea este tridimensională, pe când timpul este liniar. Cu toate acestea, nu știm locul din haos sau încremenirea eternă de unde vine și nici încotro se îndreaptă. Urmarea acestor frământări și căutări intense va fi pentru Dionysus întemeierea unei noi ere istorice. Criteriul acestei noi ere este dragostea, descoperită prin intermediul pasiuniii care îl leagă de Marta.

presare puțin praf de mumie cumpărat de la piramidele faraonilor din Țara Egipt care se mai cheamă și Mițraim, adică Al Misr, apoi făină, miere, ulei descântat adus pe furiș de la Delfi, din cauza acelor creștini care-i urmăreau înadins și-i pârau pe toți care mai credeau în oracole păgânești, câteva licori tainice fierte în Siria, din nou vin, câteva fire de păr smulse din creștetul capului și iar vin, mult vin”.[14]

Matroana avea o cameră sub acoperiș unde-și ținea zeii păgâni: zeița Hecate, vrăjitoarea Circe și Medeea. Înconjurată de oglinzi, lumânări, pietre, rășini, ierburi și licori de tot felul, ea își desfășura aici ritualurile sale vrăjitorești. Cu ajutorul acestor ritualuri păgâne, matroana spera să-și satisfacă cele mai aprige impulsuri erotice.

Apa. În romanul *Depărtarea și timpul*, și *apa* se numără printre cele mai interesante simboluri. Apele sunt o masă nediferențiată, ele conțin tot ceea ce nu are încă formă. Sunt sămânță primordială, semnele unei dezvoltări viitoare dar și toate amenințările posibile. Apele sunt o punte între trecut și viitor, între ceea ce a fost și ce va fi, utilizate fiind de altfel și ca suprafețe pentru ghicirea viitorului. Apele predispun la meditație, la introspecție, liniștesc cugetele zbuciumate. Probabil de aceea în roman, cei trei scriptori își aleg locul de popas în mai multe rânduri, pe malul unei ape. Simbolul râului (al apei) este asociat cu cel al popasului. Iată ce spune chiar Dionysius despre râu: *„Nu atât râul în sine, o îndreptă Dionysius, cât mai ales curgerea lui. Curgerea râului seamănă a durată, adică a timp care se preface mereu, fără să se întoarcă. Orice curgere, orice prefacere ni se înfățișează ca o sumă de taine care ispitesc puterea de judecată. Înțeleptul Tales din Milet a spus că toate în lume se ivesc din prefacerea apei. La aceasta, Heraklit din Efes, care credea că firea întreagă are un suflet, adăuga că toate în lume se înfățișează ca un șuvoi neîntrerupt din trecut, prin clipa de față, spre viitorul îndepărtat. Râul ne amintește de toate acestea. De paradoxurile și antinomiile lumii”.*[15]

Oglinda. Se spune despre oglindă că ar fi chiar simbolul simbolismului. Însă oglinda reunește mai multe simboluri contrastante, ea fiind un simbol al soarelui, dar și al lunii, al adevărului suprem, dar și al minciunii, al *Intelectului Divin*, dar și al *căderii luciferice*. Iată deci că oglinda are o simbolistică duală, complicată și paradoxală. Însă în *Depărtarea și timpul* este utilizată ca simbol al feminității, al senzualității impudice, al lunii, al minciunii și al căderii în păcat. Fiind, printre altele, și un simbol al ghicitului, ea este utilizată în roman chiar în scopuri magice: *„Toți vrăjitorii din lume, dar îndeosebi idolatrii Egiptului, adoratorii de pisici și de câini, știu că oglinzile sunt scule ale ghicitului și prezicerilor, căi ale adevărului ascuns. Ele arată nu numai lucrurile ce li se înfățișează, ci și semnele tainice ale unor întâmplări ce urmează să vină. Ceea ce pentru oamenii de rând înseamnă doar un izvor al încântării, al amăgirii sau al uimirii prostești, pentru magii preaînvățați sau vrăjitorii deprinși cu cetirea în taine este o cale spre adevăr. **Speculum sapientiae** dezvăluie îndeosebi întâmplările dorite în pătimirile dragostei. Magii, astrolatrii și astrologii știu că întâmplările neivite încă umblă anapoda prin aer purtând cu ele puteri care se răspândesc în juru-le ca niște raze”.*[16]

Noaptea. Noaptea este un moment al meditației, al gândurilor care sunt puse în ordine, al deciziilor majore. Este posibil ca noaptea să predomine gândurile negre și coșmarurile. Ea simbolizează *dispariția oricărei cunoașteri distincte, analitice, exprimabile, mai mult chiar, lipsa oricărei evidențe și a oricărui suport psihologic*[17]. De aceea, nocturnul este o temă predilectă în creațiile lirice romantice. Marii poeți romantici opun diurnul nocturnului.Mihail Diaconescu este atras în mod deosebit de simbolul nopții.

Noaptea este plină de aspecte magice, stranii, insolite, fantastice. Este momentul în care atât rugăciunile cât și vrăjile au o mai mare putere. Conspirațiile sunt puse la cale tot sub oblăduirea nopții. Și poveștile de dragoste par să aibă mai mulți sorți de izbândă sub aripa ocrotitoare a nopții. O noapte de vrajă descrie Mihail Diaconescu în romanul său *Depărtarea și timpul*. Este o noapte suprasaturată de numeroase pulsiuni erotice, exacerbate de prezența lunii și finalizate în actul de dragoste pătimașă, dezlănțuită, dintre Felix și matroana Valeria: *„Luna, ocrotitoarea ispitelor, stăpâna viselor și martora tăcută a fărădelegilor, strălucea sus pe cer într-o lumină de aur care se revărsa peste întregul pământ. Cele mai neînsemnate amănunte ale firii – ierburi prelungi, tufișuri întunecate, copaci cu vârfurile atârnate de cer, flori cu chipuri ciudate – pluteau lin într-un aer*



strălucitor cu sclipiri unduitoare. (...) Sunete molcome și blânde, pline de neliniște totuși, stăruiau în auz izvorâte din aceeași lumină a lunii. Erau țârâiturile neîntrerupte ale greierilor risipiți prin ierburi și flori, foșnetele unor păsări de noapte săgetând scurt aurul și argintul văzduhului sau tremurul frunzelor care își schimbau uneori încremenirea sticloasă în mișcări scurte, iscate de adierile mării. (...) Martore nelipsite în nopțile senine de vară la dorințele chinuitoare ale tuturor celor ce se iubeau pe pământ, Luna Selene și fiicele ei de pe cer străjuiau pornirile îndrăgostiților, le ațâțau, le făceau mai aprige și mai stăruitoare. Sub lumina aiuritoare a lunii, hierodula și hetaira, târfa sacră mereu nesătulă, lumea întreagă părea făcută întru ispită și pentru ispită. Vraja blândă a luminii ei aurii răscoleau toate aceste porniri vinovate de care ziua oamenii nu-și amintesc decât în treacăt”.[18]

Timpul și calendarul. Pe tot parcursul romanului, Dionysius Exiguus este într-o continuă deplasare prin *spațiu*, adică într-o călătorie al cărei final nu se întrevede. În timpul acestei aventuri spațiale el descoperă tainele *timpului* și ale *eternității*. Despre clipă spune că este chipul în mișcare neîntreruptă al veșniciei. Doar trăind clipa, se pare că poți trăi veșnicia. Căutările pentru întocmirea unui calendar, pentru descifrarea timpului sunt un simbol al acestui roman capodoperă: *„Din dorința de a măsura timpul, omul s-a gândit însă la legătura dintre depărtare și timp. Astfel depărtarea străbătută de soare de la răsărit la apus a fost numită zi. Din aceasta se vede că dacă pricepem ceva din legile depărtării, putem cunoaște și unele taine ale timpului. Putem într-adevăr? De la Euclid din Megara, discipolul lui Socrate, ca și de la urmașii săi Eubulide, Stilpon și Diodor Cronos, cunoaștem că depărtarea are trei mărimi ce pot fi măsurate pe trei laturi. Bineînțeles înțelegerea acestor laturi și mărimi se leagă de locul din care sunt privite. Aceasta ne arată că oricât ar fi de strâns legate între ele, depărtarea și timpul au totuși o fire cu totul deosebită. Deosebirea aceasta e dată de neputința timpului de a se întoarce. Toți știm că el curge din trecut, prin clipa de față, spre viitor. În timp ce depărtarea poate fi măsurată și înțeleasă ca o legătură între cele mai felurite deschideri și unghiuri, de la cap la coadă și de la coadă la cap, timpul este o linie. O linie neîntreruptă și nesfârșită. Nu știm locul din Haos sau din încremenirea eternă de unde vine și nici încotro se îndreaptă. Poate că lumea întreagă nu este altceva decât o stare, o întrupare a timpului. Fără timp nu este nici lume, curgere, prefacere neobosită. E împietrire. E veșnicie. E nemișcare”.*[19]

După cum se observă, Dionysius reduce întreaga fire la **timp**. Fără curgerea acestuia lumea cunosută de noi nu ar exista și orice progres ar fi imposibil. Totul ar fi static. Depărtarea este tridimensională, pe când timpul este liniar. Cu toate acestea, nu știm *locul din haos sau încremenirea eternă de unde vine și nici încotro se îndreaptă*. Urmarea acestor frământări și căutări intense va fi pentru Dionysus întemeierea unei noi ere istorice. Criteriul acestei noi ere este *dragostea*, descoperită prin intermediul pasiuniii care îl leagă de Marta.

Dar este și iubirea revărsată asupra întregii omeniri odată cu întruparea lui Dumnezeu în istorie, în Persoana divino-umană a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Iată deci cheia care va deschide ușa tainelor ce păreau de necuprins. Prin iubirea Lui, timpul capătă un nou sens. Odată cu El începe o nouă eră.

Note

1 Ion Dodu Bălan, Luiza Marinescu, *Istoria literaturii române de la începuturi la epoca marilor clasici*, Editura Fundației România de mâine, București, 2002, cap. „Ideea de latinitate în cultura și literatura română”, pag. 194.

2 Mihail Diaconescu, *Depărtarea și timpul*, Editura Litera Internațional, București, 2003, cap. III, pag. 68.

3 *Idem*, cap. XXII, pag. 500.

4 Valeriu Filimon, *Critica arhetipală și fenomenologia narativă*, Editura Viitorul Românesc, București, 2004, cap. V, pag. 58.

5 Mihail Diaconescu, *Depărtarea și timpul*, Editura Litera Internațional, București, 2003, cap. XXII, pag. 502.

6 *Idem*, cap. XI, pag. 266.

7 *Ibidem*, cap. XI, pag. 262.

8 Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, Editura Artemis, București, vol. 3, pag. 454.

9 Mihail Diaconescu, *Depărtarea și timpul*, Editura Litera Internațional, București, 2003, cap. XXII, pag. 493.

10 Mihail Diaconescu, *Depărtarea și timpul*, Editura Litera Internațional, București, 2003, cap. XII, pag. 275.

11 Mihail Diaconescu, *Depărtarea și timpul*, Editura Litera Internațional, București, 2003, cap. XV, pag. 338-339.

12 *Idem*, pag. 366.

13 *Ibidem*, cap. VIII, pag. 176-177.

14 *Ibidem*, cap. VIII, pag. 180.

15 *Ibidem*, cap. IX, pag. 200-201.

16 *Ibidem*, cap. VIII, pag. 180.

17 Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri*, Editura Artemis, București, pag. 343.

18 Mihail Diaconescu, *Depărtarea și timpul*, Editura Litera Internațional, București, 2003, cap. XII, pag. 278-279.

19 *Idem*, cap. X, pag. 235-236.

MIHAI MERTICARU – 75

... Poet reflexiv şi sentimental, deschis spre metafizică, înzestrat cu mai multe registre de limbaj, Mihai Merticaru îmbină armonios ecourile unei culturi temeinice cu prospeţimea expresiei şi forţa imaginativă… [**Ioan Holban** (Revista *Cronica*/1993)]

...Această poezie cu formă fixă nu poate sta la îndemâna oricui şi nu oricine dispune de ştiinţa şi subtilităţile ei. Poetul nemţean Mihai Merticaru, profesor, eseist, jurnalist, cărturar, sentimental și reflexiv deopotrivă, este stăpân şi pe „uneltele” sonetului, încât discursul său, când patetic şi confesiv, când interiorizat, ironic sau dramatic, are forţa dinamismului impetuos, convingător... [**Nicolae Busuioc** (Vol. *Timpul trăit*, Ed. *Vasiliana*, 2009, pag. 53-54)]

....După volumul de graţioase haikuuri şi cel de parfumate sonete, poetul Mihai Merticaru surprinde pe cititori prin schimbarea de tematică şi chiar de ton liric, scriind *Împărăţia frigului*… Întâi de toate impresionează cartea ca obiect material, pentru că este într-adevăr o excelentă prezentare editorială… Volumul d-lui M.M. îmbracă în forme poetice noi un motiv vechi al poeziei româneşti, atât de productivă în lirica peisagistică, fiind expresia creativă a unui popor îngemănat cu natura, trăind asemenea ei până la identificare. Păşind pe urmele îngheţate ale atâtor poeţi fascinaţi de alb, M.M. revalorifică motivul iernii în cod modern, suprapunându-i un curcubeu de semnificaţii şi de sentimente… [**Prof. dr. Monica I. Costea** (Revista *Spiritul Critic,* iulie 2010)]



URME

Scriitorului Dumitru Augustin Doman

Cu miros de luceferi în privire,
sprijinit cu fruntea de-o amintire
și cu ochii de zare,
sondezi abisul cu încrâncenare,

stai la taifas,
în limba asfințitului și a pustiei,
cu toți cei aruncați peste marginile
cercului,

în timp ce salcâmii leapădă
horbotă ruginie și
din rănile nopții picură stele
și adevăruri nerostite
despre efemerizarea eternului
și eternizarea efemerului,
despre drumul spre noi înșine acoperit
cu iarbă ideatică,

despre cărările sângerânde
ce ți s-au lipit de tălpile crăpate,
despre jocul de umbre și șoapte,
despre prezența din absența
nimicului
și absența din prezența totalității.

clipa se naște murind,
toate trec în lumea asta.

rămân doar urmele păsărilor
în zbor, ceea ce urmează după finalul
unui poem,

veșnicia dintre secunde și
foșnetul frunzelor bubuind
timpanele...

DANIE

Te-am trăit sau te-am visat,viață?
(Serghei Esenin)

Acum când cineva îmi suflă
în scânteia asta de viață,
Doamne, a sosit timpul să-ți înapoiez
tot ce mi-ai dăruit la naștere:

dealurile cu livezile,
pădurile cu poienele,
apele cu peștii,
câmpiile cu florile,
munții cu izvoarele,
mările cu vapoarele,

satul Bețești cu hârtoapele,
cu departele și aproapele,

zilele cu soare,
nopțile cu lună și stele
și toate cărțile mele.

ia-le, Doamne, că toate sunt ale Tale
și în toate strălucește chipul Tău!

Ţi le dau pe toate filtrate
printr-o zdreanță de inimă
și spălate cu lacrimile mele fierbinți,

câteva zile, poate, mă mai
alinți...

UN FILM

Scriitorului Mircea Coloșenco

Numai apelând la alfabetul
tăcerii,
vei desluși abece -
darul fiecărei clipe,

vei afla că în orice bucurie
găsești și trei consoane
amare,

că, la marginea nemărginirii
necuvântului din gândul
negândului,
se înalță un munte
de tăcere și o
limbă moartă,

că, între constelația hazardului
și miezul erorii,
printre anotimpuri echivoce
și zile în derivă,

între umbrele colorate ale himerelor,
printre inchietudini și spaime,
între ziduri de ceață și
sub teroarea nimicului,

între veșnicia dintre clipe și
astrele nemuritoare,

rulează o singură dată, doar o singură dată,
un film cu ambrozia asta otrăvită de viață
călare pe o roată
de gheață...

CE FAC?

Ia, îmi pierd și eu vremea
pieptănând și merticind câte un verb
mai răzvrătit, pentru a-i injecta
un sens mai frisonant, mai insondabil,

mai încerc să îndiguiesc malurile
și să disciplinez apele fluviului dezbinării,
mai tai o frunză pentru câinii infernului,

mai dau o raită prin codrii tenebrelor
ca să retez câte un cap de balaur
și să mai desenez câte o mitogramă
prin răspântii,
ca să-i derutez pe vânătorii de himere.

ademenit și alintat de zări albastre,
îmi cioplesc acolo, ca să fie, câte o ramă
de abanos pentru câte o iluzie
mai nebunatică,

mai secer câte un snop
din bogata recoltă
de nimicuri și, după ce-mi pun
toate treburile la punct,

mă destind un pic, observând,
dintr-un colț mai rotund,

cum se mai târăște umbra aceea insolentă,
cum se mai căznește și
cum se mai olecăiește, căutându-mă
orbește, de parcă i-aș fi mirele
ideal…

O NOAPTE NESFÂRȘITĂ

Umblu prin mine
Ca printr-un oraș străin
În care nu cunosc pe nimeni.
(Ana Blandiana)

În noaptea asta lungă
cât un urlet de lup înfometat,
n-am nicio cupă la îndemână,

beau întunericul direct din pumni,
un întuneric dens, lăptos,

despicat din când în când
de candela amintirilor fosforescente
ale copilăriei,

mă spăl apoi pe față din belșug
cu întuneric greu, vâscos,

și mă clătesc cu indiferența, și mai
neagră, a tenebrelor și cu arșița pustiului

până când se arată fața lividă a
deznădejdii din răspântiile durerii.

mutenia se-nchide-n carapace
și-o pasăre străină în preajmă-mi
cuibu-și face…

EFEMERIDE

De sub cupola catedralei de azur
zugrăvită cu îngeri colorați
și luceferi îndrăgostiți,

adăpostit discret într-o nișă criselefantină
în formă de clepsidră,
sprijinit într-un toiag de nisip
și asaltat de năluci fugare
și de umbre ale nimănui,

privești detașat, prea detașat,
prin vitraliile secundei,
miriade de întâmplări fenomenale
despre continente dispărute fără urmă,

despre stele înghițite de găuri negre
cât un bob de mazăriche,
despre potopul biblic,
despre cetăți mistuite de foc,

despre destrămări
de imperii și alte catastrofe
ce s-au succedat, în ritmul armoniei sferelor,

în spațiul îngust al universului,
insectă suspendată în eter,
pe o pânză de paing.

tot orbecăind
prin această siberie a deșertăciunilor,
tot axiomatizând ale destinului ravagii,
nici nu știi când ai coborât
toate treptele de frig ale beznei
ce a precedat CUVÂNTUL....

între umbrele colorate ale himerelor,
printre inchietudini și spaime,
între ziduri de ceață și
sub teroarea nimicului,

între veșnicia dintre clipe și
astrele nemuritoare,

rulează o singură dată, doar o singură dată,
un film cu ambrozia asta otrăvită de viață
călare pe o roată
de gheață...

poesis

Ioan Lascu



Femeia în roşu are, ea însăşi, un destin întortocheat, cu suişuri abrupte şi coborâşuri vertiginoase, derulat pe (şi între) două continente, înainte de, între şi după două războaie mondiale. Ana Persida Cumpănaş din Lunga, comuna Comloşul Mare, judeţul Timiş-Torontal, emigrează înainte de 1914 în Gary-Chicago, Illinois, U. S. A.



Cărţi ale generaţiei ´80

„UN ROMAN POPULAR SUBMINAT"

În 1990 apărea *Femeia în roşu*. O carte voluminoasă scrisă în trei, „la şase săptămâni", de Mircea Nedelciu, Adriana Babeţi şi Mircea Mihăieş. O asociere de condeie relativ neaşteptată, atât în ce privea numărul de trei autori, dar şi relaţiile particulare între cei deja pomeniţi. Poate că va să vină iarăşi vremea când romanele, volumele de poeme, cu temă comună sau nu, în funcţie de colaboratori, vor fi scrise de colective de autori, aşa cum se petrec de multişor lucrurile cu o seamă de dicţionare sau de tomuri ştiinţifice, istorii literare etc. Dar ce spun eu, căci tot nişte optzecişti, poeţi de această dată, dăduseră la iveală prin 1982, *Aer cu diamante*, un volum de versuri cu titlul preluat de la cunoscuţii *Beatles*. De această dată „cei patru sergenţi" se numeau Mircea Cărtărescu, Traian T. Coşovei, Florin Iaru şi Ion Stratan. Volumul original a fost „refăcut" în 2010 de către Florin Iaru şi Tudor Jebeleanu, la Editura „Humanitas". „Nu ştiu dacă poeţii Cenaclului de Luni vor fi consideraţi cândva a fi format nucleul unei generaţii sau promoţii literare. Tot ce pot spune deocamdată este că ei au conştiinţa unui fel comun de a înţelege şi de a face poezia şi că între poezia lor şi poezia celor care îi preced există suficiente deosebiri, spre a întemeia pe ele ideea unei schimbări de generaţie literară". Era previziunea, destul de prudentă, a lui Nicolae Manolescu din *Bilete de papagal*, nimic altceva decât prefaţa ediţiei princeps, scrisă în 1981. Dar isprava celor patru tineri poeţi de atunci nu era singulară în istoria literaturii. Cei mai faimoşi de autori de texte colective au fost tinerii suprarealişti francezi din anii ´20 şi ´30. Unul din primele semne ale mişcării înnoitoare a fost volumul de poezie, proză şi dramă, scris de André Breton şi Philippe Soupault într-o cameră de hotel (Hôtel des Grands Hommes), reperabil şi azi în Piaţa Panteonului din Paris. Este vorba de *Les Champs magnétiques* (*Câmpurile magnetice*) şi de anul de graţie 1919. Breton avea atunci 23 de ani iar Soupault 22. Tinerii contestatari care aveau conştiinţa apartenenţei la o grupare care dorea să schimbe literatura au continuat să scrie şi să semneze texte colective: pamfletul *Un cadavre* din 1924, îndreptat contra lui Antole France şi semnat, între alţii de André Breton, Philippe Soupault, Paul Eluard, Louis Aragon şi Jacques Delteil, volumul de poeme *L´Immaculée Conception* (André Breton şi Paul Eluard) şi alt volum de poeme, ticluit instantaneu, în cursul unui călătorii cu automobilul, *Ralentir travaux*, comis de André Breton, Paul Eluard şi René Char. Acestea două din urmă datează de la începutul anilor ´30.

Am recurs la acest rapel pentru a reaminti că experimentul scrisului la mai multe mâini era doar un caz de resuscitare, în literatura noastră optzecistă, a deja mumificatul „cadavru" suprarealist. Să mai amintim că în 1924, la noi, Ilarie Voronca şi Victor Brauner lansau manifestul despre *Pictopoezie*.

Să ne întoarcem cu faţa spre *Femeia în roşu*. Apărut la „Cartea românească" în 1990, volumul se subintitulează „roman retro (versiune)", ceea ce ar vrea să spună că nimic din actul scrierii nu este reproductibil şi repetabil cu exactitate, dar totul este repetabil în versiuni, mai mult ori mai puţin diferite între ele, totul este inversabil şi interşanjabil. Similitudinile pot apărea între cărţi şi autori deosebiţi, dar şi între cărţile aceluiaşi autor. Ba mai mult, în cadrul aceleiaşi cărţi, capitole, pasaje, personaje, imagini etc., pot fi parafrazate sau pastişate în *n* variante, pot fi rescrise din diferite unghiuri de abordare. La urma urmei literatura este toată un singur text, infinit variat, ce se rescrie pe sine, iar cărţile nasc alte cărţi. Se mai poate spune că literatura este opera colectivă a unui mare număr de creatori, înşiruindu-se de la Homer încoace. De atunci, între graniţele acestui imperiu, au fost trasate succesiv mai multe frontiere între (deja) clasic şi non-clasic, între tradiţie şi nonconformism, între „resemnare" şi frondă. „Beletristica" înglobează, de atâtea ori, caracteristici ale *literaturii de frontieră*. Privită ca atare, „beletristica" este o succesiune de treceri ilegale de graniţe, cazul optzeciştilor numărându-se atunci, în 1990, printre cele mai recente. Literatura ne permite, din perspectivă diacronică, să insinuăm ideea unui etern postmodernism.

Pornind la drum, autorii *Femeii în roşu* denunţă metoda – *autopsia* – investigaţia parte cu parte, detaliu cu detaliu. Ei sugerează chiar înveşmântarea în straie de sărbătoare, pentru a celebra adevărul ce va fi descoperit după „operaţie". Apoi comit un *trafic de frontieră*, reperând „sursele" şi explorându-le – e vorba de documente, martori („furnizorii de informaţii, traficanţii de senzaţional"), inspecţii la faţa locului; pun în ecuaţie analogii, transferuri, analizează, discută, confruntă sursele între ele. Refac un prim *iter spectrorum* (*stricto sensu*), adică repun în coerenţă narativă secvenţele trecutului pierdute în disparitate, confuzie, uitare. O fac metodic, cu acribie, în stil medico-legal.

Autorii se fac „vinovaţi" de o *extrădare critică* a romanului dezvăluind, în postura lor de *corei* (coautori), structura de „dicţionar juridic-penal" a cărţii, bazată pe: *iter spectrorum* (drumul către comiterea „delictului" literar), *animus narrandi* (naraţiunea propriu-zisă), *animus corrigendi* („dorinţa de a îndrepta", de a repune intenţiile pe calea săvârşirii faptelor, a „delictului"), *animus consolendi* (sfaturile, dorinţa de a povăţui), „*perturbatio animi*, care-i clar o «tulburare sufletească»", *animus consolendi batium animi* (conflictul de competenţă, „elementele de bruiere", obiecţiile ce şi le fac reciproc naratorii). Este, de asemenea, deconspirată *miza receptării*: „…oricum, romanul trebuie să fie până la urmă, vandabil. Să se bată toate categoriile socio-profesionale şi de vârstă. Să nu-l lase din mână nici gospodinele, nici profesorii de română, nici Nicolae Manolescu, nici Angelo Rinaldi. Ceva brici de deştept! Un roman popular subminat. Nu chiar la tot pasul, să enerveze, ci exact unde trebuie, cât să se vadă. Un text tăiat. Întretăiat." (pag. 54). Oricum… nonşalante pariuri! Este vizibilă autoironia autorului optzecist, conştient de „subminarea textului", dar ne aducem aminte şi de literatura textuantă, singura vie şi capabilă să inducă o receptare estetică autentică, ambele „teoretizate" de Mircea Nedelciu în *Prefaţă* la *Tratament fabulatoriu*.

Odată aruncată mănuşa, după ce, iniţial şi conform cu propria metodă, stabilită a fi *autopsia*, cooueranţii „au deschis ochii şi urechile şi au închis gura", ei purced pe un drum fără abatere, dinainte declarat. Drumul nu este nicidecum rectiliniu, ci sinuos, plin de hopuri şi cu multe întoarceri. A merge pe drum înseamnă a rămâne credincios tehnicii declarate, a elabora adică textul extrăgându-l din păienjenişul de surse şi structurându-l (cât de cât!) fără o limitare strictă în timp şi spaţiu. Sunt inserate, comentate, refăcute, o puzderie de mărturii verbale, amintiri personale, articole de ziar, fotografii, fişe medicale, carnete de însemnări etc. Se rememorează şi un film care este o versiune paralelă a părţii senzaţionale a romanului. Ficţiunea se strecoară şi ea, abia-abia, prin acest labirint.

Femeia în roşu are, ea însăşi, un destin întortocheat, cu suişuri abrupte şi coborâşuri vertiginoase, derulat pe (şi între) două continente, înainte de, între şi după două războaie mondiale. Ana Persida Cumpănaş din Lunga, comuna Comloşul Mare, judeţul Timiş-Torontal, emigrează înainte de 1914 în Gary-Chicago, Illinois, U. S. A. Aici devine Anna Page şi cunoaşte riscurile aventurii şi banii. Imprevizibilul o urmăreşte la tot pasul, de la neaoşa bănăţeancă, la femeia interlopă şi apoi la moartea în împrejurări misterioase la Timişoara, ea fiind protagonista unui şir de acrobaţii stupefiante, încheiate cu prăbuşirea în gol. Plecând de la prima intrigă – imigrarea Anei, supralicitând-o pe a doua – presupusa complicitate la asasinarea faimosului gangster John Dillinger, inamicul public nr. 1 din anii ´30 –, romanul balansează între prozaic şi senzaţional, între banal şi enigmatic. Şi uite aşa, tot făcând salturi „transatlantice" preţ de o jumătate de secol (Ana C. moare în 1947), cartea izbuteşte să fie ceea ce autorii îşi propun, adică un text (între)tăiat, nu foarte tare „enervant" pentru cititor, care este totuşi ţinut în priză pe drumul dus-întors între text şi viaţa (*elaborarea pe viu, în direct*) textului. Acesta este o *summa* şi finalmente un *summum* de părţi (fragmente, inserţii etc.), scris în stiluri diverse, proteice, de la cel concentrat, eliptic, la o naraţiune de factură clasică (*v.* „Animus narrandi"), de la cel jurnalistic chiar şi la cel dialectal. A se vedea, în acest sens, îndeosebi declaraţiile martorilor din Comloş. Pentru ca autopastişa, autogenerarea şi autoreflectarea să fie duse până la capăt, cartea are inserată la final altă *autopsie*, un fel de raport asupra activităţii de scriere, apoi o bibliografie selectivă, un glosar şi o postfaţă (*Cucerirea estului sălbatic*), aceasta fiind un ultim argument, perfect simulat, după o gazetă americană. În fond literatura este şi fals şi adevăr, cum ni s-a spus la începutul „drumului", proporţia şi graniţele dintre ele fiind greu de stabilit. Nu acesta ar fi scopul postmodernismului (inter)textualist, ci o „fascinantă […] plutire spre o lume a structurilor mereu deschise, o lume a «graniţei», a mentalităţilor şi *a istoriei luate în derâdere* (*s. m.*, I. L.) din perspectiva cea mai surprinzătoare, dar şi cea mai legitimă, a «puterii celor fără de putere»". Romanul este un ansamblu de structuri deschise spre ele însele şi, totodată, spre lume, crescând într-un continuu du-te-vino, călărind ostentativ pe o relaţie de *(vade) retro (versiune)*. Într-o mărturie, autorii şi-au recunoscut, fiecare în parte, contribuţia la scrierea cărţii. Lui Mircea Nedelciu îi revine partea leului – cam 80% din text, restul fiind opera lui Mircea Mihăieş. Cât despre Adriana Babeţi, ea s-a ocupat aproape exclusiv de partea documentară.

Raportată la sine şi la intenţiile auctoriale *Femeia în roşu* este o carte distinctă, având originalitatea ei între alte confine; sigur că dacă, dogmatizaţi fiind şi dogmatizând cu supunere, ne raportăm la Dostoievski, Faulkner sau Rebreanu, cartea este contestabilă şi… detestabilă. Dar a rămâne consecvent cu sine prin producerea de oscilaţii dezinvolte, incitante, de o parte şi de alta a frontierelor estetice, istorice etc., înseamnă a submina prejudecăţi şi preconcepţii, a căuta şi a găsi opoziţii generatoare de non-clasic, a secreta o nouă putere, proprie celor (până atunci) fără putere, cei care înainte nu erau, nu se auzeau, nu se vedeau…

Radu Oprea



Din cronici şi hrisoave

O jupaniţă din veacurile XV-XVI, între istorie şi legendă

O legendă din bogatul repertoriu al folclorului de gen, pe care a făcut-o mai cunoscută publicului larg şi specialiştilor, prin culegerile şi antologiile sale, neobositul cercetător al culturii tradiţionale care a fost Constantin Rădulescu – Codin, ne vorbeşte despre o Doamnă, soţia unui bogat şi vestit Domn ce trăia odinioară în satul Domneşti, din vechiul judeţ Muşcel, şi care se chema Domnul Cârjă. Odată, pe când soţul era dus la luptă cu duşmanii, Doamna Cârjoaia – mai de grija bărbatului că s-o fi răpus în luptă, mai de alte necazuri şi greutăţi – s-a bolnăvit greu şi a închis ochii pentru totdeauna, dar nu înainte de a lăsa, cu limbă de moarte, ca toată averea sa, moşia Domneşti, să fie a unei mănăstiri care o va îngropa cu cinste şi s-o îngriji de sufletul ei. Auzind vestea, între două cete de călugări – una de la Mănăstirea Câmpulung şi cealaltă de la Mănăstirea Argeş – s-a iscat o bătaie straşnică pentru a hotărî unde anume va fi înhumată Cârjoaia şi cui va reveni moşia defunctei. În cele din urmă, călugării de la Argeş, fiind mai mulţi şi mai voinici, i-au biruit pe cei de la Câmpulung, le-au luat trupul Doamnei şi l-au dus de l-au îngropat cu cinste la Curtea de Argeş.

Şi de-atunci, moşia disputată a rămas a Mănăstirii Argeşului, iar satul se cheamă *Domneşti*, pentru că a fost stăpânit de *Domnul* Cârjă şi de *Doamna* lui.[1]

O altă variantă, publicată tot de Rădulescu-Codin, culeasă de această dată din Corbii Muşcelului, pomeneşte de aceeaşi Doamnă Cârjoaia care-şi avea conacul de cealaltă parte a cursului de apă, dar care trecea râul, când şi când, îşi spăla hainele şi le usca la soare pe o piatră ce se afla acolo. Odată s-a întâmplat de au năvălit tătarii, Doamna Cârjoaia a fugit pentru a trece apa spre casa ei, dar cum râul venise grozav de mare atunci, Doamna s-a înecat în apele învolburate ale râului. „De atunci, râului în care s-a înnecat Doamna Cârjoaia, i s-a zis *Râul Doamnei*, iar pietrei pe care-şi usca hainele şi se odihnea şi ea, *Piatra Doamnei*".[2]

Mărturisesc că, în urmă cu mai mulţi ani, când eram preocupat de a desluşi, în cuprinsul unor vechi hrisoave, încrengăturile genealogiei unui vestit neam boieresc, nu-mi erau cunoscute textele şi variantele legendelor reproduse mai sus. Interesul mi-a fost stârnit de o lucrare publicată relativ recent[3], în care sunt antologate câteva variante ale legendei menţionate. Am constatat, cu surprindere, că personajul central al acestor proze populare era, de fapt, un personaj istoric pe care îl întâlnisem în textele hrisoavelor de la sfârşitul veacului al XV-lea şi până către 1526, interval după care se va vorbi la trecut în actele vremii despre Cârjoaia.

Pe scurt, pentru a elimina prea desele trimiteri la numărul şi data documentelor medievale consultate, voi aminti „povestea" personajului menţionat, aşa cum am reconstituit-o din cercetarea izvoarelor istorice: Cârjoaia a fost, la origine, de fapt, unica fiică a boierului Neagoe ban Strehăianu, cunoscut mai cu seamă sub numele de „Neagoe de la Craiova", începătorul puternicului neam al boierilor Craioveşti, care a avut patru fii (Barbu, Pârvu, Danciu şi Radu) şi o singură fiică, pe Muşa, născută din a doua căsătorie a lui Neagoe cu o nobilă de origine sârbă, pe nume Vinia[4].

Tânăra jupaniţă Muşa, născută în jurul anului 1460, s-a căsătorit mai întâi cu boierul muşcelean Cârjeu, vistier al doilea în timpul lui Radu cel Frumos. Acest Cârjeu, împreună cu fratele sau ruda sa apropiată, Mogoş, stăpâneau Corbii de Piatră, o ocină la Miceşti cu vaduri de moară, şi satul Malureni (Mălureani), aşezare azi dispărută ca denumire şi localizată în hotarul oraşului Mioveni din zilele noastre. Cei doi boieri, Cârjeu şi Mogoş, deşi nu ne sunt arătaţi a deţine importante dregătorii în Sfatul Domnesc, se pare că se bucurau, totuşi, de ceva trecere în ochii voievodului lor, Basarab cel Tânăr Ţepeluş, din moment ce acesta i-a trimis în solie, alături de alţi doi confraţi, la Ştefan Báthory, voievodul Transilvaniei, cu scopul de a negocia încheierea păcii între regele Ungariei, Matia Corvin, şi împăratul turcilor. Asta se petrecea în vara anului 1478 şi, probabil, Muşa era deja soţia vistierului Cârjeu din Corbii de Piatră, altfel nu i s-ar fi spus mai târziu „Cârjoaia" sau „Muşa din Corbi", aşa cum apare în cuprinsul hrisoavelor.

Din căsătoria cu boierul muşcelean nu credem că Muşa a avut copii, pentru că după moartea soţului va stăpâni netulburată întreaga avere agonisită şi moştenită de la acesta. După moartea lui Cârjeu, Craioveasca noastră, care era o femeie încă tânără, se mărită cu un alt boier, cunoscut documentar sub numele de „jupan Hamza". Nu ştim exact când a avut loc evenimentul, dar, oricum, înainte de 1491 – 1492 de când datează o carte de danie şi de întărire a lui Barbu Craiovescu pentru ctitoria sa, Mănăstirea Bistriţa, în al cărei domeniu funciar găsim amintit şi satul Mălureanii, sat ce făcea parte, pe jumătate, din averea moştenită de Muşa de la Cârjeu.

După moartea lui jupan Hamza, întâmplată, se pare, după 1503, Muşa de la Corbi se călugăreşte şi va fi cunoscută sub numele de „monahia Magdalina". În această calitate primeşte de la voievodul Radu cel Mare un hrisov de întărire şi danie, în 1506, pentru Mănăstirea Valea - mănăstire de călugăriţe, pe care o ridicase, o înnoise şi o întărise monahia Magdalina - găleţile domneşti din satele acesteia, Corbii de Piatră şi Mălureanii. A urmat, cum se ştie din filele cronicii, conflictul voievodului Mihnea cel Rău cu Craioveştii, petrecut în vara anului 1509, fuga acestora peste Dunăre şi represaliile declanşate de Mihnea cel Rău împotriva rudelor, satelor şi bunurilor ce le aveau, din care a avut de suferit şi ctitoria lor de la Bistriţa, ale cărei averi au fost confiscate sau risipite. În aceste condiţii, monahia Magdalina a fost nevoită să vândă ocina din satul Mălureanii, atât pentru că se temea de răzbunarea lui Mihnea, dar şi fiindcă avea nevoie de bani pentru repararea vechiului lăcaş şi întemeierea unei mănăstiri de călugăriţe la Corbii de Piatră.

Învăţând din necazul abătut asupra fraţilor săi, în vremea lui Mihnea cel Rău, monahia Magdalina – procedând cu tact şi inteligenţă – şi-a închinat ctitoria de la Corbii de Piatră noului voievod, urcat în scaun în 1512, adică nepotului său de frate, Neagoe Basarab, salvându-şi în acest fel averea de a ajunge „prădalică" după moartea sa, fiindcă, pe de-o parte, nu avea urmaşi direcţi de la cei doi soţi, iar pe de altă parte, îşi punea la adăpost ctitoria, pe termen lung, din moment ce aceasta devenea mănăstire domnească. Ca o ironie a sorţii, la scurt timp, presimţirile rele ale Magdalinei s-au adeverit. În intervalul 1515 – 1519, fostul lăcaş al mănăstirii de la Valea va fi distrus, probabil de un incendiu devastator, dar curajoasa călugăriţă nu renunţă şi, mai mult, se străduieşte să ridice o nouă mănăstire, lângă vechea vatră, ajutată fiind de această dată de jupan Hamza comis, nepotul fostului său soţ, acum boier de seamă în Sfatul Domnesc al lui Neagoe Basarab. Ultimul document ce ne-o arată a fi în viaţă este din 1526, când trecuse poate de 66 de ani, hrisov prin care voievodul Radu de la Afumaţi întăreşte Mănăstirii Corbii de Piatră ocine ce aparţinuseră lui Cârjeu şi lui Mogoş, moşii pentru care monahia Magdalina se judecă cu îndârjire să le obţină din mâinile unor cotropitori. Trupul călugăriţei se va fi odihnind în generosul pronaos al Mănăstirii Argeşului, ctitoria evlaviosului său nepot, alături de membrii familiei acestuia, sub o piatră tombală anepigrafă (neinscripţionată), dar similară tipologic cu cele ale rudelor sale domneşti, dovada în acest sens fiind un document din 1615, în care se menţionează că monahia închinase Mănăstirii Argeş şi satul Corbi, ocina sa de moştenire, pentru ca „dacă se va pristăvi, ei să-i zacă oasele în mănăstire"[5].

Şi de-a lungul vremii, după ani şi ani, peste „istoria" izvodită din vechile hrisoave s-a aşternut legenda, care-mi aduce în minte cuvintele marelui istoric Gheorghe I. Brătianu, aşternute în paginile ultimei cărţi tipărite în timpul prea scurtei sale vieţi: „A respinge în totalitatea ei o tradiţie istorică, numai pentru că unele din elementele ei au aspecte legendare, e o greşeală tot atât de vădită ca şi însuşirea ei totală, fără nicio judecată sau măcar o contribuţie a spiritului critic"[6].

...Cârjoaia a fost, la origine, de fapt, unica fiică a boierului Neagoe ban Strehăianu, cunoscut mai cu seamă sub numele de „Neagoe de la Craiova", începătorul puternicului neam al boierilor Craioveşti, care a avut patru fii (Barbu, Pârvu, Danciu şi Radu) şi o singură fiică, pe Muşa, născută din a doua căsătorie a lui Neagoe cu o nobilă de origine sârbă, pe nume Vinia.

Note:

1 C. Rădulescu-Codin, *Din trecutul nostru. Legende, tradiţii şi amintiri istorice*, Bucureşti, f.a., p. 57-58.

2 Idem, *Literatură, tradiţii şi obiceiuri din Corbii – Muşcelului*, Bucureşti, f.a., p. 55.

3 Sorin Mazilescu, *Râul Doamnei şi legendele sale*, Piteşti, 2009, p. 38-40, 49-50, 70.

4 Radu Oprea, *O călugăriţă din neamul Craioveştilor şi ctitoriile sale muşcelene,* în „Argesis". Studii şi comunicări. Seria Istorie, tom. XIV, Muzeul Judeţean Argeş, Piteşti, 2005, p. 355-361.

5 *Documente privind istoria României,* B. Ţara Românească, veacul XVII, vol. II, doc. 18, p. 21-22.

6 Gheorghe I. Brătianu, *Tradiţia istorică despre întemeierea statelor româneşti*, ed. V. Râpeanu, Bucureşti, 1980, p. 125.

Carte nouă

Poet obsedat de viaţă, bântuit de moarte



Din grupul poeţilor optzecişti de la Neamţ, Radu Florescu este cel mai discret, mai discret chiar şi decât tăcutul ca o lebădă Nicolae Sava. Dar el scrie susţinut şi publică volume de poezie remarcabile. Este şi cazul *Poeme*-lor *oculte* (*Charmides*, 2012). Poetul este mereu obsedat de viaţă, permanent bântuit de gândul morţii, el fiind în fond un existenţialist: „vine o zi când vrei să te laşi de trăit./alegi să cutreieri cu mâna la tâmplă/până la capătul drumului. Bucurii scurte./nopţi care domină cea mai grozavă parte a vieţii/împrăştie pe cer mici luminiţe/mici fărâme din trupul său ambutisat la rece./destinul care-l urmez e numai al tău./zilele care vin sunt pline de apă/dar sunt ale tale./aşa am trăit o bună bucată de viaţă/măsluind adevărul/ronţăind în clarul zilei/anatomia fiecărei secunde./vine o zi când vrei să te laşi de trăit/şi atunci abia mai respiri". Dar Radu Florescu este şi un virtuoz, el scrie la un moment dat două poeme paralele, două poeme „în spirit de hai-ku" cum ar zice Nichita Stănescu, prea liber să stea a număra silabe. Iată, *Poem*: „două zile de dragoste oarbă/coasa ruginind/lângă firul de iarbă." Şi replica în *Poem întârziat*: „după zile de dragoste oarbă/firul de iarbă/sărutând gura coasei". **(DAD)**

restituiri

Horia Bădescu



Ca o carte deschisă, iubirea

Acum mai bine de un deceniu îi prefaţam poetului Ion C. Ştefan o antologie de autor, *Ceremonii solare*, alcătuită în jurul întrebărilor iscate de « judecarea şi adjudecarea” poetului şi a lumii, ca spaţiu al aflării de sine, al înlăuntrului şi înafarei poetului (dacă aşa ceva ar putea exista cu adevărat!) Fără a fi unică, tema aceea orânduia, cu bunăcuviinţă, cu umilinţă chiar, aşa cum îi stă bine poetului adevărat, stihurile alese dintr-o viaţă de slujitor al versului. Fără însă să epuizeze tot ceea ce încă se afla în paginile scrise de-a lungul anilor şi ar fi meritat să reziste unei judecăţi retrospective, supusă exigenţelor maturităţii depline.

O dovedeşte această nouă antologie, *Tărâmurile sufletului* (Editura *Rawex Coms*, 2013), aflată deja la a doua ediţie. Însoţită de o generoasă prefaţă a poetului Radu Cârneci şi de o postfaţă critic atentă a lui Florentin Popescu, ea reuneşte, aproape în exclusivitate, poeme de dragoste, izvorâte dintr-o viziune de puritate adolescentină şi nupţială, dintr-o omagiere cu accente de imnică biblică ori de curtenie provensală, care răspund pe deplin naturii aurorale, romantic senine a autorului, natură reliefată de mulţi dintre comentatorii săi. Slujitor la curţile hymeneului, Ion C Ştefan nu-şi putea afla, cum remarca şi Florentin Popescu, un prefaţator mai firesc decât un mare trubadur precum Radu Cârneci, un mai priceput lector de poeme scrise “ în cheia majoră a vieţii: *iubirea”.*





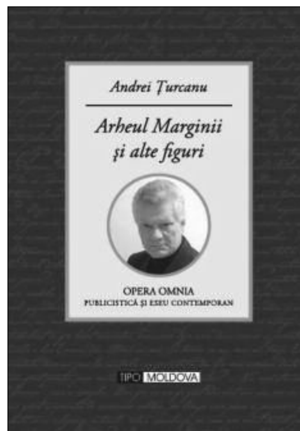
Iubirea, pe care poetul o aşază mai presus de toate. Un *« zbor spre nemoarte* », dimpreună cu aceea pe care o celebrează, căreia *« iarba înrourată călcâiul de-i sărută* » şi « *stelele, pe cer, de dragul ei se mută* ». Un vis desluşit şi povestit cu cuvintele date de Cel de Sus anume pentru acest *laus feminae* : « *Cuvintele-mi sunt date pe ea ca s-o pictez…* » Un vis cu ochii deschişi, în care închinătorul e doar « *o albastră pasăre plutind/ Când insomnia mărilor veghează* ». O mare nelinişte, o fremătător perpetuă aşteptare, cu ecouri argheziene : *« O, cum te-aştept din clipa-n care pleci/ Să te re-ntorci de patimă-ncărcată* ». O permanentă, adâncă adoraţie supusă, ca în acest antologic poem : *« Doar tu,/ Care auzi/ Când tăcerea din mine/ În cânt înfloreşte/ Şi blândele stele,/ Pe bolta înaltă,/ Constant strălucesc/ A nemoarte ;/ Doar tu,/ C-o lacrimă fierbinte/ Mă poţi vindeca/ de iertarea ce-ţi dărui… »* (Doar tu)

Fiindcă e mai mult decât evident că, atunci când vorbeşte despre iubire şi despre femeia iubită, «*lumina înfloreşte printre rânduri»* I. C. Ştefan, iradiind poemul cu irizări care fac să se deschidă, deopotrivă, caliciul cuvintelor şi al tăcerilor ardente care le însoţesc. E o pendulare permanentă între adoraţie, supunere şi dominatoare posesiune a celui care se vrea «*stăpânitor de lacrimă* » iubitei. Iubitei ideale, « *întâia Evă* » cum o numeşte el în viziunea singularităţii absolute, aceea care-l ridică în acelaşi orizont cu infinitatea mării şi cu versul dintâi, om unic într-un univers al unicei perechi. Căci femeia - sfielnică ori pasională, delicată ori puternică - este, în viziunea lui, aproape mereu o prelungire a regnului vegetal, o înflorire în toate ale ei şi în întregu-i (cuvântul acesta, a înflori, invadează poemele în toate ipostazele sale verbale, adjectivale ori nominale), dovadă purităţii intrinseci iubirii adevărate. Ea vine din începuturi, *«când nu era nimic»,* să-i umple şi să-i robească fiinţa*:* “ *Dar aceşti ochi te-au văzut/ În fiecare noapte altfel,/ Aceste braţe te-au cunoscut/ Mai mult decât îmi îmchipuiam/ Aceste urechi te-au ascultat/ Şi când nu vorbeai;/ Gândul meu te-a însoţit/ Pretutindeni - crdincios ca o umbră… »*(Ţăria de-a rămâne). Ea vine din începuturi şi durează, perenă stare de uimire asupra noastră şi a lumii, înmugurind în suflet chiar şi atunci când poetul nu mai e decât «*Copac bătrân, pe-o stâncă însingurată/ Încercuit de ani cu nepăsare* ». Şi-atunci cum s-o citeşti ? *« Ca o carte deschisă,…. Cu privirile, cu obrajii, cu degetele cuprinzându-te?* » Şi mai ales cum s-o povesteşti, atunci când *« Nici nu ştiaţi cât mă durea primul cuvânt* »? Şi de ce ? Cu speranţa că scriind despre ea, iubita ideală, « *nu voi fi uitat niciodată* » şi că va rămâne să fiinţeze în poezie « duios şi puternic, îndrăzneţ şi timid, melancolic şi exaltând », cum spune cu dreptate Radu Cârneci despre modul în care i se încheagă portretul liric în această anthologie. Dezvăluindu-ne adevăruri *« ca o iederă de fragile / Ca un vârf de ac tremurat între file,/ Ca un strop de nisip pe malul mării* », adevăruri care dor « *la nunţile inimii* ». Adevăruri din care face parte şi acest sfâşietor remember al unei lumi care moare, pradă unei « tristeţi metafizice », cum o numeşte Florentin Popescu : « *Sat de bătrâni - / ca o pădure de brazi cu vârfurile rupte,/ care se sprijină dureros în crengile uscate - / unde-ţi sunt păsările călătoare/ spre marile metropole ale lumii ?/ Dar jocurile copilăriei mele ?/ Sat de bătrâni, plin de cruci umblătoare,/ printre care ecoul vântului/ e doar un oftat…* » (Sat de bătrâni)

Ion C Ştefan ne destăinuie că poemele din această anthologie sunt « variante îmbunătăţite, dintre versurile aflate în caietele din perioada 1973-2011 ». A făcut bine că nu le-a lăsat să zacă între coperţile acestora. Căci ar fi privat cititorul de nu puţine frumuseţi şi de multă emoţie.

Nina Corcinski

Andrei Ţurcanu şi vocea arheică a marginii



Andrei Ţurcanu practică o critică programatică. Fascinat de însemnele arhetipale ale literaturii, de textele în care se regăsește imaginarul unui substrat colectiv românesc, el susţine constant, conceptual şi stilistic, o direcţie aparte în critica literară din Basarabia. Dovadă este recenta sa apariţie editorială, antologia *Arheul marginii* (Iaşi, TipoMoldova, 2013). Percepţia contextuală a operei, exactă şi fără nici un fel de compromis când e vorba de criteriul valoric, se asociază mereu într-un discurs elastic, polemic, nuanţat, cu surprinderea rădăcinilor şi avatarurilor factorilor rizomatici ai literaturii.

În pofida spiritului său profund polemic, autorul *Arheului marginii* nu este un scriitor al spotului mediatic, cu imaginea afişată, la vedere. Un fel de aristocratism literar îl ţine departe de duelurile orgoliilor inflamate şi de cancanurile scriitoriceşti. În acest sens, el este un singuratic, dar unul aparte. Neînregimentat ori chiar complet desincronizat de vanităţile unei „lumi literare” zurbagie, Andrei Ţurcanu rămâne, totuşi, un spirit implicat plenar, cu ardoare, atunci când la mijoc se află o idee arheică, în care teritoriul literaturii sincronizează cu alte teritorii şi dimensiuni ale spiritului românesc. Tocmai de aceea, *Arheul marginii*, credem, e o carte fundamentală de atutudine. În ea se defineşte viziunea critică a scriitorului asupra literaturii din Basarabia, dar şi poziţia lui tranşantă de om al cetăţii. Este o carte definitorie, în sensul în care dă seama de spiritul literaturii basarabene postbelice, de vectorii de evoluţie ai acesteia, dar şi de imaginarul literar al Basarabiei şi basarabeanului ca expresie a românismului cu dubletele sale istorice specific şi deviantele degradante.

Chiar începând cu primul text, această viziune asupra literaturii se anunţă cu prestanţa unui program critic şi vigoarea unui crez de viaţă. O literatură nu poate supravieţui fără axul originar şi fără miza ontologică. Autorul evocă imaginea unor scriitori basarabeni, „singuri împotriva tuturor”, Alecu Russo, Bogdan Petriceicu Haşdeu, Constantin Stere, Paul Goma şi Antonie Plămădeală, apreciindu-i, în special, pentru faptul că au avut în literatura şi cultura română un rol de fermenţi ai arheităţii naţionale. Interesat de opticile prin care se reflectă în literatură imaginea identitară a românului basarabean cu implicitele ei fracturări şi deviaţii istorice, autorul nu putea să nu ajungă la doi dintre cei mai profunzi prozatori basarabeni, la Vladimir Beşleagă şi, mai exact, la romanul său încă prea puţin comentat şi înţeles, *Viaţa şi moartea nefericitului Filimon sau calea anevoioasă a cunoaşterii de sine* şi la Aureliu Busuioc, cu un alt roman parabolă a neantizării naţionale – *Hronicul găinarilor*. Din perspectiva rezonanţelor ontologice sunt analizate şi poeziile lui Dumitru Matcovschi sau ale Doinei Postolache. Un capitol consistent al cărţii este dedicat cu precădere literaturii optzeciste. Încă la debutul generaţionist al optzeciştilor, liderul exegetic al acestora n-a emis nicio apreciere care să nu se fi confirmat în timp. Analizate din perspectivă actuală, „privirea de sticlă” a poeziei Lorinei Bălteanu, poezia „abia tangibilului” scrisă de Grigore Chiper, amărăciunea trucată prin inocenţa jucăuşă a lui Nicolae Esinencu, confirmă, aşa cum observa criticul încă atunci, ieşirea existenţei din ontologie şi o resemnare de captivi în „interioruri de sticlă” a poeţilor. Nu e trecută cu vederea nici critica literară, care, ca şi celelalte tipuri de scriitură, este apreciată în mizele ei „justiţiare”, în gesturile ei valorizante tranşante. Pe acest palier al judecăţilor, criticul se simte „înrudit” scriitoriceşte cu „ferocele justiţiar” Vasile Coroban, dar şi cu Theodor Codreanu, Adrian Dinu Rachieru etc. Ţinta polemicilor acestor autori este utopia comunistă antinaţională şi, „înrudită” cu aceasta genetic, mai noua „corectitudine politică”, ambele având ca ţintă „de lucru” neantizarea elementului naţional, erodarea nucleului tradiţiei. Disecţiile atente ale autorului nu te lasă indiferent. Cu atât mai mult că în spaţiul basarabean, tocmai această particularitate de a gândi literatura şi arta în general este astăzi anulată de goana unei alinieri grăbite la un globalism de circumstanţă. Aceleaşi forme fără fond, despre care ne avertiza Maiorescu, fac şi acum lista priorităţilor demersurilor noastre estetice. Autorul *Arheului marginii* îşi asumă până la capăt această condiţie, acest rol necesar şi oarecum ingrat dacă ne gândim că nici poetul şi nici criticul Andrei Ţurcanu nu este (încă) apreciat la justa sa valoare. Dincolo de această „fatalitate”, trebuie să constatăm, că noua sa carte de critică, de altfel, ca şi cărţile de poezie, îl acreditează pe autor drept unul dintre cei mai importanţi critici şi poeţi români din Basarabia şi chiar din întreg spaţiul românesc.

Victoria Fonari

LEO BUTNARU – CRESCĂTORUL DE PERLE ÎN SPAŢIUL RECHINILOR ÎNDRĂGOSTIŢI

Fiecare poet îşi valorifică emoţiile într-un cod aparte. În remarcarea imaginilor memorabile din volumele de versuri ale lui Leo Butnaru, una din cea mai pregnantă în acest sens, după părerea mea, este, integral, poezia *Dragoste*. Pare atât de uzitat titlul acestui poem, dar pe tabloidul liricii apar aşchii din scoica picturii lui Botticelli, şi pustiul singurătăţii încadrat în panoul de publicitate al ceasurilor elveţiene, şi cultivarea dragostei prin alegerea de a fi responsabil în faţa emoţiei, conform unui concept al lui Saint-Exupéry.

Sunt multe poezii care imprimă-n memorie sentimentele (*Sâmbătă spre duminică* este o distorsiune a timpului circular, unde stă ascunsă „a opta zi din săptămână; *Sfetnic şi părtaş*, *De patimă*, *Rechini îndrăgostiţi*, *Îndrăgostiţii de singurătate*, *Ca ceasurile*) şi emblema dragostei capătă savoare, delicateţe, încât brâul tinereţii eterne al Afroditei deja nu mai este indicatorul iubirii. Poetul Leo Butnaru intensifică senzaţiile în poezia *Dragoste* printr-„un fir de nisip". Inimile înamorate au proprietatea alegerii: de a fi cochilii ale unei singure scoici („Din el / perlă ar putea să apară") sau, contrar, de a provoca multiplicarea nisipului şi crearea „pustiului", unui pustiu interior care poate distruge sau transforma sentimentul. Firul de nisip este similar cu firul de mac. Totuşi, în aceste paralelisme macul ar putea domina monada cu următoarele bifurcări: pasiune şi nebunie sau voluptate şi reverie.

Nisipul, de obicei, constituie conotaţia timpului. Imaginea lui Cronos este mereu prezentă în poezie. Timpul la scriitorul Leo Butnaru este în conexiune cu motivul călătoriei determinat de Ulise şi de fresca amintirilor – actualizare a mitului ne vom referi în alte pagini.

Timpul, emis în acest context, face referinţă la germenele mitic. Frumoasa Afrodita, apărută din spuma mării şi sângele lui Cronos (vezi: Platon *Banchetul*), modifică esenţa timpului. Dintr-un timp al distrugerii apare conotaţia timpului creativ. Dragostea oferă această înflorire de a fixa timpul în contemplare, aşteptarea opreşte timpul într-un sens invers de autodistrugere. Dragostea comprimă noţiunea de timp, timpul îşi pierde din dimensiune, fiind ghemuit de fericirea emoţiei reciproce. Sentimentul capătă valoarea sublimului prin perlă, piatra vie, care ascunde misterioase adâncimi acvatice. Astfel firul de nisip conţine solemnitate şi strălucire, viul transcende graţie apropierii, acceptării şi dăruirii.

Antipodul sună ca un blestem, similar conceptului elin. Refuzul dragostei este pedepsit de zei. Un argument în acest sens este tragedia *Medeea* de Euripide, eroina, la final, după toate urgiile pe care le realizează în numele iubirii pentru Iason, este luată de carul înaripat. Ascensiunea finală, determinată de pustiul respingerii în dragoste, ne oferă posibilitatea de a sesiza că grecii antici nu acceptau sacrificiul dragostei în numele a ceva, dar se iartă oricare sacrificiu în numele dragostei.

Pustiul delimitează singurătăţi, intimităţi refuzate, tristeţe, durere. Destăinuirea autorului este reflexiv emotiv, dar şi raţional concomitent. Raţionalul apare în responsabilitatea deciziei, în cultivarea sentimentului pentru a fi menţinut în timp, similar – cultivarea perlei în poezia lui Leo Butnaru.

Cultivarea dragostei a fost unul din motivele pentru care August l-a exilat pe Ovidiu. A valorificat acest sentiment, nu doar din punct de vedere artistic (cum ar fi în *Metamorfoze*), dar şi dintr-o optică metodologică, poetul roman o realizează în *Cosmetice*, *Ars amandi*.

Antinomia *perla şi pustiul* reprezintă faţetele posibile dintre individualitate şi multiplicare, dintre unic şi comun. Perla constituie un simbol al diseminării din naturalul viu, efemer – eternitatea. Pustiul la fel este mistuirea a tot prin timp. În conceptul alchimiştilor perla era considerată şi o piatră filosofală, deoarece ea rezistă în timp, având la origine organisme vii. Este o conjuraţie împotriva efemerului. Este rezultatul unei rebeliuni întru a supravieţui prin frumos, armonie. Deşi poetul o vede ca piatră a dragostei, în straturile interpretative este important să identificăm funcţiile mirifice ale acestei pietre, de a ocroti de nebunie. Sesizăm că de fapt eul liric îi atribuie iubirii o ordine armonică şi nu pledează pentru una stihinică. Aspiraţia de a atinge absolutul în dragoste prin păstrarea contemplării, cultivării sentimentului de durată şi păstrarea tainică este proiectată în această poezie din volumul *Şoimul de aur* (Chişinău: Uniunea scriitorilor, 1991).

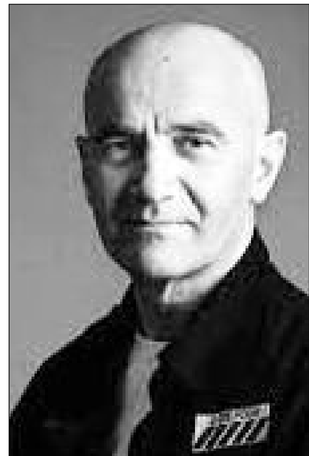
Probabil imaginea, ideea nu-i permite autorului să se detaşeze de ea. Or, în poezia *Dragoste, nisip, acid*, din cartea *Ordine de zi, Ordine de noapte* (Valman, 2009), autorul îşi citează la final propriul poem. De unde această necesitate? Or, poemul *Dragoste* conţine prin concentraţia sa de imagini acel punct de referinţă al sentimentului. Probabil autorul simte o revenire în oglinda propriilor sale versuri. Dacă Arcadie Suceveanu îşi pune problema de a intra de două ori în aceeaşi apă, de a fi rebel în faţa conceptului lui Heraclit, Leo Butnaru îşi doreşte o revenire la acelaşi sentiment: „fiind un perfect acord cu paradoxul din / textu-mi de acum treizeci şi cinci de ani". Asistăm la un dialog al vârstelor. Eul liric simte necesitatea de a comunica cu sinele său de altă dată. Camuflarea graduală a titlului conţine o altă parabolă de la un prezent acid – „Oricum/ uşor ironică-acidic-cinică/ ea operează ca un bisulfit". În această (al)chimie de „curăţare a ruginii", cultivarea perlei este înlocuită cu „un acid sadea" (…) „devorând-nevrând – şi vreun strat «sănătos», intact/ ajungând la inima metalului în care/ să sape mici caverne/ dar lăsând goluri uriaşe". Sarea vârstei, empirismul existenţial are raţiunea de a păstra amintirea propriilor sentimente. Conştientizarea distrugerii aspiraţiilor nu are forţă de a nimici visul.

Astfel în poezie perla este similară cu inima metalului, a persoanei ferme, care este ocrotită de demenţă de perla ideatică. Gândul care ar provoca alienarea este acest bisulfit, care insistă „mai mult în conştiinţă decât în suflet". Totuşi, ordinea, după titlul cărţii, este o prerogativă a eului liric. Abundenţa procedeelor chimice apare determinată de lupta vârstelor, de contradicţia conceptelor şi de posibilitatea de a păstra raţional prin memoria eului său sufletul în afara vârstei.

Într-un stigmat mitic scriitorul valorifică dragostea reciprocă în poezia *Elină*, unde i se acordă şi nisipului un rol de acostare (ancorare): „– Pe ţărm ce-ncheie mit şi cale / ard două flori cu trei petale: / o Orhidee / şi-un Orhideu, / ea – Penelopa, / el – Odiseu". Jocul de cuvinte este acompaniat de aroma mării şi a florilor. Eul liric recreează revenirea nespusă de aed în faţa vocii naive: „– Nu le-a văzut… (Îţi aminteşti: de geniu şi clarviziune / rapsodul-zeu ajuns-a orb)". Revenirea acasă este finalul epopeii lui Homer, dar imaginaţia scriitorului îşi doreşte o conexiune dintre perfecţiune – mit – dragoste. Leo Butnaru extrage din ideea mitului florii de narcis o altă posibilitate de a crea antimetamorfoza. Transformarea reflectă forţa iubirii de a sensibiliza, de a aprecia, de a valorifica universul „cu mii de ochi spre lume aţintiţi". Aceasta dezvoltă o receptivitate deosebită a sensului uman.

Investigând proiecţiile antice, poezia scrisă la intersecţia mileniilor întrevede umanul. Are loc o refractare şi o modulare de întoarcere spre tărâmul esenţial etern de a se impune timpului nu prin solitudine, ci prin creaţia determinată de armonie.

Alexandru Jurcan



CĂLĂTORII PRIN CUVINTE

Veneam încet spre casă, la pas cu înserarea umedă. N-avea rost să caut trecerea de pietoni, pentru că nu era circulație pe stradă, însă unica mașină care circula m-a lovit. Prima senzație de plutire mi s-a părut o detașare uimitoare, dulceagă. Peste mine cădea o pernă grea, sulfuroasă. Nici măcar n-am auzit strigătele celor ce se aplecau asupra mea. Ca și cum aș fi părăsit o lume plină de primejdii, mă bucuram de rotirea unor stele colorate și jucăușe. Până la urmă am văzut profilul unui polițist înfrigurat-sigur că faptele trebuiau constatate mecanic, rapid, cu profesionalitatea ce nu mai lasă loc de compătimire a victimei.

Datorită acelei întâmplări, starea mea psihică s-a deteriorat îngrijorător. Soția mea, Celia, nu-mi mai tolera plânsul matinal fără motiv, durerile usturătoare de șale, colecistul leneș, virozele prea dese și, mai ales, privitul în gol. Așa se exprima ea: „Ai o privire jalnică în gol, care mă seacă". Până la urmă a plecat definitiv, m-a părăsit cu fraze patetice, cu regrete argumentate pe larg. Fratele meu mai tânăr a găsit o pensiune de bătrâni într-un peisaj paradisiac și mi-a propus să stau acolo o vreme. Chiar și psihologul a fost de acord. Am acceptat, reproșându-le doar faptul că au evitat sintagma *azil de bătrâni*. Astfel am cunoscut-o pe Melania, iar zilele au însemnat lungi plimbări leneșe, cu discuții profunde și tragice. Pe ea a obligat-o fiica ei să stea acolo, deoarece devenise „cicălitoare, javră afurisită, intelectuală perimată". Erau cuvintele fetei, desigur.

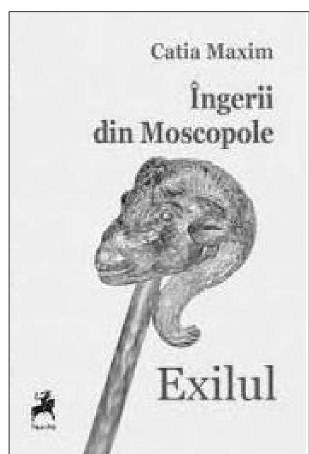
După câteva luni am ajuns experți în călătoriile prin cuvinte. Ne potriveam aproape în tot. La cantină serveam masa împreună. Epuizasem toate subiectele posibile, ne dureau fălcile de atâta conversație, așa că am hotărât să ne sinucidem. Fiecare în camera lui.

După câteva luni am ajuns experți în călătoriile prin cuvinte. Ne potriveam aproape în tot. La cantină serveam masa împreună. Epuizasem toate subiectele posibile, ne dureau fălcile de atâta conversație, așa că am hotărât să ne sinucidem. Fiecare în camera lui. Data de luni, înainte de miezul nopții. Aveam o încredere nebună unul în celălalt și știam că nu vom trișa.

Cu toate acestea, marți dimineața, după lunea sinucigașă, așezându-mă pe scaun la cantină, am avut o tresărire de proporții: Melania se afla în fața mea, bându-și ceaiul cu un calm desăvârșit.

Semnal

CATIA MAXIM – „Îngerii din Moscopole – Exilul (roman, editura *Tracus Arte*)



Despre acest roman, scriitorul Ioan Groșan spune: „Fascinantă poveste petrecută într-un ţinut din Albania, descrie ultimile trei zile, din viaţa unui oraș prosper, în secolul XVIII, populat de vrednici armâni, arhonţi și negustori influenţi precum: Simon Sina, Arghirie Atanasie Gojdu. O documentare riguroasă, deseori dificilă, asupra momentului ales, o viziune de ansamblu în care recrearea spaţiului și timpului să se facă neostentativ, talent descriptiv și portretistic, știinţa dialogului, simţ al construcţiei narative."

Zilele trecute, autoarea ne mărturisea disponibilitatea de a sta în bună relaţie cu cititorul și de a ţine cont de exigenţele acestuia: *„Istoriile aromânilor din Moscopole au început a se scrie, din 2010 și continuă, graţie cititorilor. Ei mă impulsionează și motivează într-un spaţiu bântuit de stihii și orgolii! Ieri, m-a sunat un cititor din Timișoara. M-au impresionat rigoarea și erudiţia lui, când mi-a vorbit despre îngerii exilaţi, întru bucuria lecturii. La final, a avut delicateţea să-mi semnaleze posibile și viitoare șlefuiri și mi-a amintit de distanţa anevoioasă, plină de himere de la diamant la briliant și de focul briliantului."*

Leo Butnaru



DE LA ARCA LUI NOE – LA ARCA POEZIEI (X)
(Jurnal de Armenia. 18-28 octombrie 2011)

...în ce priveşte tema literatura şi religia, în luarea mea de cuvânt am spus că sunt printre cei care consideră că mai fiecare scriitor a fost solicitat de vreo revistă, un ziar, de radio, televiziune să răspundă la întrebări ce reies de aici, ca razele unei roze a interogaţiilor fundamentale cărora este supus omul în general

23 octombrie

Gluma e glumă, însă Serge e om serios – profesor de literatură la Val-d'Oise, de vreo cincisprezece ani, de când a revenit în Franţa după câteva sejururi în străinătate ca detaşat al Ministerului Afacerilor Externe Francez în Liban, Armenia, Polonia (cu leahul Jacek Pacocha schimbă câteva cuvinte şi în limba lui *Mickiewicz*), Rusia.

Da, gluma e glumă, de aia şi revine ea, continuă întru bunăvoinţă şi bună înţelegere, dar fără a se îngroşa – să zic –, eu cam „abuzând" de receptivitatea pozitiv-amicală a lui Serge, pe care îmi vine să-l numesc şi… Aventurini. Noul meu prieten surâde binevoitor şi, pare-se, cu subînţeles, lăsând să se înţeleagă că, la o adică - de ce nu? -, i s-ar potrivi unui corsican get-beget, precum este el, şi implicaţii aventuriere? Dar „îl dau gata", am impresia, când îi găsesc oarecare asemănare cu conaţionalul său insular Napoleon! Serge (A)Venturini surâde din nou şi nu ascunde că o atare constatare îi face plăcere.

Revenind la hotel după promenadă, din CV-ul de la bordul arcei aflu că Venturini îngrijeşte colecţia *Lettres arméniennes* la Editura *Harmattan*. Poate că Serge presupusese că numele i „s-ar trage" din *văzduh* dintr-o „solidaritate" cu prietenul său Denis Pryen, directorul editurii în cauză, *Harmattan* numindu-se un vânt cald-fierbinte (alizeu) din zonele tropicale. Despre creaţia sa las să vorbească nota bio-bibliografică: „C'est un poète du devenir humain. Il écrit dans le devenir de la poésie. Sa poétique est traversée par des nombreuses métamorphoses : *Poétique du devenir humain* (2000), *Poétique du posthumain* (2007), *Poétique du transhumain* (2009), au *Journal du transvisible* (2009). Sa poésie philosophique est en lutte contre les conformismes, elle cherche l'éclatement des genres et n'éclaire que par renversements. Sa poésie engagée est celle d'un «itinérant avec la brûlante et dense vérité de sa parole en actes»".

Printre ideile teoretice lansate şi susţinute de Serge Venturini este şi cea a transvizibilului, conform căreia noi (dar mai ales poezia, probabil!) existăm între vizibil şi invizibil, pe durate temporale în care ni se relevă o viziune sau alta. Cam asta ar fi: „Le *transvisible* pourrait, sur le plan symbolique, être matérialisé par une flèche qui partirait du visible pour se perdre dans l'invisible. Figure de la philosophie du devenir et donc de la transformation de l', le transvisible est un moment de bascule entre le *déjà plus* et le *pas encore*, moment proche de ce qui est , où l'esprit chavire du subconscient de l'état de veille dans le rêve nocturne, et parfois devient ". Captivante, ce mai..., aceste aventuri de a surprinde ce ni se întâmplă în subliminal…

La micul dejun, Claudio Pozzani ne întreabă: „Nu vi se pare că nu prea ajunge oxigen?" Chiar aşa, aerul e mai rarefiat, ne aflăm aproape la două mii de metri altitudine. Colegul italian continuă: „În afară de armeni, noi toţi ceilalţi am resimţit lucru acesta mai ales aseară, când învăţam dansul popular. Ai noştri respirau intens, cam transpirau, oboseau."

Serge: „Dacă ai obosit şi tu, probabil ai dormit bine."

Claudio: „O, la somn, eu sunt un profesionist! De altfel, ca şi la mâncare." Apoi, după câteva clipe: „Come si dice in rumeno *buon appetito*?" „Poftă bună." „Poftă bună", repetă Claudio, lăudat de Serge „pentru excepţionale capacităţi de a însuşi limbi străine". Fireşte, sarea corsicană nu poate fi şi nici nu trebuie tăinuită, pentru că e un ingredient util bunei dispoziţii şi, poate, chiar bunei digestii.

Astăzi suntem *sedentari*, toate acţiunile zilei şi azimuturile navei literare având a se întâmpla şi poziţiona aici, la Jermuk. Avem o masă rotundă, la care să discutăm *temele de bază* (vor fi şi subteme, branşamente ideatice pe care le vor trage la sorţi – chiar aşa! – fiecare dintre participanţi):

– *Scriitorul şi societatea: interacţiuni mutuale;*

– *Noua Europă: identitatea naţională şi valorile comune.*

Luăm loc la prelunga masa dreptunghiulară numită convenţional rotundă, după care urmează prezentarea gazdelor, oaspeţilor, dar dimpreună năieri pe mitologica arcă biblică trecută în realitatea arcei literare 2011. Urmează ceea ce spuneam: tragerea la sorţi. Într-un gen de *performance art*, ludic, cu zarurile fiind colega Arlette Van Laar care, la Erevan, prezentase prelegerea-demonstraţie *Homo ludens*. Frumoasa olandeză apare într-o ţinută splendidă, având pe cap o pălărie peste care e pusă o coroană cu raze-ramificaţii la capătul cărora se află cuiburi din inox, iar în fiecare din ele – câte o gogoaşă în care, în cartuş de plastic, e ascuns câte un bileţel ce conţine o temă. „Tragi" gogoaşa, scoţi cartuşul, extragi din el bileţelul şi citeşti tema la care va trebui să le spui ceva colegilor. Filip Van Van Zandycke „intră în joc", se ridică – e înalt belgianul! – şi ia direct cu gura o gogoaşă dintr-un cuib al pălăriei zarurilor. În fine, frumos şi bine, toţi cu gogoaşa păpată şi cu tema aflată, numerotată. Eu va trebui să vorbesc al 14-lea, referindu-mă la „Literatură şi religie", temă care, recunosc, îmi place, fiind deosebit de inspiratoare mai ales aici, pe meleagurile Araratului, şi pe arca literară care, alegoric, o invocă şi pe cea din marea religie a creştinătăţii. Temă ce este atacată la modul direct-incorect, sălbatic, în unele regiuni ale lumii, situate de altfel nu departe de hotarele Armeniei: pe acolo, sunt date dispoziţii-interdicţii companiilor de telecomunicaţii să-şi oblige operatorii de telefonie mobilă să ţină cont de o listă de „cuvinte jignitoare" şi să blocheze toate mesajele în care apar ele. Culmea, pe lista „cuvinte jignitoare" e trecut şi numele Lui Iisus Hristos! De unde mă gândesc că, prin ateismul său militant-sălbatic, bolşevismul fusese precursorul acestor demenţi ai interdicţiilor…

Deci, în ce priveşte tema *literatura şi religia*, în luarea mea de cuvânt am spus că sunt printre cei care consideră că mai fiecare scriitor a fost solicitat de vreo revistă, un ziar, de radio, televiziune să răspundă la întrebări ce reies de aici, ca razele unei roze a interogaţiilor fundamentale cărora este supus omul în general. Ţin mine că, odată, în această linie, fusesem ispitit să spun când am descoperit prima dată Biblia şi pe Dumnezeu. Nu că ar fi fost dificilă întrebarea, ci mi s-a părut din rândul celor ce nu ar trebui pur şi simplu puse, deoarece nimeni nu ştie când i s-a întâmplat aşa ceva. Astea ar ţine de nişte revelaţii din adâncă pruncie, aproape, când suntem învăţaţi de mama să spunem *Tatăl nostru* şi când tu, copilul naiv şi neştiutor, înfrigurat de misterul şi imposibilitatea de a vedea, de „a pipăi" cele auzite despre Domnul Dumnezeul Nostru, rămâi deja cu conştiinţa ta plăpândă şi cu guriţa căscată „conectat" la suflul unei taine a tainelor. Şi-apoi cele pe care le puteai înţelege, de asemenea foarte difuz şi „neverificabil", din ghiersurile corului bisericii din comuna ta şi din predicile părintelui satului. Mie unuia astea mi se întâmplau până pe la 12 ani, după care sfântul locaş prin turlele căreia îmi imaginam că pogoară Duhul Sfânt a fost închis de „antihârţi", cum li se spunea în Negureni antihriştilor. Comuniştii declanşaseră o campanie acerbă contra clerului, credincioşilor şi eu, elev în clasa a patra, a cincea, ce ar fi trebuit să înţeleg din ce „propăvăduia" şcoala sovietică, ce-şi pusese drept scop să ne facă altfel de oameni decât bunicii, părinţii noştri? Cetăţeni noi ai celui mai fericit stat din lume, URSS, rupt de Dumnezeu, de icoană, de cruce. Prin ateism şi supunere obligatorie sistemului, noi, copiii, ne „împăcătoşeam" fără voie, mie, să zic, elevului, apoi studentului, fiindu-mi impus să umblu la orele educaţie fizică în trei… „ex"-biserici, transformate, păgâneşte, în săli de sport… Şi abia peste ani, inclusiv acum, aici, în Munţii Armeniei, la această masă rotundă, am conştientizat şi conştientizez că, evident sau tainic-implicit, în scrisul meu există contrapuncte biblice şi chiar exemplific printr-o carte de poezie pe care o am la îndemână, apărută anul trecut la Moscova, în ruseşte, şi din care citesc, iar interpretul armean traduce secvenţe, fie într-un singur monostih – „Şi m-am gândit să-i zic: Întemeietorul de întemeieri", fie într-un text ce ar fi fost parcă izvodit în creasta munţilor, unde ieri ne încălzea puternic soarele; text în care spun că, precum sub o lupă, în bătaia soarelui, creştetul prinde a te frige şi tu presupui că privirea Lui Dumnezeu e strict perpendiculară, iar când ţi se pare că e tot mai puţin oxigen pe aceste culmi ale ne-disperării, parcă ai simţi cum respiraţia Domnului Dumnezeu sporeşte presiunea atmosferică, îmbogăţeşte văzduhul cu ozon şi tu te simţi bine, uşor în aceşti munţi de pe culmile cărora se văd culmile Araratului.

Astfel, la tema literatura şi religia am invocat mai multe dintre metaforele pe care le-am sem(ă)nat prin cărţi şi, odată ce noi, cei de pe arca literară, avem ceva cu creaţia, le-am invocat şi pe astea – cu modestia egală umilinţei: Doamne Dumnezeule Atoatecreator, dacă din întâmplare îţi place cumva vreun oarecare poem de-al oricărui pământean (sau subpământean...), inclusiv dintre cele ale prietenilor şi colegilor care suntem pe această minunată *Literay Ark 2011*, noi te implorăm cu evlavie şi ne-trufie: ia şi versurile lui drept infim, nevrednic, umil, dar prea sincer drept de autor în contul de-a pururi nepreţuitei Faceri a Lumii.

Şi unii din cei care au auzit astea au zis: Amin. Şi în acest „Amin" vibrează sentimentul testamentar apostolicesc ce străbate istoria generală a lumii şi memoria „personală" a omului, deci şi a scriitorului, acesta străduindu-se să afle motivaţia fiinţării universului în toate componentele sale de taină fizică, metafizică, transcendentală, enigmatică.

Astfel că poetul, năier pe arca biblică ce a fost/ este şi cea a cuvântului, când greşeşte – dar poetul om este şi *herare humanum est* – nu? – se consolează cu gânduri că nu există doar cele nouă ceruri danteşti, ci există şi va exista cel de al zecelea cer, în care se naşte şi dăinuie cerul gurii lui Dumnezeu...

Iar cineva dintre colegii armeni m-a rugat să citesc în original un poem scurt, pe care „l-au prins", la auz, din traducerea *ad hoc* a domnului Aram Baiandurian, care ne-a fost de translator şi la întâlnirea cu Înalt Preasfinţitul Catolicos al tuturor armenilor. E acesta:

+
(plus)

un
minuscul
Iisus
răstignit
pe
semnul
p l u s
parcă
Sieşi
adunându-se

(plus)
+

jurnal

Magda Grigore



Colocviile Argeșului

Ce e *rău* şi ce e *bine*

Binele şi răul se simt bine împreună, îşi dispută teritorii, îşi împart puncte de vedere, îşi schimbă unghiurile şi percepţia, îşi împrumută argumente. Uneori distincte, autonome, fără echivoc – alteori confuze, partinice, echivalabile, ambele concepte, binele şi răul, formează împreună *binomul lui Dumnezeu*. Ceea ce ne înconjoară, ca şi ceea ce (ni) se întâmplă, stă sub semnul acestei bipolarităţi cu graniţe relative, fragile şi subiective. Realitatea însăşi generează acest dualism, îl tolerează şi îl camuflează. Conceptele sunt într-un echilibru aparent stabil şi nu pot exista, paradoxal, unul fără celălalt. Binele dă sens, este o filozofie de viaţă şi o conduită, etica îl recomandă, este una din cele trei *valori fundamentale* ale ontologiei şi este dezirabil moral. În viaţa de toate zilele percepem binele ca pe un acord între intenţia/opţiunea noastră şi interacţiunea cu *celălalt*. Este mereu supus exigenţei unor norme, a unei morale unanim acceptate. Răul, în schimb, contravine într-un fel sau altul normei *întipărite*, social şi cultural. Răul periclitează binele personal şi/sau general, afectează individualitatea şi deseori contaminează, alterând comunitatea. El este în ansamblu peiorativ, este repudiat unanim şi stârneşte, în contextele de interes general, oprobriul public. Binele este în schimb o poveste frumoasă, un *felinar* al speranţelor omeneşti, un vis reiterat/rezistent, un erou adulat al credinţei, care se doreşte mereu învingător. Dar răul există şi el, în paralel, şi are raţiunile sale. Istoria, societatea şi mentalităţile ne-au demonstrat în multe rânduri şi în multe moduri că răul poate avea raţiuni *pozitive*, unii spun *morale*, escatologice, motivaţii complicate pe care trebuie să le identificăm de obicei *sub realitatea imediată*. Răul are justiţie autonomă, argumentează distinct şi de multe ori *tranzacţionează* justificarea. Teologii spun că răul este *absenţa binelui*, abaterea de la drumul drept (drumul *sensului* vieţii, ca proiect divin), lipsa perspectivei. Conceptele, binele şi răul, stau unul în umbra celuilalt, opunându-se şi îngăduindu-se reciproc, oferind *în complicitate* echilibrul întregului. Delimitarea lor, gradul de interdependenţă şi perspectiva opozantă sunt etern discutabile, interpretabile şi subiective în instabilitatea lor. Faptul că trebuie receptate, problematizate şi acceptate în *uniunea* lor ne-o demonstrează înainte de orice teorie, viaţa însăşi, bunul nostru cel mai de preţ, care este şi bună, şi rea/când bună, când rea. Unii spun că binele şi răul *nu există*, doar mintea noastră operează cu aceste concepte, doar înlăuntrul conştiinţei noastre se face această distincţie, puterea minţii este cea care desface în noţiuni diferite textura egală, omniprezentă a aceleiaşi realităţi duale şi comune. Totuşi, oamenii sunt tentaţi să despletească perpetuu binele de rău şi răul de bine, atât în viaţa lor, cât şi în viaţa celorlalţi. Să separe, să eticheteze, să condamne. Biserica face cel mai des această departajare, încercând să inoculeze în viaţa omului, binele vieţii şi al dreptăţii divine. Alături de ea însă se află şi alţi *propovăduitori ai binelui* văzut prin/din perspectivă specializată: moraliştii, legiuitorii, ecologiştii, artiştii (prin etica artei), scriitorii (prin mesajul pozitiv al operelor). Dostoievski, de exemplu, credea că *adevăratul câmp de luptă* al binelui şi al răului se află *în inimile oamenilor*. Filozofia pledează pentru identificarea armoniei între a spune/a gândi/a face, ceea ce ar echivala cu binele considerat *tangibil*. Oricând, în posibilitatea duală a experienţei, binele capătă prioritate axiologică. La polul opus, biologii, oamenii de ştiinţă, astrologii cred că binele şi răul sunt două energii complementare, două forţe opuse care se unesc într-un sens comun, două polarităţi necesare. Un plus şi un minus care se condiţionează reciproc, o respiraţie, o spirală posibilă, o emergenţă salvatoare. Psihologic, binele şi răul sunt înlăuntrul nostru, ne motivează comportamental şi activează forţe latente, adânc sedimentate în natura umană şi, implicit, în subconştientul nostru. Există părerea că (noi) operăm cu aceste concepte pentru că forţele noastre slăbesc, iar atunci când se întâmplă acest lucru avem nevoie de ideea că binele este un scop, o metodă şi un sens al *întâmplării fiinţei*. Energeticienii ne recomandă la rândul lor să evităm sursele de energie negativă, încărcarea de la surse viciate, care (ne)ar putea atrage în nebuloasa incoerenţei proprii sau a absurdului existenţial. Aşadar, în ansamblu, binele şi răul sunt coordonate obligatorii, obiective, lipsite însă de relevanţa măruntă a departajărilor. De aceea ele nu trebuie nici privite, nici judecate sub semnul interogaţiei, mai degrabă trebuie înţelese şi supuse meditaţiei. Nu o meditaţie romantică, ci una realistă, cât mai raţionalist posibilă, în aşa fel încât din noţiunile de bine şi rău să putem extrage fiecare beneficiile unui comportament cumpătat şi raţional, eliberat de povara subiectivităţii şi, mai ales, de capcana naivităţii sau de cea a ignoranţei. Pentru înţelegerea conceptelor este necesară, categoric, o detaşare de contextualizarea lor concretă, precum şi o *limită de discreţie a interesului particular*. La nivel individual, dar şi la nivel colectiv trebuie să excludem teama judecării din perspectivă generală, aceasta fiind cea care ne conferă, surprinzător sau nu, atât profunzime, cât şi imparţialitate în judecată. Chiar dacă suntem făcuţi *să gândim în această formă*, separând cele două concepte unul de altul, departajând raţiunea binelui de raţiunea răului, este posibil să dobândim în timp o filozofie de viaţă care le acceptă *laolaltă*. Să acceptăm ceea ce ne defineşte şi ceea ce ne înconjoară, convinşi fiind că binele şi răul alcătuiesc o balanţă supremă, care se echilibrează de la sine, uneori uimitor, cu o precizie aproape milimetrică. La scară omenească binele şi răul capătă semnificaţii multiple. Uneori sunt simple impresii, experienţe insignifiante sau fantezii subiective. Alteori realităţi mici, pline de nuanţe care ne amprentează existenţa şi care îşi impun consecinţele. Răul vine repede, binele merge agale. Binele se uită uşor, răul rămâne. Răul se vinde, binele (altuia) nu are căutare. Viaţa e un front perpetuu, unde răul se vede cu ochiul liber, iar binele se ascunde mereu. *Şarpele muşcă doar uneori, dar omul rău tot timpul.* Răul risipeşte lumea, binele o adună din nou.

Oricând, în posibilitatea duală a experienţei, binele capătă prioritate axiologică. La polul opus, biologii, oamenii de ştiinţă, astrologii cred că binele şi răul sunt două energii complementare, două forţe opuse care se unesc într-un sens comun, două polarităţi necesare.

Semnal

DAN DĂNILĂ – „Dimineaţă târzie”

Editura *Limes*, 2013



Dan Dănilă este un poet, traducător şi artist plastic român, născut la 28 iulie 1954 în comuna Şura Mică, lângă Sibiu. Din 1990 trăieşte în Germania. Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, al “Asociaţiei internaţionale a scriitorilor şi artiştilor români - LITERART XXI” şi al Exil PEN din Germania. Publică lirică, eseuri, proză şi grafică în reviste din România, Germania, Danemarca, SUA, Franţa şi Canada.

A publicat poezie originală: Dintr-un sertar – Editura Thausib, Sibiu, 1993 ;

Parcul salvat – Editura Hermann, Sibiu, 1994; Fals tratat despre seară – Editura Hermann, 1998; Poeme – Editare proprie, Leonberg, 2000 ; Neliniştea din cuvinte – Editura Galateea, Königsbrunn, 2004; Calendar poetic – Editura Brumar, Timişoara, 2006

50 de poeme - Editura Timpul, Iaşi, 2009; Atlantida există – Editura Limes, Cluj, 2011

Sonetele din Suabia – Editura Limes, Cluj, 2012 ; Dimineaţă târzie – Editura Limes, Cluj, 2013

Traduceri: Wolf von Aichelburg – Gedichte / Poezii Editura Hermann, 1996; François Villon – Balade, Editura Hermann, 1997 ; Georg Scherg – Sommerliches Divertimento / Divertisment estival, Editare proprie bilingvă, Leonberg, 1998; Rainer Maria Rilke – Versuri, Editura Hermann, 1999; Rainer Maria Rilke – Poeme alese, Editura SÆCULUM, 2002; Walter Roth – Cântecul pescarilor.Editura Dacia XXI, Cluj 2011.

Wolf von Aichelburg Gedichte-Poezii, (Ediţia a II-a, bilingvă, cu o prefaţă de Hans Bergel) Ed. InfoArt Media Sibiu 2011.

Un poem din volumul „Dimineaţă târzie”:

ARMISTIŢIU

Să ne împăcăm, femeie adulteră, frate risipitor,
beţiv cu zdrenţele semnalizând iubire,
am nevoie de voi ca de o enciclopedie
în care să caut febril un anumit cuvânt
deja v-am iertat, priviri mereu evadate
din sărăcia trupului mult prea expus
unor prietenii sterpe cu sâmburii seci,
infidelităţilor cu feţele ascunse de văluri
sub pretextul emigrării în ţara albinelor

să ne oprim, peisajul se schimbă mereu
iar dacă nu explodează un ochi de vulcan
pleoapele uraganului se vor închide paşnic:
doar dacă eşti foarte atent vei vedea
peste un rest al marginii unui tablou
cum creşte mereu colina melancoliei.

Mihai Rogobete



Udigma

Artă, religie, ştiinţă

Trunchi lingvistic, ramificaţii, ramuri şi rămurele: arborescenţa familiei limbilor indo-europene seamănă izbitor cu cele mendeleeviană şi darwiniană, pentru a le ignora geneza dintr-o mentalitate comună - cea codată şi procesată de logonul analogic tribal. Tribal, pentru că anti/simetria extra/sangvinismului face, în feed-back, tiparul structurării mental-colective al acestei culturi/civilizaţii. Arhetipal, este vorba despre bipedul Colos din Rodos, Labrysul, (dubla secure) şi dualitatea multiplicată arborescent a Labirintului şi a Nodului gordian, a căror uzurpare analogizează alegoric dramatismul trecerii de la mentalul tribal-dualist la cel trivaloric, logic, raţionalist-social, numai şi numai de la care porneşte gândirea cauzală, ştiinţifică. Gândită analogic şi nu logic, este ştiinţifică Teoria indoeuropenismului llingvistic, sau, analogia fiind procesorul tuturor credinţelor, religioasă ? Câtă religie se află în Tabelul mendeleevian al elementelor, sau în Teoria darwiniană, dacă forţăm raţionalismul să abordeze gândirea arhitecturală, de compoziţie? Sunt artistice, religioase sau ştiinţifice Teoriile noastre ?

litere

Aurel Sibiceanu

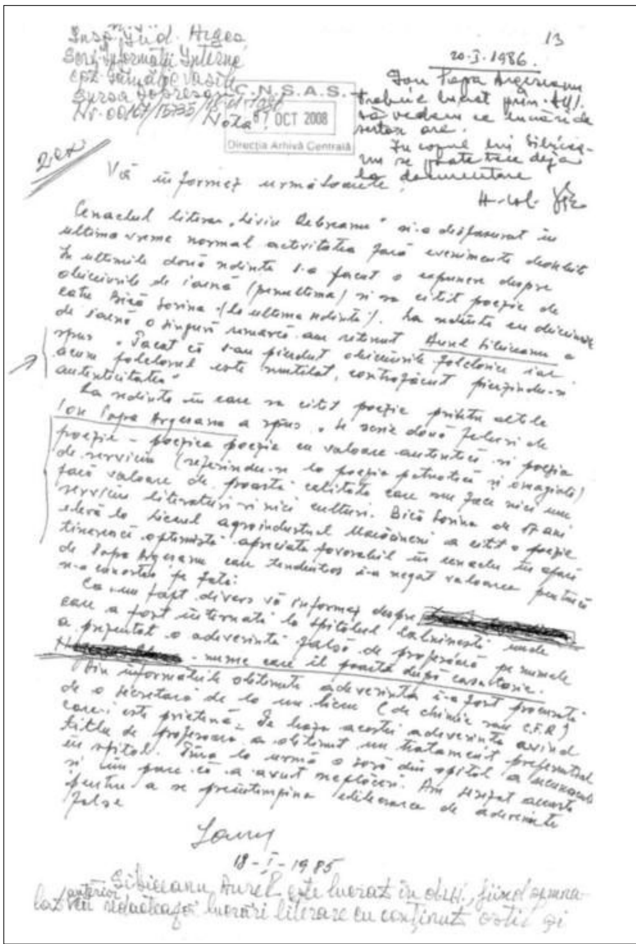


Glorioşii ani ai ratării

BOEMA
ŞI IUBIREA CA FRUCT OPRIT ŞI DRAMĂ

„Comuniştii au vrut să-l facă pe om fericit, dar văzând că acesta, omu', nu e fericit, i-au zis: fii fericit, că te ia mama dracului!”
Petre ŢUŢEA

Nu cred că a fost sau este boemă care să nu fie străbătură şi de poveşti de dragoste, unele devenind adevărate legende, altele rămânând doar poveşti de rând, ori simple sau complexe atletice chemări trupeşti, stinse în nopţi pline cu reverii erotice şi, adesea, cu alcool. Când şi când, apăreau în mijlocul nostru, ca fluturii atraşi de pierzania flăcării, fete abia desprinse din adolescenţă, femei cu trecut secret, cu viitor incert, urâţele, frumoase ori interesante, trupeşe ori anorexice, femei „nebune ca păsările”, după cum bine zicea Dylan Thomas. Unele pozau pentru pictori, în secret, altele tulburau zilele şi nopţile poeţilor şi prozatorilor din urbea Piteştilor, altele erau trimise cu misie de Big Brother, de Securitate adică – gândurile argaţilor din literatură şi arte trebuiau cunoscute, fiecare tremur visceral al lor trebuia numerotat şi folosit împotriva lor. Acestor femei le mai pot adăuga un gen de femeie, aceea care făcea o pasiune, cum altfel decât fulgerătoare şi iraţională?, pentru câte un boem şi îl voia pe acesta întins în procustianul pat al căsniciei, strâns legat cu fantasme de coafeză care se crede contesă, în fapt oferindu-i craiului din născare doar proza căsniciei! Nu voi păcătui pomenind nume şi prenume ale eroilor unor poveşti care au avut un final anost, glorios, ori mizerabil. Cu nume şi prenume sunt pline multe pagini de delaţiuni, înaintate fie partidului comunist, fie Securităţii. Deunăzi, am purtat o discuţie cu un cercetător care se ocupă de istoria recentă, mai bine zis de felul cum „se vede” viaţa literară în ansamblul ei, în arhivele Securităţii şi ale P.C.R., precum şi viaţa personală a unor literaţi. Dincolo de anecdotic, de frumuseţea şi tragismul unor poveşti de dragoste furată, tronează mizeria morală a acelora care confundau viaţa privată cu peronul unei gări mizere…



Insp. Jud. Argeș
Serv. Informații Interne
[illegible]
Nr. 00/[illegible]/15735/[illegible]
Notă

C.N.S.A.S.
07 OCT 2008
Direcția Arhivă Centrală

13
20.3.1986.
Ion Popa Argeșanu trebuie lucrat prin [illegible] să vedem ce lucrări de sertar are.
În cazul lui Sibiceanu se poate trece deja la documentare
[illegible]

Vă informez următoarele:

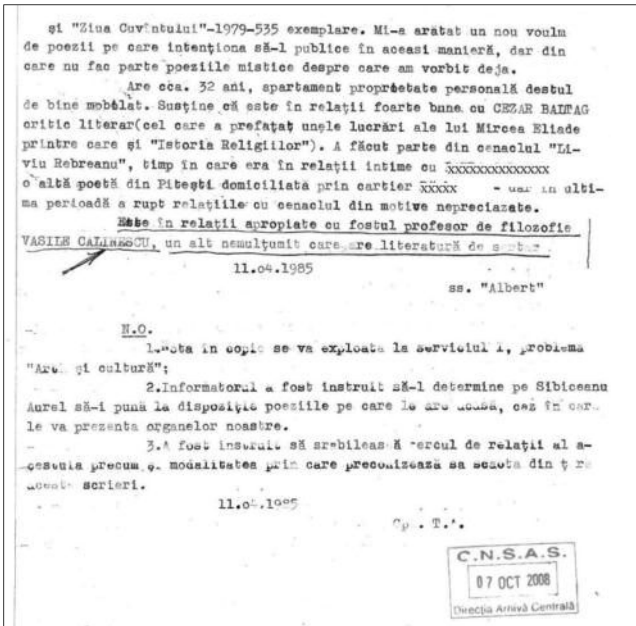
Cenaclul literar „Liviu Rebreanu” și-a desfășurat în ultima vreme normal activitatea fără evenimente deosebite. În ultimile două ședințe s-a făcut o expunere despre obiceiurile de iarnă (penultima) și s-a citit poezie de către Bică Sorina (la ultima ședință). La ședința cu obiceiurile de iarnă o singură remarcă am reținut. Aurel Sibiceanu a spus: „Păcat că s-au pierdut obiceiurile folclorice iar acum folclorul este mutilat, contrafăcut pierzându-și autenticitatea.”

La ședința în care s-a citit poezie printre altele Ion Popa Argeșanu a spus: „Se văd două feluri de poezie – poezia poezie cu valoare autentică și poezia de serviciu (referindu-se la poezia patriotică și omagială) fără valoare de proastă calitate care nu face nici un serviciu literaturii și nici culturii. Bică Sorina de 17 ani elevă la Liceul agroindustrial Mărăcineni a citit o poezie tinerească optimistă apreciată favorabil în cenaclu în afară de Popa Argeșanu care tendențios i-a negat valoarea [illegible] n-a contestat-o pe față.

Ca un fapt divers vă informez despre [redacted] care a fost internată la Spitalul Călinești unde a prezentat o adeverință falsă de profesoară pe numele [redacted] – nume care îl poartă după căsătorie. Din informațiile obținute adeverința i-a fost procurată de o secretară de la un liceu (de chimie sau C.F.R.) care-i este prietenă. Pe baza acestei adeverințe având titlul de profesoară a obținut un tratament preferențial în spital. Până la urmă o soră din spital a recunoscut-o și îmi pare că a avut neplăceri. Am sesizat aceasta pentru a se preîntâmpina eliberarea de adeverințe false.

Laura
18-I-1985

anterior Sibiceanu Aurel este lucrat în obiectiv, fiind semnalat că redactează lucrări literare cu conținut ostil și



și "Ziua Cuvîntului"-1979-535 exemplare. Mi-a arătat un nou voulm de poezii pe care intenționa să-l publice în aceasi manieră, dar din care nu fac parte poeziile mistice despre care am vorbit deja.

Are cca. 32 ani, apartament proprietate personală destul de bine mobilat. Susține că este în relații foarte bune cu CEZAR BALTAG critic literar(cel care a prefațat unele lucrări ale lui Mircea Eliade printre care și "Istoria Religiilor"). A făcut parte din cenaclul "Liviu Rebreanu", timp în care era în relații intime cu xxxxxxxxxxxxxx o altă poetă din Pitești domiciliată prin cartier xxxxx - dar în ultima perioadă a rupt relațiile cu cenaclul din motive nepreciazate.

Este în relații apropiate cu fostul profesor de filozofie VASILE CALINESCU, un alt nemulțumit care are literatură de sertar.

11.04.1985

ss. "Albert"

N.O.

1.Nota în copie se va exploata la serviciul I, problema "Artă și cultură";

2.Informatorul a fost instruit să-l determine pe Sibiceanu Aurel să-i pună la dispoziție poeziile pe care le are acasă, caz în care le va prezenta organelor noastre.

3.A fost instruit să stabilească cercul de relații al acestuia precum și modalitatea prin care preconizează sa scoată din țară aceste scrieri.

11.04.1985

Cp. T.

C.N.S.A.S.
07 OCT 2008
Direcția Arhivă Centrală

Ca mulţi alţi condeieri, nici eu nu am fost un sfânt; adesea am muşcat din fructul oprit, mai mult sau mai puţin conştient că un „ochi” pătrunde în viaţa mea intimă şi duce mai departe ceea ce a văzut sau crede că a văzut. Aşa se face că relaţia mea cu o poetesă locală a ajuns sub ochii Securităţii, „graţie” unui ticălos grafoman şi harnic turnător, după cum rezultă din documentul reprodus în această pagină. Parcă pentru a se asigura că va fi privit ca un soldat credincios Partidului şi Securităţii, ori pentru a-şi justifica arginţii primiţi, într-o informare o „înfundă” în necazuri pe iubita mea de atunci şi nu numai pe ea, după cum se vede din delaţiunea de mai jos.

„Ca un fapt divers vă informez despre XXXXX XXXXXXXX care a fost internată la spitalul Călineşti, unde a prezentat o adeverinţă falsă de profesoară, pe numele N. E., nume care îl poartă după căsătorie. Din informaţiile obţinute adeverinţa i-a fost procurată de o secretară de la un liceu, de chimie sau C.F.R., care-i este prietenă. Pe baza acestei adeverinţe având titlul de profesoară a obţinut un tratament preferenţial în spital. Până la urmă o soră din spital a recunoscut-o şi îmi pare că a avut neplăceri. Am sesizat aceasta pentru a se preîntâmpina eliberarea de adeverinţe false.”

Unele poveşti de dragoste au avut şi final tragic, cum este cazul unui prieten de-al meu, care a trecut „scurt” prin boema Piteştilor. Acesta, un discret şi talentat prozator, s-a îndrăgostit de o tânără şi frumoasă funcţionară cu care, după scurt timp, a proiectat o căsnicie. Tânăra rămâne gravidă şi bucuria că pe lume va veni un copil îi determină pe cei doi să grăbească unirea, spre bucuria celor două familii. Numai că... se petrece o nenorocire – tatăl fetei, om puţin trecut de 50 de ani, dar suferind, moare de un atac de inimă. Viitoarea soţie a prietenului meu, sub presiunea dramei, avortează spontan. În acea vreme, medicul era obligat să anunţe procuratura, care nu permitea efectuarea actului medical până ce femeia nu-l denunţa pe provocatorul avortul, ori pe cel care ajutata, excluzând a priori posibilitatea unui avort spontan. Îmi place să cred că au fost puţini procurori ticăloşi. Erau, în schimb, medici atâta de nemernici încât chiar ei făceau munca procurorului, în caz că acesta nu putea veni. A fost cazul medicului la care a ajuns prietenul meu cu viitoarea soţie. Acesta a exclus varianta avortului spontan, deşi i s-a spus de drama din familie, că tatăl urmează să fie înmormântat peste două zile. Nici urmă de înţelegere, mai ales că nici nu puteau face dovada cu certificatul de deces, încă neeliberat de primărie. Insul a refuzat să intervină în timp optim, insistând ca femeia să spună adevărul şi aceasta s-a prăpădit... Ani de zile, amicul meu a umblat năuc, încă nu pricepea ce s-a petrecut, cum a fost cu putinţă, la fel cum nu pricepea de ce nu i-a trecut prin cap să spună că el i-a provocat avortul, printr-o intervenţie fizică brutală...

Şirul ticăloşiilor şi amestecului oribil în viaţa intimă a scriitorilor de prin partea locului este lung. Chiar eu am avut o căsătorie nedorită, contractată în urma unor presiuni inimaginabile, făcute de PCR şi de relaţiile (cârdăşia) pe care părinţii unei nefericite le avea cu Securitatea. Partidu' trebuia să ştie totul, să se asigure că fiecare copil are un tată, că nici un bezmetic nu se poate ocupa cu însămânţări aleatorii fără să plătească pensie alimentară de întreţinere. Ei, bine, nu, înainte de a apela la instituţiile îndrituite să stabilească ce şi cum este cu paternitatea unui copil şi cu îngrijirea lui, veneau partidul şi abstracta „societate” şi te întorceau pe toate feţele, te beşteleau ca la uşa cortului, te ameninţau cu furcile marxiste şi plecai acasă anomizat… Prim-secretarul Judeţenei de Partid Argeş, din acei ani, iniţiatorul unei celebre tabere naţionale de sculptură, căruia îi mergea numele că ar fi om fin şi cu gust pentru frumos, a prestat un rol mizerabil, urduros, fără să-şi dea seama (?) că se degradează moral, a anchetat, a se citi „s-a substituit unor instituţii”, împrejurările în care un scriitor local a însămânţat-o pe o duduie, care se ţinea scai de bietul om, în imensa mizerie târându-i, după cum aveam să aflu, şi pe alţii condeieri... Aşa se face că şi eu am fost chemat de tovarăşul Prim, prin politrucii întreprinderii în care lucram, fără să mi se spună şi în ce scop. Am intrat în cabinetul Şefului judeţului, am fost chestionat cine sunt şi cu ce mă ocup, după care a venit întrebarea năucitoare: “Aveţi ştiinţă de relaţia intimă a lui cutare cu numita Miramondela, din care a rezultat minorul cutare?” Mă aşteptam să fiu chemat pentru ieşirile mele neortodoxe faţă de un nărod secretar de partid, din fabrică. Întrebarea m-a blocat şi o vreme n-am putut gândi, totul era halucinant. Nefiind membru PCR, m-am adunat şi mi-am permis să-i spun tovarăşului un banc celebru, cu John şi Lady, care obişnuiau să facă amor în lumina unei lumânări ţinută de valet, actul ratat datorându-se, numai valetului, evident! Tov Prim a râs un pic, apoi s-a controlat şi mi-a zis, aproape părinteşte: „E bine să ştii, tovule, că societatea socialistă nu este o târlă de capre, în care ţapii îşi fac de cap.” Da, mi-am zis în sinea-mi, este o ciurdă de boi care conduc nişte oi… Tov Prim a continuat: „Dumneata eşti membru de partid?” I-am spus că nu sunt, că am probleme mari de conştiinţă iar exemplul colegilor de muncă, membri PCR, nu-mi place, pentru că singura lor hărnicie se dovedeşte doar în ziua de salariu, când se aşează primii în faţa casieriei, pe la ora zece. Tov Prim m-a privit lung, parcă aştepta să-i dau, totuşi, o informaţie despre tărăşenia pentru care mă chemase… Am prins curaj şi am continuat: „Cât priveşte paternitatea, copiii din flori, ce să vă spun? Uneori aceştia sunt exemplare prodigioase şi, adesea, chiar au destine impresionante. Uite, tov. Gheorghe Năstase a crescut la orfelinat şi asta nu l-a împiedicat să ajungă prim-secretar.” Pomenitul Năstase fusese în fruntea judeţului, delegase economişti şi specialişti pentru problemele economice, el doar coordonându-i. Avea o cultură vastă, cocheta cu literatura şi a fost un apropiat al revistei „Argeş”, asta pentru că poetul Gheorghe Tomozei a ştiut să şi-l apropie şi să lege cu el o prietenie despre care unii au spus că era excesivă, fapt care l-a „pierdut” pe politicianul local, pe lângă multe alte propensiuni liberale, neplăcute regimului, în dizgraţia căruia a şi trecut. Tovarăşu' Prim nu m-a întrebat dacă-l cunosc pe Năstase, ori dacă mă văd cu el, că poate i-aş fi spus, numai ca să-l tachinez, că mă vedem periodic cu acesta şi că discutăm pe teme de viaţă şi cultură. Tov-ul mi-a „aruncat” un „la revedere”molâu, i-am răspuns la fel. Peste nici o săptămână am fost chemat de un politruc neisprăvit, din conducerea Petrochimiei în care lucram ca operator chimist, probabil tot în scopul de a afla dacă am cunoştinţă de reveriile erotice ale condeierului. Politrucul, prea bine cunoscut pentru mârlănia-i din născare, a încercat să mă abordeze „tare”, fapt pentru care i-am trântit uşa în nas, scăpând printre dinţi finalul unei înjurături, chestie care mi-a adus două sancţiuni – oprirea a 10% din salariu şi suspendarea pentru un an a dreptului de a susţine examen de categorie profesională… Sancţiunile sunt trecute în cartea de muncă şi, adesea, mă uit la ele ca la mici comete care mi-au ciuntit din pensie…

Ştefan Ion Ghilimescu

Cronica literară

Frumoasa poezie a manilor din "Pasărea în lesă"



Cu al treilea volum de poezii, Liliana Rus cred că își vede în sfârșit împlinită dorința de a da o expresie literară ceva mai concentrată universului simbolic populat cu păsări, de care, la nivelul textelor sale, sunt presărate atât limbajul ei emoțional cât și ceea ce un Cassirer ar numi intelectul suprafiresc al creatorului de lumi fantasmatice. Păsări sau substituente subtile – *pars pro toto* - ale lor, precum aripa sau cântecul, am întâlnit și în primul și în al doilea volum al Lilianei Rus, e drept în *Scrisoare Domnului Șirato* (2006) ele îmi evocau mai ales "aripile onirice" de atâtea ori întâlnite și chiar supralicitate la surrealiști. Tot atât de adevărat este și faptul că, atât din cronica rezervată actualității acelei cărți cât și din volumul care o antologhează în 2012 (respectiv, *Citind Rescriind*), din motive nu prea clare mie însumi, am eliminat un întreg paragraf privind o serie de corespondențe inițiatice ce mi s-au părut că se puteau stabili încă de atunci între psihismul artistei tușat de culori și ezoterimul contextual difuz (abia sesizabil) al avatarurilor posibile ale păsării. Iată însă că pentru cel mai nou volum al său - *Pasărea în lesă* -, poeta alege un titlu mai mult decât explicit pentru a-și încercui mitologia personală legată de simbolismul păsării, mai mult, așează la cheia acestei plachete, un fel de motto împrumutat probabil dintr-o veche bâlină despre un episod legat, cred, de ajutorul pe care țarul Ivan cel Groaznic, prin mijlocirea unui curtean, îl primește de la faimosul taumaturg Trifon, "vindecătorul de prințese", întâmplare în urma căreia vechii slavi se spune că l-au ales pe viitorul Sfânt Mucenic patronul păsărilor și ocrotitorul Moscovei. Cert este că, în grade diferite, pentru inițiați, contemplarea zborului majestuos, avântat sau frânt al păsărilor, face posibilă meditația privind misterioasele legături dintre cer și pământ, dintre suflet și ceva tainic și preexistent lui. Comparate sau asimilate cu îngerii, pasările sunt văzute ca mesageri ai lumii celeilalte sau, pur și simplu, suflete în tranzit spre locurile cu verdeață ale Raiului. Cele mai spectaculoase transmutări în păsări le găsim in *Metamorfozele* lui Ovidiu. Marii poeți, desigur, au făcut din zborul păsării (vezi Baudelaire, "Albatrosul" : *Poetul e asemeni cu prințul vastei zări*) simbolul Poeziei ori al Poetului însuși.

Cu două părți oarecum distincte și, aparent, antagonice, în poemul care împrumută titlul volumului și care poate fi considerat, până la un punct, o fotografie a substanței lui problematice, Liliana Rus evocă, într-un limbaj poetic concentrat, dar extrem de suplu, pe de o parte, lumea aproape prelogică a momentului nașterii și primelor senzații legate de cuibul părintesc ("Era acolo o casă în care se făcea focul,/o casă întotdeauna de partea mea,/o poală mătăsoasă și caldă înfășurată în jurul meu."), paradisul unei lumi, cu alte cuvinte, care efectiv se învârtea în jurul copilului, "ca o pasăre curată și scânteitoare". Pe de altă parte, la maturitate, - "vocea" poetei nu poate ignora "lumea" care se învârte după legile anomiei ei *lângă* "arlechinul" (personaj dedublat din farsele populare) în pielea căruia pare a fi intrat într-o măsură, cu trecerea timpului, copilul devenit matur ("Am intrat în alt arlechin,/în frigul tăios dintre albastru și alb./Sunt o pădure cu greu trezită din somn./O gătealã care începe să tremure/ ca dansul de hârtie al păpușii").Vechea, mirobolanta, libera și cald ocrotitoarea oază a copilăriei cu pasărea ei ideală - "pasărea mea" - , luminată în vremurile fericite cu "lămpile palmelor", a trecut pe neștiute în ordinea mitului și amintirii; în ordinea realului pe care nimeni din păcate nu-l poate ignora, aceeași pasăre a speranței, viselor și iluziilor primordiale, pierzându-și excelenta înzestrare, e nevoită să constate dramatic și abrupt acum autoarea, "pasărea mea umblă în lesă". Cu câteva "capricii" născute spre finalul volumului din dorința de a încălca, prin "fuga" în câteva *asimetrii*, regulile jocului și de a adăuga temei greutatea unor "mărturisiri" în plus, *Pasărea în lesă* realizează un original legato între o evidentă poezie de subțirimi mitice a amintirii și cultului părinților (cu alte cuvinte, dacă vrem, *a manilor*) și una a urgenței nevoii de solidaritate umană, reflex, fie și în galopul mic dintr-o colivie de cenușă (*Ochiul de sub gheață*) care devine existența noastră pe pământ, al solidarității fundamentale și nepieritoare a vieții.

Actul evocării figurilor tutelare ale copilăriei, (*Bunul, mama și tatăl*) se instituie ca document scriptural al revelației unei realități mitice ce trebuie înțeleasă ca funcție prin excelență a poeziei de a chema, reînsuflеți și umple de duh părelnicele absențe, "Aștept să intri pe ușă,/mai ușoară, mai transparentă/ decât rochia ta de bemberg./Să-mi vorbești cu vocea copilăriei mele/în timp ce strivești între degete/o floare de mazăre./Să-mi vorbești cum era pe vremea/ când mă jucam în pântecul tău,/bezmetică, lovind din călcâie ca un ponei.//Lasă-mă să-ți dau târcoale, ca un cocostârc alb/fâlfâind peste diminețile tale încrețite în tristeți./Să mă rotesc în jurul tău, ca o libelulă de zăpadă,/să plutesc în parfumul de mamă frumoasă,/rămas în faldurile goale.//Mă agăț ca o broșă de os în rochiile tale înalte./Tot mai încăpătoare, hohotele mele curg în râuri.// La fereastră,/cântecele noastre încuibate în frunze de mușcată.//Orele retezate cu foarfeca/și pișcătura rece a soarelui ultimei primăveri"). Invocată cu un sentiment înfiorat, *porumbița cea albă* din poemul sinonim este mai mult decât semnul binecuvântat al mâinilor miloase ale mamei, este, poate, îngerul din albăstrimea de dincolo, presimtul acelui "acolo" "unde duminicile și sărbătorile zilelor ei de naștere/ - notează adânc marcată poeta - or fi mai lungi decât cele de-acasă./Și odihna adâncă, și cina mai caldă…". Simbol al reversibilității și regenerării implicite a vieții, într-o viziune simpatetică superbă a naturii ("Îmi place vremea rea,/cu cețurile ei mirosind a frunze și apă,/cu nevoia de sunete stinse și copaci cântători…"), fâlfâitul de aripi al îngerului-mamă, capabil a "culege-mpreună" pe toate cele nouă vlăstare ale ei unite în aceeași credință, este garanția salvarăii tuturor acestor coborâtori care, momentan, "pârjoliți de o altă suflare a lumii", nu contenesc să dea ocol grădinilor ei cu valuri înalte de flori. În superba mistică a Lilianei Rus, ca într-o fotografie voalată, "de parcă cineva ar fi aruncat o vrajă", la despărțirea de copilărie, chipul său, constată uimită poeta, seamăna atât de bine (*Joacă-te, mamă*!) cu chipul trecut în poveste al mamei și, deopotrivă (!), cu șirul de mame ale ei…

Timpul cu dramatica sa curgere imperturbabilă sărăcește și, până la urmă, cantonează într-un "rest de vis" fericitele contacte dintre pasărea-înger tutelar și copia ei rămsă temporar, dincoace, doar "o schiță a unui duh vindecător de oameni și păsări". De aici tendința permanentă a "zborului înapoi" și, mai ales, plăcerea resemnată de a fixa în ramă stări și evenimente trecute, închise în forma unui poem de splendide eupathii lirice și superbe decantări umorale; măsura întreagă la acest poet, subliniez, a unor posibilități de expresie și a unei poetici deosebite și rafinate. *Lumea proprie,* ca principiu manifest al autonomiei vieții și singur criteriu al adevărului, subântinde și configurează evident exercițiul compunerii și "citirii" în cheie aluzivă a corespondențelor dintre sonuri, culori și stări care articulează până la urmă poezia Lilianei Rus. O lume a cărei expresie scripturală, trebuie spus, este permanent interogată și sever controlată de un infailibil instinct artistic (natural). "Albă, liniștea,/albă ca nevoia mea de tristețe./Cu alte odăi,/cu alte aripi lovindu-se în oglindă,/ cu ochiul orb pândind pe la cercevele/ un asfințit de demult./Cu gesturi distrate și păsări pe tije,/în locul florilor.//Ceva ce nu întâlnești adesea:/boli tainice/ca niște tocuri înfundate in covor/ și tăcerea mea e a treia înghițitură/de ceară topită./O spaimă defunctă așteaptă/în rama ei de tinichea.// Să fii un răpăit de tobe/ în timp ce păstrezi sub podele/ zborul înapoi,/să nu plictisești pe nimeni/ cu încremenirea ta,/să pierzi șirul zilelor,/implorând să ți se deschidă ferestrele (*Zbor înapoi*)". Dar cu cât clipele de fericită comuniune cu lumea de dincolo (cu suprasensibilul, în fond) sunt mai rare, cu atât aceste momente de pură fericire devin mai intense, semn că Dumnezeu există și că poetul nostru se află printre aleșii cărora le este revelată marea taină. "Vinerea -/ ziua când păsările mă privesc din cuiburi,/tăcute, ca înainte de ploaie./Sub aripi, le ascund semințe și boabe de struguri./O pietricică fierbinte îmi plutește în inimă,/o pietricică ocrotitoare de taine topite de timp/ și apoi, plesnetul tuturor vinovățiilor lumii,/ca o rafală de vânt;/această tulburare coboară în miezul plămânilor mei - /dovadă că Domnul se-ndură de mine.// Zgrunțuroasă și trecătoare, mă simt,/în hainele mele curate și țepene.// Lumea de ieri și de azi se decolorează./În cuiburi, sfinții aprind candele./Cerul se strânge undeva, la lumină,/ proaspăt și dulce ca miezul de măr (*Ca miezul de măr*)".

Tatăl, celălalt înger și zeu ocrotitor al *păsării în cuibul ei,* cum obișnuia să își alinte și să se asigure el că se simțea copilul său în copilărie, este evocat și iubit, când *lumea de ieri* începe să se decoloreze, pentru "misterul și mâinile lui strânse deasupra grădinii", "scăpărând prafuri de aur" sau închipuind *lumea lină și fără de răutate* (s.a)". Cu "ținuta dreaptă", tatăl este persoana mitică vindecătoare a tuturor spaimelor copilăriei, el însuși un copil mare prin stângăciile lui, cu duioșia lui "cu care-și creștea puii de câine". *Bunul,* ale cărui haine nu mai miros a vechi, fiindcă "îngeri de sticlă deretică cerurile/împrăștiind godeuri de lumină/ în direcția norilor", convocat, la rându-i, "față în față, rămâne încă singura autoritate morală căreia i se poate destăinui amănuntul că nepoata nu mai e (superbe serii de metafore naturiste!) nici pârâiașul de sub zăpezi și nici ramura umedă ce se împotrivea focului. Asaltată de neliniști și îndoieli, în frigul pe care îl simte cu acuitate înainte de viscol, pasărea cu aripile lipsite acum de pene găsește cu greu, dar încă găsește la *Bunul*, calea izbăvitoare a spovedaniei.

Presentimentul că puterea de penetranță a sufletului și intelectului suprafiresc are să scadă și tainicile legături cu lumea de dincolo au să se întrerupă la un moment dat, fie și din simplul motiv că pasărea, cu sau fără pene, s-a împăcat cu regula și zăbrelele coliviei, constituie nucleul dramei, deocamdată, pe cât de surde, pe atât de reale, care minează substanța frumoasei *poezii a manilor și amintirii* din *Pasărea în lesă*. "Zile în care simt împuținarea vieții…/Umbre vinete îmi întunecă diminețile - /înflorite pentru toți ceilalți./Golul din inimă, greșeala întoarsă pe toate părțile,/încordarea, pe care încerc să o stăpânesc/și pe care, de bună seamă, o abandonez/rămânând trează până la ziuă,/în ceasul acela cafeniu, ca o rotire de ciori./Indiferența celorlalți plutește protector în fundal,/sclipește o secundă amară;/ presentimentul că ceva are să se întrerupă - /anumite priveliști, rațele înotând lin,/conul de liniște dizolvat în plumbul tuturor clopotelor (*O rotire de ciori*)". Fără să caut cu tot dinadinsul un exemplu, în ordinera alterității realului, consider că "golul din inimă", de care se face caz în textul citat mai sus, poate constitui foarte bine un prim simptom al înstrăinării de propria condiție a oricărui eu, tentația de a abandona lupta de a se elibera din orice lesă și din orice colivie care îl poate transforma pe individ, în genere, oricând într-o fantoșă.

Pasărea în lesă este o plachetă de versuri frumose, plină de subtilități și de idei, o carte de prim raft care, mai mult decât reconfirmă un poet, am impresia că anunță o nouă vârstă a acestui poet și, nu mai puțin, o nouă poetică.

Cu câteva "capricii" născute spre finalul volumului din dorința de a încălca, prin "fuga" în câteva asimetrii, regulile jocului și de a adăuga temei greutatea unor "mărturisiri" în plus, *Pasărea în lesă* realizează un original legato între o evidentă poezie de subțirimi mitice a amintirii și cultului părinților ... și una a urgenței nevoii de solidaritate umană, reflex, fie și în galopul mic dintr-o colivie de cenușă ... care devine existența noastră pe pământ...



LILIANA RUS
Pasărea în lesă
Editura *Brumar*, 2013

litere

Mariana Şenilă-Vasiliu



Mic tratat despre ipocrizie (III)

"Simţurile noastre nu pot trăi fără lucruri pe care raţiunea şi morala le dezaprobă".
Octavio Paz

Pentru o viaţă fără de păcat, religia creştină i-a momit pe credincioşi dintotdeauna cu raiul. Ce fel de viaţă o fi însă aceea fără dragoste, fără cântec şi fără o stacană de vin, lălălită într-o morală searbădă, ritmată de rugi mormăite pe de rost, dusă între datul cu hârleţul, umplerea burţii şi aghioase? Sau, cum zice francezul contemporan: "Metro, boulot, dodo". Fără iubire, fără pic de poezie şi vin, viaţa asta chiar n-ar avea niciun rost. Omar Khayyam, a cărui deviză era "iubita, eu şi vinul", le-a întors-o ipocriţilor care îl ameninţau cu iadul pentru păcatele sale: "Dacă e precum scriu psalmii/raiu-i gol ca podul palmii". Replică moldavă a păcătosului poet arab, Ivan Turbincă nu se lasă nici el intimidat de ameninţarea cu iadul. Interesându-se asupra condiţiilor de cazare veşnică în iad, el întreabă: «"Votca esti?" "Esti", i se răspunde; "Femei sunt?"; "Sunt", vine iar răspunsul. "Atunci e bine şi-n iad"», conchide eroul lui Creangă.

O vorbă de duh, o glumă mai picantă – a nu se confunda cu bancurile grosolane – chiar foarte reuşită, îşi dau duhul în urechile unei persoane pudibonde.

Dar raiul, pentru care creştinul musai să sacrifice în scurta-i viaţă atâtea lucruri, păcătoase e drept, dar atât de plăcute, e el pe măsura renunţărilor lumeşti? De e să ne luăm după Topârceanu ("Minunile Sfântului Sisoe"), viaţa de apoi în rai e un lung prilej de imne şi de plictiseală. Hrăniţi doar cu lapte şi miere, îmbrăcaţi în lungi cămăşoaie albe, îngânând pe nas cuvioase cânticele, cei care au binemeritat de la Sfântuleţul, duc în rai o viaţă de o serenitate tâmpă. Trecând o dată alaiul cuvioşilor pe lângă celebrul măr al cunoaşterii, de-acum bătrân şi uscat, cu rod mărunt şi pietros, sastisit de atâta dulce, unul se apleacă şi înşfacă o sfrijitură. Nici n-apucă bine să muşte din cotoaşa acră, că insul se apucă a răcni cât îl ţineau bojocii: "Hai leliţă-n deal la vie/să culegem răzăchie!" Aha! Leliţa şi răzăchia… Care vasăzică de asta dase Cel-de-Sus straşnica poruncă lui Adam să nu se apropie de ionatanul ceresc, să nu-i stârnească pohte necuviincioase şi să nu se apuce a strica liniştea raiului cu ţâpuri şi măscări zbierate. Acu', ce să zic: de nu muşcau năzglâmbii Adam şi Eva din măr rămâneau în rai, dară nici noi n-am mai fi existat şi nici cât de plăcut e "păcatul" n-am fi aflat. În rai, lapte şi miere, pe pământ trudă şi fiere, însă şi oleacă de fericire, păcătoasă e adevărat, căreia însă nicio fiinţă de nu-i estropiată nu-i rezistă. Geaba tiranicele porunci divine, imboldurile trupului s-au dovedit mai puternice decât acelea. Dacă aşa stau lucrurile, atunci la ce bună atâta zarvă, cârteala şi ipocrizie?



Carul cu fân - detaliu

Imperioasa chemare a trupului, indiferent de strădanie, nu poate fi nici ascunsă şi nici suprimată, ba chiar de ce e mai dosită, de aceea îl dă şi mai tare de gol pe ipocrit. Lucrurile se petrec aidoma ca în povestirea despre cei doi călugări zen care se juruiseră unul altuia să nu se atingă de vreo femeie, o întâmplare avea să-l trădeze însă pe cel făţarnic. La trecerea unui vad adânc, o femeie tânără şi frumoasă s-a rugat de ei s-o ajute să treacă apa. Primul călugăr nici n-a luat-o în seamă, de parcă n-ar fi existat, şi a trecut singur apa învolburată. Cel de-al doilea, în schimb, a luat femeia în braţe şi a trecut-o pe celălalt mal. După plecarea femeii, primul călugăr s-a burzuluit la celălalt: "Cum de ţi-ai putut încălca jurământul sfânt pe care l-am făcut împreună? Cum ai putut s-o iei în braţe pe femeia aceea? Nu te simţi ruşinat de ce-ai făcut?" La care, cel de-al doilea călugăr l-a luat peste picior: "Ia te uită, tot la ea ţi-e gândul?" Oare câţi dintre cei care se arată intoleranţi şi moralizatori şi care îi acuză pe alţii de imoralitate, supuşi unui studiu psihanalitic nu s-ar dovedi în adâncul lor mai păcătoşi cu gândul decât alţii cu fapta? Boscorodită de un preot pentru viaţa desfrânată pe care o ducea, o prostituată i-a replicat: "Sunt, părinte, precum zici, sunt de râs şi de ocară,/dar tu eşti pe dinăuntru precum eşti pe dinafară?" (Omar Khayyam).

Pudibonderia este forma sub care se ascund refulări de tot felul, dar în primul rând cele de natură sexuală care sunt şi cele mai puternic obsesive. O vorbă de duh, o glumă mai picantă – a nu se confunda cu bancurile grosolane – chiar foarte reuşită, îşi dau duhul în urechile unei persoane pudibonde. La fel, încercarea de a spune o astfel de glumă – majoritatea picanteriilor au conotaţii sexuale – de către o astfel de persoană inhibată e din start sortită eşecului; ea nu găseşte nici tonul şi nici expresiile potrivite pentru a transmite poanta. Numai persoanele complet libere interior, care nu sunt obsedate de sexualitate pentru că ea face parte în mod firesc din structura lor, pot spune ori savura o astfel de glumă fără a răni nici urechile ascultătorilor şi fără a abdica nici de la hazul pe care-l provoacă. Pentru exemplificare, dar şi pentru a nu stârni resentimentele moraliştilor, am ales una de mijloc. Intrând în baie pe neaşteptate, şi neştiind că venerabilul general De Gaulle tocmai se lăia, soţia îl descoperă pe acesta gol puşcă. "O, mon Dieu!", exclamă oripilată consoarta acoperindu-şi ochii. "Când suntem în particular, poţi să-mi spui Charles", îi replică generalul. Pudibonderia consoartei, ridicolul de situaţie – coşcogea personalitatea politică aşa cum l-a făcut mumă-sa – şi arhicunoscutul orgoliu al generalului De Gaulle fac un amestec dinamitard din care hohotul de râs ţâşneşte instantaneu.

Dacă astăzi, atunci când se vorbeşte, adeseori ai senzaţia că a refulat haznaua ori că vorbitorii au luat purgativele invers, educaţia austeră de acum un veac nu îngăduia cuvintele spuse pe şleau. Cât despre lectura romanelor de amor, ea făcea teroarea mamelor tinerelor de atunci. Întâmplarea care urmează este strict autentică. Îngrijorată că odrasla întârzia să se culce, o mamă şi-a găsit copila citind de zor… Goethe. Sau cel puţin aşa credea ea. "Gote, Gote, nu-mi laşi fata să doarmă", a exclamat ea amărâtă. Numai că frageda domnişoară nu cu "Gote" se desfăta, între copertele romanului "Poezie şi adevăr" era pitit un altfel de roman, de poezie şi amor.

Cu o astfel de educaţie, nu mai miră reacţia Leliei Rugescu, nepoata de soră a lui Lucian Blaga, atunci când Cornelia, soţia poetului, i-a întins spre lectură năstruşnica "Poveste a poveştilor" a lui Ion Creangă: "Am început să citesc. Deja titlul poveştii (care era altul în original, n.n.) m-a şocat, şi-apoi de la primele rânduri am simţit că mi se urcă sângele în obraji. Ea se uita cu ochi mari la mine, gata, gata să izbucnească în râs. N-am putut citi mai departe (…). Am închis cartea şi i-am dat-o înapoi: "Cum – i-am zis – cum au putut tipări aşa ceva?" Da, chiar aşa, cum de s-a putut tipări aşa ceva în ţara asta excesiv de pudică, în care cele mai multe zise de cele sfinte, de mamă şi "băga-mi-aş" fac parte din tezaurul lingvistic mioritic? Tipărirea "Poveştii poveştilor" a fost capriciul regelului Carol al II-lea, iar puţinele volume trase erau destinate apropiaţilor săi printre care era şi Lucian Blaga. Nu se ştie care era intenţia Corneliei Blaga când i-a dat Leliei Rugescu să citească "Povestea poveştilor": a sperat, poate, ca prin gestul ei să îmbunătăţească relaţia cu îmbăţoşata ei nepoată de care o despărţeau doar câţiva ani şi care o antipatiza profund pe consoarta poetului; poate a dorit să o decomplexeze ori doar să se amuze pe seama reacţiei sale de virtuoasă înspăimântată. Adevărul trebuie să fie pe undeva pe la mijloc. De e să se dea crezare unor zvonuri, motivul ranchiunei abia ascunse a Leliei Rugescu contra Corneliei Blaga era că nefericita, bat-o vina, ar fi fost îndrăgostită de frumoşii ochi ai unchiului ei, Lulu, cum îl alinta ea pe poet. Sau cum cu diplomaţie ocoleşte zvonul Aurel Rău în prefaţa volumului de amintiri al acesteia ("Cu Lucian Blaga"), îi purta "o dragoste cultuală geloasă". Reacţia ei excesiv-virtuoasă seamănă al naibii de bine cu cea a unei femei despre care scria Champfort în "Portrete şi caractere". Lăudându-şi peste poate virtutea şi zicând că nu mai vrea să audă niciodată de amor, respectiva a fost luată peste picior de un mucalit cu mintea sprintenă: "La ce bun atâta sclifoseală; nu poţi să-ţi găseşti un amant fără să îndrugi gogoaşa asta?!

Dar s-o lăsăm pe Lelia Rugescu rătăcită în labirintul ei de amintiri şi sentimente, mă mulţumesc să spui doar că acela care citeşte "Povestea poveştilor", de nu-i un nenorocit de ipocrit ori un nefericit lipsit de simţul umorului, este imposibil să nu râdă cu lacrimi de tărăşenia cu poznaşul păpuşoi îmbărzoiet scrisă într-un neaoş grai moldovinesc de inegalabilul povestaş care a fost Ion Creangă. Honni soit qui mal y pence!

Cu toate poruncile religioase şi opreliştile impuse de morala laică, povestirile cu conotaţii sexuale au avut întotdeauna parte de cea mai bună primire din partea cititorilor. În noianul de banal care este existenţa umană, printre atâtea vicisitudini prin care e nevoit să treacă, omul are nevoie de râs ca de aer. Cea mai tristă zi e aceea în care n-ai râs, scria Champfort. Hazul de necaz ori hazul în stare pură s-au alimentat copios din ăst capitol al vieţii omeneşti şi cel mai bun exemplu în acest sens este "Decameronul" lui Boccaccio. Replică mundană la "Hexameronul" Sfântului Ambrozie – a se vedea simetria titlurilor -, această capodoperă a literaturii renascentiste a fost scrisă într-un moment de restrişte al Florenţei, la doar trei ani de la marea epidemie de ciumă bubonică din 1348 care înjumătăţise populaţia Europei, inclusiv a cetăţii. Volumul, o înşiruire de povestiri de un haz miezos şi doar câteva triste, a funcţionat ca un remediu menit să-i vindece pe florentini de cumplita suferinţă prin care trecuseră şi să readucă în cetate buna dispoziţie şi pofta de viaţă. Şi ce alt subiect mai potrivit să înlocuiască lacrimile de disperare cu râsul cu lacrimi putea afla Boccaccio decât viaţa frivolă şi păţaniile amoroase inspirate chiar de aventurile concetăţenilor săi?

"Decameronul" a picat la ţanc şi pe un teren parcă dinadins pregătit pentru povestirile sale decoltate. Chicotind şi râzând pe înfundate, Boccaccio îşi încondeiază contemporanii şi moravurile lor, însă o face bonom, fără răutate şi fără grosolănie, cu duioşie chiar, unul din motivele bunei primiri fiind această calitate a scrisului său. Iubitori de viaţă şi de plăcerile pe care ea le oferea, florentinii nu se împiedicau nici în preceptele religioase şi nici în morala comună care mai mult se prefăcea a-i ţine în hăţuri decât

o făcea în realitate. În mintea florentinilor din secolele XII-XIII, oamenii erau îngeri căzuţi pe pământ lăsaţi de Cel-de-Sus să aleagă singuri între bine şi rău. Liberul arbitru asumat de locuitorii Florenţei este, cred, caz unic în istoria creştinismului, el răsturna astfel ideea damnării apriori a omului. În ceea ce priveşte relaţiile bisericii cu florentinii, ele erau mai mult decât tolerante, şi unii şi alţii închizând ochii la prea lumeştile păcate ale celorlalţi. "Plăţile" erau reciproce: locuitorii cetăţii luau în derâdere ipocrizia slujitorilor Domnului, iar călugării şi preoţii îi "răsplăteau" pe măsură. De tot hazul reacţia unui preot care primind la danie bani falşi, la următoarea slujbă şi-a tămâiat enoriaşii cu… pucioasă. De dragul cuvintelor de duh, locuitorii Florenţei, limbi ascuţite şi minţi brici, erau uneori de-a dreptul ireverenţioşi cu cele sfinte. Întrebat de o cochetă înfumurată dacă s-a terminat "liturghia proştilor", un ţărănoi "cu talpa groasă, dar ager la minte" i-a replicat ţâfnoasei: "Doamnă, tocmai s-a terminat şi începe cea a târfelor. Grăbiţi-vă!" Neinhibaţi, florentinii făceau haz de orice, iar de-ar fi fost ei în locul lui Adam şi Eva, probabil ar fi lăsat gol de mere pomul cunoaşterii într-atât iubeau plăcerile vieţii. Nu se temeau de ameninţarea cu iadul. "Lucrul cel mai rău care ţi se poate întâmpla e să mori şi să ajungi în iad. Dar înaintea ta au murit atâţia alţii şi în iad sunt oameni de omenie" (Machiavelli). Cât despre messer Boccaccio, el considera că a-l "băga pe necuratu' în iad", adică a face sex, era cel mai potrivit mod de a-L sluji pe Doamne-Doamne (vezi povestea sihastrului Rustico şi al inocentei Alibeh). Prin povestioarele lui, scriitorul pare a spune, asta-i viaţa, păcătoasă, dar cât de plăcut e să păcătuieşti. Sau, cum glăsuia deviza unui mucalit scrisă mai anţărţ pe peretele unui bar, "Viaţa-i scurtă, s-o facem groasă".

Cu un astfel de mod de a trăi şi gândi, episodul Savonarola, cu toate că a fost scurt (1496-1499) a fost catastrofal pentru locuitorii cetăţii şi pustiilor pentru cultură şi artă. Într-un fel, prin isterie religioasă, denunţuri, umilinţe publice, distrugeri, prin nelegiuirile comise, el aduce cu revoluţia culturală din China maoistă. Rugurile aprinse atunci în numele Celui-de-Sus au înghiţit scrieri şi opere de artă considerate indecente. E greu să ţi-l imaginezi pe blândul Botticelli, autorul "Naşterii lui Venus" sau al "Primăverii", aruncând în foc propriile-i tablouri "indecente". Sau pe Michelangelo susţinând ideile şi regimul theocratic şi fals democratic instituit de călugărul dominican (numele ordinului Dominican înseamnă "câinii lui Dumnezeu"/Domini canes", iar Savonarola s-a comportat întocmai ca un câine de pază al religiei creştine). Ceea ce e de neînţeles şi consternează e uşurinţa şi rapiditatea cu care a reuşit Savonarola să-i convertească pe bonviveurii şi glumeţii de mai ieri în turbaţi /arribati şi plângăcioşi/piagnoni întru asceza sa demonică. Însă ca oricând omul e supus unui regim de constrângere şi teroare, odată scăpaţi de Savonarola, florentinii au trecut dintr-o extremă în cealaltă, de la asceza totală şi pioşenia ipocrită la epicurianism şi libertinaj. Moravurile în perioada de înflorire a oraşului în perioada următoare au cam luat-o razna. De e să dăm crezare istoricului J. Lucas-Dubreton, autorul unui studiu privind viaţa florentinilor în vremea familiei Medici, bărbaţi şi femei goi puşcă dormeau de-a valma în noile paturi cu droturi largi şi commode. Cât despre obiceiul roman al presărării cojilor de nucă pe pardoseală pentru a împiedica să se audă ce se petrecea în camera nupţială, acesta a fost suspendat, locul troznetului cojilor călcate în picioare fiind luat de comentariile şi glumele piperate pe seama prospătului cuplu. Sunt doar nişte amănunte, dar ca întotdeauna adevărul stă în detalii. De unde se vede că în materie de morală, cea mai greu de păstrat e calea de mijloc, cea dintre jumătatea înger şi jumătatea porc de care vorbea Platon. Viaţa, păreau să spună locuitorii cetăţii de pe Arno, e *hic et nunc*; cum o fi chestia cu raiul şi iadul, om mai vedea noi după.

Ce-i ipocrit şi bizar în chestiunea sexualităţii e faptul că văzută ca un păcat în loc de o binecuvântare – "Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul". Bărbaţii şi femeile îşi aruncă reciproc vina păcatului, dar mai învinuită e tot femeia. În "Proloagele de la Neamţ" (scrise în limba română la 1791) există un text misogin în care femeia e văzută ca principală culpabilă. Portretul seducătoarei, a felului în care ea îl ameţeşte de cap şi îl corupe pe inocentul bărbat, e o mostră de *parti pris* şi de ipocrizie fără margini. "La început privirea lor (a femeilor luate en gros, n.n.) caută în pământ" (…) "după aceea îşi pun un zâmbet pe faţă şi îndată râzând se înfrumuseţează şi mai mult şi se arată luminoase la vedere, ca şi când şi-ar schimba faţa. Şi, spunând cuvinte frumoase, nasc patimi, adică îndeamnă la poftă. Sprâncenele îşi ridică şi ochii îşi întorc încoace şi încolo şi îşi slobozesc genele jos şi apoi, încet, le ridică iarăşi şi, cu iscodire, caută cumplit (sic!), cu mare poftire, ca să frângă inima celor tineri şi a altora care se învoiesc cu aceasta, ca să săvârşească cu dânşii pofta cea necurată. Încă îşi intend grumajii şi tot trupul şi buzele şi le tocmesc cu bună cuviinţă şi grăiesc cuvinte înălţate şi alcătuiesc povestiri dulci la auz, ca pustiu cu totul să-ţi facă sufletul rău. Iar acestea toate, făcându-se de dânsele, te trag pe tine în laţul mult împletit, care te duce la desăvârşita pierzare, adică la moarte, iar după aceea, la veşnica osândă". Nimic de zis, arsenalul feminin de cucerire este descris de un bun observator, cunoscător al psihologiei feminine, şi nu ştiu câţi scriitori au reuşit performanţa de a creiona atât de exact şi meşteşugit un astfel de portret, însă el e unilateral – femeia! – lăsând impresia deplorabilă a unor bărbaţi nătângi, uşor de dus de nas şi fără voinţă, fără judecată şi fără reacţii, a unor blegi într-un cuvânt. Or, în realitate, lucrurile nu stau aşa, bărbatul are propriile-i arme în acest joc. Fără s-o mai tot ocolim, cred că autorul pasajului cu pricina e un păţit care neajungând la struguri, avertizează că ei nu sunt doar acri, ci de-a dreptul otrăviţi. "Proloagele", asemeni altor texte religioase, au fost opera exclusiv masculină, ceea ce justifică parţial atitudinea *pro domo* a acestora. Nici cu marii moralişti, lucrurile nu stau mai bine: Montaigne, Baltasar Gracian, Rivarol ori Champfort le-au rezervat femeilor doar glumele şi şfichiurile verbale. Condescendent-înţelegător privind condiţia lor, Champfort conchidea: "Trebuie să alegi fie să iubeşti femeile, fie să le cunoşti; cale de mijloc nu există". Să fie oare chiar aşa? Istoria îi contrazice însă şi pe teologii misogini, şi pe moraliştii antifeminişti, au existat destule femei puternice a căror voinţă a modificat mersul omenirii şi chiar dacă în arsenalul lor a intrat şi sexualitatea, nu ea le-a dictat conduita, ci raţiunea.

Printre picturile acelui artist enigmatic care a fost Hyeronimus Bosch (1450-1516) există două tablouri care îl atrag magnetic pe privitor. Rod al unei imaginaţii debordante şi a unui cromatism paradisiac, în care fantasticul şi realul se joacă de-a v-aţi ascunselea cu mintea, "Carul cu fân" şi "Grădina plăcerilor" sunt cele mai frumoase, cele mai ciudate şi cele mai încifrate opere ale pictorului flamand. Fără acces la textele care le-au generat, ele rămân de neînţeles pentru omul contemporan care le evaluează numai pe criterii artistice. Panoul central al "Carului cu fân", care a şi dat numele tripticului, înfăţişează o gloată bezmetică şi lacomă care încearcă să se caţere în vârful clăii de fân sau barem să smulgă din ea cât de puţin. Interpretările date tabloului sunt variate, dar subiectul în esenţă este acelaşi: viaţa omului e scurtă şi trecătoare asemeni florilor de câmp. După unii cercetători, la baza picturii pictorului flamand ar sta un text din profetul Isaia: "Tot trupul este ca iarba şi toată mărirea lui ca floarea câmpului. Se usucă iarba, floarea se veştejeşte (…)", Isaia, 40; 6, 6. După alţii ar fi vorba despre interpretarea unui psalm al lui David, însă cel mai probabil dintre toate sursele de inspiraţie pare să fie un proverb flamand: "Viaţa e un car cu fân din care fiecare smulge cât poate". În urma unor fiinţe diavoleşti de o anatomie ambiguu-fantastică, înhămate la car, cu scări, cu furci şi căngi ori doar cu mâinile, călcându-se în picioare, un puhoi de lume se agaţă de claie încercând să smulgă cât de puţin fân, o fărâmă de plăcere adică.

Şi mai ciudat decât tripticul "Carului cu fân" este cel al "Grădinii plăcerilor". Spectaculoasă prin ingeniozitatea compoziţională şi strălucitoare prin colorit, enigmatica pictură are mai degrabă un aer păgân decât creştin. Dedicată senzualităţii şi prea lumeştilor plăceri, tabloul lui Bosch este, după ştiinţa mea, unicat iconografic în imageria creştină occidentală. Cât despre pictura spaniolă, ea a fost mai degrabă întunecată şi plină de tragism, fapt ce a menţinut-o în izolare şi nerecunoaştere până la mijlocul secolului XIX. Date fiind toate acestea, e greu de înţeles acceptarea „Grădinii plăcerilor" de către biserica catolică spaniolă şi expunerea ei în mănăstirea San Juan, dar mai ales în sumbrul Escorial, palat-mănăstire peste care planează umbra întunecată a creatorului său, regele Filip al II-lea. Privind panoul central al tripticului, e lesne de imaginat puternicul contrast creat de aspectul său luminos şi viu colorat cu arhitectura sever-seacă a palatului, cu restul picturilor religioase şi mai ales cu mohorâta cohortă a călugărilor îmbrăcaţi în negru.

Chicotind şi râzând pe înfundate, Boccaccio îşi încondeiază contemporanii şi moravurile lor, însă o face bonom, fără răutate şi fără grosolănie, cu duioşie chiar, unul din motivele bunei primiri fiind chiar această calitate a scrisului său.



Grădina Plăcerilor - detaliu

Sub pretextul vestejirii păcatelor lumeşti, Bosh s-a dezlănţuit în realitate într-o apologie a senzualităţii şi voluptăţii, lucru evidenţiat de scenele reprezentate şi de coloritul viu şi luminos.

Sub pretextul vestejirii păcatelor lumeşti, Bosh s-a dezlănţuit în realitate într-o apologie a senzualităţii şi voluptăţii, lucru evidenţiat de scenele reprezentate şi de colorit. Totul în acest tablou este neînfrânată pornire a simţurilor şi sexualităţii, într-un cuvânt luxura. Ideea că prin pictura lui Bosch ar condamna luxura, unul dintre cele şapte păcate capitale incriminate în religia creştină, a făcut posibilă îngăduirea neortodoxei picturi. În realitate, pictorul flamand s-a dedat beţiei reprezentării raiului terestru, păgân şi bântuit de dorinţe dintre cele mai ciudate. Într-un peisaj fantastic, dominat în partea superioară de bizare fructe ale unei botanici sui generis, care în interpretarea freudiană sunt simboluri ale sexualităţii, o viermuială de trupuri se agită într-o căutare frenetică a plăcerilor de tot felul. Vremelnice, cum pare a spune artistul şi în "Carul cu fân", ele sunt singurele justificări ale existenţei terestre, prea scurte şi iute trecătoare. În felul lui, Bosch a dat o replică ipocriziei bisericii care mai mult ameninţă cu iadul decât promite raiul. Dacă viaţa e atât de efemeră, pare să spună pictorul, atunci la ce bun să renunţi şi la puţina plăcere pe care ea o oferă?

(va urma)

Autobuzul care voia să treacă Dunărea...

— urmare din pag. 24 –

Omul este cam bănuitor şi răspunde în silă întrebărilor noastre*: Da' pentru ce vreţi să ştiţi?* Îi spunem pentru ce vrem să ştim. Nu e prea lămurit şi îl lăsam baltă. Îl întrebăm pe Deiu dacă are vreo amintire cu tatăl său cu toate că, pe atunci, era foarte mic, mai mic decât vârsta pe care o are azi fiul său.

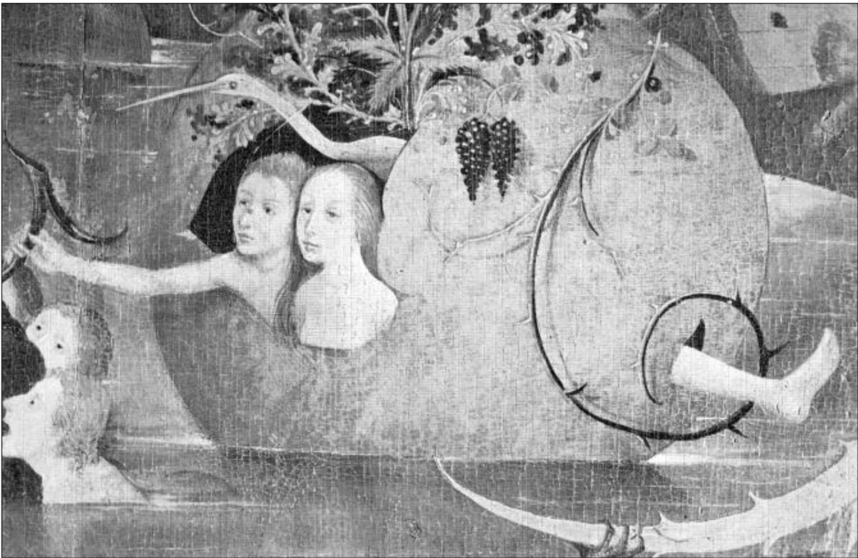
Fosta Miliţie populară e, acum, o proprietate privată

Actualul sediu al Poliţiei din Pui se află la parterul unui bloc aflat peste drum pe primărie. Pe bloc se află o tablă discretă care anunţă pe cei interesaţi că acolo e chiar sediul poliţiei. Şeful de post, alături de ajutoarele lui, pot fi lesne contactaţi la o cafea. Ei o beau fierbinte, pe rând, la unul din localurile aflate la parterul comercial al aceluiaşi bloc.

Sediul miliţiei populare se afla, la 23 august 1981, într-o casă boierească, pe jumătate naţionalizată, aflată cam la vreo jumătate de kilometru de locul unde îţi desfăşoară activitatea poliţiştii de astăzi. Am fost să vedem casa. Un gard cu grilaj de fier delimitează o curte generoasă de drumul naţional ce face legătura între Deva şi Petroşani. În fundul grădinii zărim un domn mic de statură care stătea cu burta la soare. Îl rugăm sa vină până la poartă. Insistăm şi, în cele din urmă, vine. Ne confirmă că, într-adevăr, în acea casă a fost odinioară sediul miliţiei. În momentul în care Drăgănescu şi complicii lui au dat atacul asupra miliţiei, în cealaltă jumătate de casă se afla mama sa cu unul dintre nepoţi. Ei ar fi auzit ceva zgomote în partea din casă unde era miliţia dar, fiind noapte, le-a fost frică să facă vreo mişcare. După revoluţie oamenii şi-au revendicat jumătatea de casă care le-a fost luată abuziv şi, după opt ani de zile, au reuşit. Îl rugăm pe actualul proprietar să ne dea voie să-i fotografiem casa. Omul ne-a invocat faptul că, acum, casa sa fiind **integral** o proprietate privată ne poate refuza. Deasemenea, ne-a mai spus că are dreptul constituţional de a-şi conserva propria imagine. În timp ce discutam cu dl. Proprietar, amicul meu, Gezu, se juca cu aparatul său digital, pe care tocmai şi-l cumpărase, îndreptându-l, nevinovat, spre **obiectiv** .

- Mă, Gezu, dacă ţi-a zis proprietarul că n-ai voie să fotografiezi de ce continui să-i dai emoţii?

Proprietarul casei se interesează, profesional, ce marcă este aparatul nostru şi, apoi, ne spune



mândru că domnia sa are un aparat digital KODAK cu zoom (*Dacă aţi auzit de marca asta*… ne ia dânsul peste picior).

- De ce vreţi să scrieţi despre Acţiunea Autobuzul ? ne întreabă omul direct. *S-a mai scris…*

Îi spunem de ce am vrea şi noi să scriem despre acest subiect dar proprietarul casei ne-o retează scurt: *De ce nu scrieţi despre securiştii care sunt şi astăzi la putere ?*

Îi spunem de ce. Proprietarul strâmbă din nas şi ne întreabă dacă suntem din Bucureşti. Îl dezamăgim încă odată: *Nu, suntem din Petroşani*. La aflarea acestei teribile veşti, omul se înviorează brusc şi ne întreabă dacă am auzit de cei de la Sartex. Îi confirmăm: *Am auzit*. Atunci, omul ne întreabă unde poate schimba el buteliile de la Sartex că nu găseşte un centru în apropiere de unde să le poată umple. I-am spus şi ne-am luat la revedere

Cu fiul lui Petru Groza, pe urmele lui Deiu, fiul lui Andrei

Am luat, din nou, personalul, spre Pui. Ne facem planul că vom vorbi, dacă ne va merge bine, cu soţia şi copilul lui Andrei Drăgănescu. De la Primărie se oferă să ne însoţească dl. Ilie Groza, fiul preotului Petru Groza din Federi. El îl cunoaşte pe Deiu, diminutivul de la Andreiu Drăgănescu. El e angajat acum în două locuri. Ilie îşi alimentează *Dacia* la pocăiţii din Ponor care, ni se plânge şoferul, nu mai sunt de acord să alimentezi de 50 lei ci doar de minimum 100. Aşa e regula la ei pentru că respectivii nu lucrează sâmbăta şi, probabil, trebuie să-şi recupereze, cumva, ziua lipsă. Şoferul nostru se conformează şi ajungem, după vreun kilometru de mers de-a lungul unui drum de ţară, la fermă. Aflăm că Deiu n-a venit azi la serviciu. Ne întoarcem. Nu departe de locul unde am fi trebuit să-l găsim pe Deiu vedem două corturi acoperite cu folii de plastic prinse împreună cu un scoci lat de culoare cafenie. Afară, la umbră, stătea o tigancă, la vreo 35-40 de ani, împreună cu un băiat cu o privire pierdută în gol. Cei doi curăţau fasolea verde şi se pregăteau s-o pună în oală. Pe un pom, aflat la marginea apei, era improvizat un raft pe care trona, la loc de cinste, o pungă roşie de cafea *Aroma*. Intrăm în vorbă cu ţiganca care mai păstra pe faţă urmele unei frumuseţi trecute dar evidente.

Silenzio stampa, a hotărât d. Rotundu

Fosta soţie a lui Andrei nu a vrut să stea de vorbă cu noi. Când ne-a văzut a venit, speriată, la poartă împreună cu o domnişoară la fel de speriată. Ne-a spus că nu vrea să vorbească cu ziariştii din cauză că nu vrea să aibă necazuri cu soţul. Nu am fost noi primii care o deranjau dar i-a refuzat pe toţi. Actualul ei soţ e un om care îşi vede de treabă la CFR şi cu care are patru copii. Pe urmă, am aflat de la Deiu că mama lui s-a recăsătorit când el avea trei ani şi jumătate. Când i-a murit tatăl, Deiu avea doi ani şi două luni. Dl. Rotundu, un om bun care nu a făcut, niciodată, vreo diferenţă între copii, l-a înfiat pe Deiu, încă de când era mic. Acum el se numeşte Andrei Rotundu. Andrei s-a însurat, în 2001, cu Liliana Albu din Ponor, o fată frumoasă pe care a cunoscut-o la discoteca din sat. Ceilalţi fraţi ai lui Andrei sunt Adrian (Adi) în vârstă de 20 de ani, Cătălin, de 18 ani, Costel, de 16 ani şi Ramona, de 14 ani. Adi a terminat de curând armata la unitatea de pompieri din Petroşani iar ceilalţi trei fraţi sunt la şcoală. După ce am plecat, urmăriţi de privirile ascunse după perdea ale Ramonei, mama sa a plecat la primărie şi l-a rugat pe dl. primar să ne spună, dacă ne mai vede prin comună, să o lăsăm în pace. *Nu vrea să aibă necazuri cu soţul*, ne-a spus dl. primar.

Naşul din fotografie a căzut la datorie

Fratele lui Andrei Drăgănescu ne-a arătat, când am stat de vorbă, o fotografie de nuntă pusă într-o ramă lată de lemn. În fotografie alături de miri era şi familia naşului. Naşul se numea Vulc Ştefan şi era din Ohaba-Ponor. Lumea îl ştia de Ariton. După revoluţie s-a judecat pentru un pământ. Cinci ani a durat procesul dar, în cele din urmă, l-a câştigat. Bucuros că dreptatea a fost de partea lui, omul s-a dus să-şi vadă locul pe care tocmai l-a dobândit. Nu mică i-a fost mirarea când a observat că cel care pierduse procesul cosea liniştit pe locul care nu mai era al său său. De furie că cel care îşi câştigase locul în instanţă a venit să i-l ceară s-a enervat foarte tare şi a văzut negru în faţa ochilor. Drept pentru care l-a omorât cu coasa şi l-a ascuns sub o claie de fân. Când a căzut secerat pentru că-şi revendicase ceea ce era al său, naşul era în vârstă de 67 de ani. Povestea ne-a fost spusă de dl. Albu, socrul lui Deiu Rotundu. Când s-a întâmplat omorul, omul era la pădure şi, când a coborât din munte, a aflat de omor. Asta s-a întâmplat nu de mult. *Nu-s mai mult de doi ani* ne asigură dl.Albu. *Cred că era şi o zi de sărbătoare, da' nu mai ştiu care.*

Povestea lui Deiu, adnotată de tata socru

- Eu m-am căsătorit în 2001. Atâta-i de mult că nu mai ştiu exact. Avem o poză de la nuntă cu dl. primar. Cu fata am vorbit cu mult înainte de a ne lua. A venit şi la mine la armată…

- Unde aţi făcut armata?

- La Garda Naţională Bucureşti. Pază şi apărare obiective speciale, ceremoniale şi onoruri militare. (Sună telefonul lui Deiu. Am timp să-mi revin din uimire.)

- Când aţi făcut armata?

- În 1999-2000. După eliberare am lucrat în iarnă la dl. Tulio. Apoi s-a născut băiatul meu, Răzvan Alin Andrei.

În acest moment intră pe uşă socrul lui Deiu. *Uite stau de vorbă cu oamenii ăştia* zice Deiu cu un aer vinovat. *De tata. De treaba cu tata…*

- L-aţi cunoscut pe tata lui Andrei? încerc să-l provoc pe bătrân.

- Da.

- Eraţi prieteni?

- Nu.

Omul este cam bănuitor şi răspunde în silă întrebărilor noastre : *Da' pentru ce vreţi să ştiţi ?* Îi spunem pentru ce vrem să ştim. Nu e prea lămurit şi îl lăsam baltă. Îl întrebăm pe Deiu dacă are vreo amintire cu tatăl său cu toate că, pe atunci, era foarte mic, mai mic decât vârsta pe care o are azi fiul său.

- Aţi auzit, mai târziu, vorbindu-se prin casă, povestea tatălui dv.?

- Ştiu doar că a fost omorât înainte de a fi judecat. Nimeni nu mi-a zis de ce sau ce-o făcut el.

- Nici dv. nu ştiţi mai multe ? îl întreb pe tata socru.

- Cine ştie mai mult e ăia care au fost atunci la miliţie. Ăia ştie. Da' şi ăia îs morţi. Numai ei ştiu ce-or făcut. Numai ei şi Dumnezeu ştie.

- Cu mama aţi vorbit vreodată de tatăl dv ?

- Ea nu vorbeşte nimic. Tata nu le-o spus nimic. Nici la fraţii lui. Absolut la nime.

- Unde aţi copilărit ?

- Am stat la bunica, de la deal de casa unde stau părinţii mei. Bunica e mama lui mama. Mai trăieşte şi acum. Am stat la ea până când mama cu tata or făcut casa mai la vale.

Socrul lui Deiu nu se lasă:

- Nu vă supăraţi pe mine că vă întreb şi io: de ce faceţi asta? Pentru ce?

Îi mai explic odată.

- A, deci, să daţi nişte probleme? Ne daţi nişte despăgubiri sau ceva ?

Intră în vorbă şi Liliana, soţia lui Deiu:

- Mi-a zis mama că nu-i nimic adevărat din ce s-a scris în ziare. A scris că tata lui Deiu a avut 26 de condamnări la 28 de ani. Da' n-a avut decât două. Două sau trei.

(Înclin să-i dau dreptate. Pare o imposibilitate tehnică. Cum poţi ispăşi 26 de condamnări la doar 28 de ani?)

- Apropos, ce muzică vă place domnule Deiu ?

- În special populară. Din Banat. Seamănă cu a noastră din Pui.

- Aţi fost vreodată în străinătate, domnule Deiu?

- Niciodată. Dar lucrez la nişte italieni, aici, în Pui.

reportaj

Debut

Da. Recunosc. O bănuiesc. Şi cine n-ar face-o în locul meu? Dar de unde s-a inspirat? De unde a furat? Pe cine a plagiat?

Umblu prin istoria literaturii. Nici una dintre prozatoarele care au ajuns celebre nu scriau atât de neobişnuit la vârsta ei! (16 ani). Dar de ce să mă gândesc numai la povestioare, la romane? Textul ei nu ţine neapărat de genul epic. Altceva decât în romanele cele mai moderne, beneficiare de experienţa doamnei Virginia Woolf. Nu întâlnim nici personaje esenţializate până la voci fără trup, nici ruine de castele înainte de a fi zidite, nici monştri umani, nici întâmplări cu "senzaţii tari", nici catastrofe sociale, nici în extremă folclorică. Zâne, feţi-frumoşi, muma pădurii, balauri... Şi dacă nu-i nici una nici alta, atunci ce este? Ei bine, din toate câte ceva şi mai deasupra. Care se plămădeşte şi se defineşte pe alte dimensiuni! Ar fi riscant s-o garantăm, ca o mare creatoare literară a acestui secol. Poate nu e decât o vâlvătaie de paie din care nu va rămâne decât fum şi praful de pe drum. Dar străluceşte ca flăcările de pe o comoară nestemată. Hai să nu lăsăm să ne scape momentul...

Nu ştim care va fi destinul acestei copile. Nu e suficient să ai talent. Mai trebuie să vrei şi să poţi să-l cultivi şi să-l foloseşti. Dar depinzi de foarte multe necunoscute. Copila aceasta a trecut deja prin mai multe vămi. Şi o aşteaptă alte încercări. Dar nu arată ca una plăpândă, care poate să se frângă. Însă marii artişti sunt, totuşi, vulnerabili, iar pericolele în număr nesfârşit. Se spune că o minune nu ţine decât trei zile. Pentru cea de faţă am motive să sper că va împlini secolul în care ne aflăm, în care a intrat la vârsta legendară de trei ani. Vârsta păpuşilor neabandonate, a primelor încercări erotice încurcate...

MARIN IONIŢĂ

Mălina Ella Voicu

Raţiunea inimii

Mâinile tale cădeau peste creştetul meu ca un şir nesfârşit de picături de ploaie scurtă, de iulie, filtrându-mi prezentul variabil cu pulbere de speranţă. Mă spânzurai de pereţii raiului cu aripi de carton albastru şi-mi mângâiai obrazul cu brize dulci, uşoare. Iar eu, eu îţi croiam respiraţia cu forma trupului meu ţesând un geamăt între urmele mâinilor cusute cu două fire de nisip; şi auzeam marea în urechea ta stângă. Îmi vedeam zâmbetul îmbrăţişat de genele tale lungi cât lacrimile unei stalacmite şi îţi scriam visele din asfinţit pe tălpile zgâriate de zahăr sfărâmiţat. Un pescăruş se-nvârtea odată cu părul tău lovit de valuri şi de nori, tresărind într-un sărut în vântul cald evaporat; o scoică de lapte plutea odată cu aburii de cafea, şi noi ne sprijineam de nori, ne mişcam odată cu vântul iar cerul îl coloram în alb, pictând cocori de fum.Voiam să mă-nghiţi într-o privire şi să mă-arunci în spuma ultimei unde dinspre orizontul albastru. Voiam să mă respiri cu tot cu aerul fierbinte- topindu-mi oasele, cu tot cu dorinţe, regrete, briză, zâmbete şi piele udă, să mă iubeşti şi să mă vrei lângă tine până când pieptul tău va îngheţa, să îmi promiţi răsărituri într-o sticlă de vin, vărsat pe cearşafuri albe, în răsărituri în care eu să mă scurg cu totul spre tine, să mă nasc din nou şi din nou în toate dimineţile lumii, lângă privirea şi surâsul tău.

Dar...Scântei orbitoare s-au născut atunci când ochii noştri s-au întâlnit, şi le-am simţit adânc, electrizant, în piele. M-am înfiorat grozav când te-am zărit printre clipe ireale, singur şi pierdut, trist şi tăcând. Mi-a şoptit o secundă, pe fugă, că te-ai rătăcit, visând a mia oară la nimic, scriind cu degetele pe nisipuri ude poeme. Îmi şopteşte o clipă că am pierdut; că te-am pierdut. Simt picuri reci pe obraji şi mă rog să fie lacrimi.

Dar tu...te-ai gândit vreodată că vei pierde? Nu e doar un simplu ciob al sufletului, o durere ascunsă bine undeva în spatele ramei argintate şi gravate cu litere întortocheate, e chiar o părticică din inima şi din esenţa ta, care acum s-au scurs precum şiroaie care tot curg înspre abisul funeral, pe care noi îl numim "adâncul sufletului". Mi-ai scris minciuni cu creta pe retină, rostogolind doar vorbe, împachetate în staniol ironic. M-ai făcut să cred în ele. Uşor! că doar iubeşti, accepţi naiv orice ţi se oferă. Dar ce contează? Când lumea închide ochii şi visează, e totul nul. Cine eşti? – nu te recunosc. Goneşti încătuşat în propia-ţi conştiinţă spre niciunde. Aş vrea să-ţi fiu o călăuză în lumina asta oarbă, dar ştii ceva? Nu meriţi. Printre corzile ferecate în jurul gâtului tău ajungi să-ţi cânţi propriul imn, în sonate triste, întruchipând nebunia ce s-a adunat, dând-o afară prin adevărul unor sunete, care nu transmit mai mult decât un simplu "ding" pentru ceilalţi, însă pentru tine, e amarul suflat cu aur, e mierea care dizolvă rugina de pe sufletul tău… rugina care a săpat adânc şi a mâncat din rama de argint a sufletului meu. Lipsiţi de vină, lipiţi pe retină, paşii tăi albaştri tind să vină tot aici, de frică să nu strivească o lume mică, dar întreagă, cu călcâiul stâng, neştiind că deja făcuseşi asta. Se spune că uitându-te în oglindă îţi vezi sentimentele, însă în mizeria asta ruginită, sfârtecată de nebunia în care te-ai tras, luând cu tine şi din viaţa sufletului meu, până şi sentimentele se ascund în spatele geamului, pervertind puritatea. Mai suntem doar doi străini. Adevărat, împărtăşind aceeaşi soartă. Visăm la ieri, la azi, la mâine, dar niciodată împreună.

Azi, îmi e atât de somn şi frică, încât refuz să văd ipocrizia celor din jur. Nu mai ştiu câte perechi de picioare şi roţi s-au perindat curios prin faţa ochilor mei aţintiţi spre pixul cu reflexii de curcubeu în bătaia soarelui. Mulţi oameni. Iubire?! Multe voci rebele şi stridente peste luciul verzui al apei ce nu se va opri nicicând spre a-mi oglindi chipul de păpuşă din lut.

Te-ai gândit vreodată cât aer te înconjoară? Aerul meu de un metru şaptezeci îmi asigură doza de a supravieţui. Şi apropo de supravieţuire: cum reuşesc încă să bată şase corzi mângâiate în alb peste conştiinţa mea? Tot auzind melodia dulce cadenţată, mă pierd mereu de mine, şi-mi vine a crede uneori că am păşit în altă lume, de dincolo de noi. Trei bătăi cu podul palmei îmi mângâie auzul şi îmi gâdilă timpanul cu refrenul atât de cunoscut, răsărit într-un apus tomnatic. Un singur ritm, pe acorduri lente, voci frenetice şi cifre, mi se învârtesc între pereţii minţii. Un singur număr blocat în gândul meu pătrunzător. Inima mea îşi numără zi de zi, oră de oră şi minut de minut bătăile. Nu oboseşte şi nu se odihneşte niciodată. Iar inima mea numără bătăi şi mari şi mici, se joacă în razele de soare ca un mic copil inocent, iubeşte la umbra cireşului ca un îndrăgostit fără uscat şi visează la sânge, presiune, puls şi pasiune pură. Şi când zâmbesc, ea bate de trei ori într-o secundă; când fug din lume şi-aş vrea să nu mă găsească nimeni, ea bate de şase ori într-o secundă, şi când mă sperii, ea o ia razna. Şi bate puternic. Trei bătăi prevestesc că vii, alte trei că ţi-e dor. Tot trei bătăi prevestesc c-ai vrea să-mi vorbeşti, trei bătăi te scot din lumea adevărată şi-ar vrea să intri într-unul din visele mele, într-un pat străin, într-un pendul ruginit precum ţi-e acum gândul, într-un suflet prin timp trecut.

Trei.. ce cifră! Suntem acum doar trei: eu, gândul şi umbra mea. Aş putea să închid ochii şi să las umbra în abis, să macine trecutul cu simţiri absurde, dar gândul răsună tunător pe paginile cărţii vieţii mele, mustrându-mi conştiinţa temătoare. Şi timpul trece, anii curg.

Am rămas doi: eu şi gândul. Mă lupt cu gândul de a evada din închisoarea abstractă din lacrimi şi zâmbete, şi îmi doresc atât de mult să pot spera, încât aş putea să arunc cu bulgări de lumină în tine, să te orbească strălucirea dimineţilor ce se răsfrânge în fascicule în mii şi mii de bucăţele aurii. Încerc să-mi golesc sufletul şi mintea, dar gândul aleargă nebuneşte, lăsând urme plumburii printre pereţii venelor.Şi totul e absurd şi la fel...

Între cifra unu şi cifra doi, se găseşte unicul meu infinit- apoteoza gândurilor în care mi-am adunat maturitatea tulbure, rece. Şi stranie îmi este dacă mă bântuie cifra unu, dacă singurătate seacă sunt. Mă îngân aprobator, poate că într-una din lumile mele, cifrele nu au rost.

Ciudat cum un singur cuvânt, un simplu surâs sau doar o privire plină de subînţeles, poate schimba sensul unei vieţi întregi, un lucru atât de banal îţi poate influenţa sentimentele, poate pătrunde până în cel mai adânc colţ al sufletului, îţi poate îngheţa raţionamentul ca hotărârile să le ia doar inima, de cele mai multe ori ea făcând alegeri greşite.

Ce vreau de la viata? Te vreau pe tine o dată, o singură dată. Atunci când ceasul din cristal va arăta ora două, vreau să te găsesc în faţa uşii. Vei bate încet de trei ori, iar eu voi alerga grăbită cu suflul zbuciumat să-ţi deschid, folosindu-mă doar de patru paşi. Îţi voi sări aparent fericită în braţe şi ne vom contopi într-o îmbrăţişare amară de cinci secunde, urmată de şase dintre cele mai acre săruturi ale mele. Vom sta pe canapeua moale, privind cei şapte trandafiri albaştrii pe care mi-i dăruisei la aniversarea noastră. Ne vom plictisi repede aşa că ne vom refugia în aşternuturile în care ne-am ascuns de cel puţin opt ori până acum, şi atunci îţi voi spune de nouă ori că nu te mai iubesc. Am să păstrez încleştate-n braţe amintirile din miază-zi şi am să desenez în cărămida uscată a zidului tău de sentimente zâmbete false. Surâsuri silite şi dovada că am câştigat o luptă cu nimeni, purtată ani în şir în propria-mi temniţă a inimii, Am făptuit cum mi-a grăit inima, neţinând cont de ce-mi urla raţiunea în urechi. A mai trecut o clipă, s-a mai stins un an.

Am obosit să mai fug. Raţiune, ai devenit cea mai bună prietenă a mea, ţie îţi pot încredinţa şi cheia sufletului meu, căci sunt sigură că, dacă ar fi s-o înmânezi cuiva, ai face alegerea potrivită. Cafeaua s-a răcit în ceşcuţa sa mică, iar noi am îmbătrânit copleşitor de mult, într-o singură clipă. Şi cu ce am rămas? Nişte note frânte pe un portativ degradat, împrăştiate haotic alături de un instrument dezacordat, pe care aceste degete înţepenite nu îl mai pot reîmblânzi, calcule precise întipărite pe retina ochiului orb, picturi în ulei purtătoare de poveşti nemuritoare, şi un praf subţire ce ninge cald, peste cearşaful ce propria-mi goliciune o ascunde vederii tale....Şi tu.

Te-ai gândit vreodată cât aer te înconjoară? Aerul meu de un metru şaptezeci îmi asigură doza de a supravieţui. Şi apropo de supravieţuire: cum reuşesc încă să bată şase corzi mângâiate în alb peste conştiinţa mea?

Număr ilustrat cu detalii din picturile lui H. BOSCH.

O revistă are, în mod logic, un program estetic propriu. În schimb tendinţa scriitorilor actuali – incitaţi de tehnica ultramodernă – este să trimită acelaşi text la cât mai multe publicaţii. Ceea ce nivelează peisajul revuistic până la omogenizarea totală. De aceea, îi anunţăm pe colaboratorii noştri că *Argeş* nu publică decât texte originale, care nu au apărut iniţial în volume, reviste etc., iar textele nu le primeşte decât în format electronic, cu diacritice.

Revista **ARGEŞ** poate fi procurată şi prin comandă directă la sediu, cu plata ramburs, cheltuielile de expediţie fiind suportate de către expeditor. **IMPORTANT!** Vă puteţi abona pentru anul 2013, costul abonamentului fiind de 42 lei/an. Plata se face prin mandat poştal pe numele CRISTINA LINTESCU, Centrul Cultural Piteşti, Casa Cărţii, Piteşti, O.P. 1, cod 110013. Tel.: 0248/219976, 216348, fax: 210068. e-mail: revista_arges@yahoo.com. Revista de cultură *Argeş* poate fi procurată în Bucureşti de la librăria Muzeului Literaturii Române.

ARGEŞ
- **Revistă lunară de cultură**
- Apare sub egida **Consiliului Local**, a **Primăriei Piteşti** şi a **Uniunii Scriitorilor din România**
- Editată de **Centrul Cultural Piteşti**
- Membră **ARIEL**

Redacţia: Piteşti, Casa Cărţii, Centrul Cultural Piteşti;
http: www.centrul-cultural-pitesti.ro;
e-mail: revista_arges@yahoo.com
tel.: 0248/216348, 219976
fax: 210068
ISSN: 1221-2350
Tiparul executat la SC Argeşul liber SA
ARG PRESS

actualitate

Mihai Barbu



Autobuzul care voia să treacă Dunărea cu elicopterul

La 23 August 1981 a avut loc, în Republica Socialistă România, o primă acţiune armată a unui grup de oameni care voiau să evadeze din lagărul comunist şi să trăiască într-o lume liberă. Mijloacele alese de ei nu au fost deloc ortodoxe. Ei au deturnat un autobuz de pe ruta sa obişnuită şi, la Timişoara, au cerut autorităţilor un elicopter care să-i treacă Dunărea, la sârbi. Din nefericire, în Pădurea Făget a avut loc un adevărat măcel, soldat cu moartea teroriştilor dar şi a unor persoane nevinovate. Şeful acestei prime acţiuni teroriste din România comunistă era de loc din Pui, o comună aflată cam la 30 km nord de Petroşani. Noi am încercat o reconstituire a celor petrecute în urmă cu mai bine de 30 de ani, stând de vorbă cu apropiaţii celui care a pus la cale această mare evadare. Ne-au fost alături primarul comunei, d. Victor Tiberiu Stoica şi părintele Gabriel Bulf - de loc din Piteşti – care ne-au facilitat întâlnirile cu neamurile lui Andrei Drăgănescu. Interesul nostru nu s-a manifestat, neaparat, în a reface evenimentele care s-au petrecut atunci. Am vrut, mai ales, să afăm ce era în capul celui care a crezut că din lagărul comunist chiar s-ar fi putut evada.

Am plecat spre Pui cu un tren personal. Acesta are plecarea din Petroşani la 7,45 şi ajunge la destinaţie cam după o oră, Trenul e plin de ceferişti care coboară după câteva staţii. Era un semn reconfortant că CFR Marfă încă mai respiră...

Când au început să tragă, el a reuşit să sară pe geamul din spate al autobuzului şi a rămas culcat. A scăpat nevătămat. Şoferul a murit împuşcat. N-a vrut să treacă de baraj şi n-a vrut să-l lase nici pe frate-meu să treacă la volan. Autobuzul n-a mai trecut de baraj şi acolo a început focul.

Fratele cel mare văzut de Lazăr, fratele mai mic

Andrei Drăgănescu a fost considerat şeful grupului de terorişti. El era cel mare din cei 5 copii ai familiei Ioan şi Lucreţia Drăgănescu din Râu Bărbat. De loc, cei doi soţi erau din Federi dar în 1967 şi-au cumpărat o casă în Râu Bărbat. La Federi n-a fost C.A.P. (cooperativă agricolă de producţie, n.n.), oamenii aveau pământ dar acesta se găsea tocmai în vârful muntelui. Lumea trăia într-o sărăcie lucie. În 1967, familia Drăgănescu s-au hotărât să vândă tot şi să se mute la Râu Bărbat. Soţii Drăgănescu s-au angajat la IAS-ul (întreprinderea agricolă de stat, n.n.) din sat de unde au şi ieşit la pensie. Tatăl i s-a prăpădit în 1974, iar mama în 1996. Copiii n-au păstrat casa părintească. În anul 2000, au vândut-o şi au împărţit banii.

Andrei a mai avut patru fraţi. Valer s-a născut în 1959, s-a căsătorit şi are un copil care locuieşte în Sebeş. Lucreţia e născută în 1956, s-a măritat şi are două fete în Haţeg. Cel care a rămas în casa părintească a fost Cornel. A trăit puţin (din 1954 până în 1988) dar a avut trei copii care stau acum în Baromir, lângă Haţeg. Cel care a rămas la Râu Bărbat a fost Lazăr. El trăieşte singur într-o casă aflată peste drum de şcoala din sat unde au învăţat când erau mici. Casa de lemn e în fundul unei grădini care, pe dreapta, e plină de pomi fructiferi iar pe stânga sunt câteva flori, rătăcite într-o mare de verdeaţă. Pe prispa casei stau la uscat hainele tocmai spălate.

Dl. Lazăr Drăgănescu este de acord să vorbească despre fratele său mai mare. Între ei era o diferenţă de 10 ani. Ne aduce, din casă, o fotografie mare de la nunta lui Andrei cu Mărioara. Cei doi erau, în poză, împreună cu naşii. După nuntă, Andrei - care avea pe când s-a însurat 28 de ani - s-a mutat la socri, în comuna Pui. Andrei şi Mărioara au avut împreună un copil care avea doar şase luni când s-a produs tragedia.

O bătaie soră cu moartea pentru 100 ml de coniac

Lazăr, fratele cel mic al lui Andrei, s-a născut la 10 ianuarie 1962 şi avea, în momentul deturnarii autobuzului, aproape 20 de ani. El a fost sngurul care a fost bătut de Securitate din cauza fratelui său. Pentru că el a avut nenorocul să bea cu el, în preziua acţiunii, un coniac la bufetul din sat.

În 24 august a fost arestat şi dus la postul de poliţie din Pui. A fost anchetat de la 8 seara până la ora unu şi jumătate noaptea. L-au bătut doi securiştii din Deva atât de tare că, ulterior, a trebuit să se opereze la coloană. A dat declaraţie după declaraţie şi, în intervalul dintre ele, era bătut crunt cu mâinile şi cu picioarele. Lazăr s-a întâlnit în 22 august seara, la restaurant, cu Andrei şi au băut, împreună, 100 de coniac. Lazăr, care stătea la Râu Bărbat, a plecat acasă cu autobuzul de 10 care mergea la Uric. Andrei era cu un coleg de serviciu şi cei doi fraţi s-au întâlnit la localul din Pui absolut din întâmplare pe la opt jumate seara. Lazăr lucra la SMA zi - lumină şi a simţit nevoia ca, înainte de a ajunge acasă, să bea ceva cu cei doi prieteni din sat. Nu au vorbit nimic special. Au dat mâna şi au vorbit vrute şi nevrute. Securiştii nu voiau, în ruptul capului, să creadă că Lazăr nu ştia nimic de la fratele său despre planul lui de a doua zi. Îl tot întrebau dacă nu i-a spus unde merge şi dacă nu i-a propus şi lui să meargă cu el. Lazăr trebuia, a doua zi, să meargă la serviciu pentru că munca la câmp nu ţinea cont că în ziua respectivă era chiar sărbătoarea naţională. În agricultură, pe atunci, se lucra din zori de zi până-n asfinţit. Securişii, după ce i-au dat drumul, la unu şi jumătate noaptea, i-au pus în vedere să nu cumva să lipsească a doua zi la serviciu. Dar, mai cu seamă, să nu spună nimănui că a fost anchetat. Omul a mers cu tractorul până la Livadia dar nu a putut lucra nimic din cauza durerilor. La două zile a fost chemat şi la Haţeg dar, acolo, nu l-au mai bătut. Pe 25 august se aflase, deja, totul despre ei. Toată lumea ştia, de-acum, tot ce-au făcut şi ce au păţit cei implicaţi în «acţiunea Autobuzul». Cum presa comunistă nu a scris nimic despre această încercare de evadare totul s-a aflat prin gura lumii sau prin metoda telefonului fără fir.

- Dumneavoastră, de exemplu, ce ştiaţi atunci ?

- Că au luat autobuzul, că i-au oprit în pădurea Timişoarei şi că Andrei a fost rănit. Pe el l-au dus în spital la Timişoara şi pe ceilalţi doi, care nu erau răniţi, i-au urcat într-un ARO şi la Făget i-au împuşcat. Am avut, după 1989, hârtiile din procesul de la Timişoara, dar le-am rătăcit. Nu ştiu ce am făcut cu ele. Am aflat, atunci, că pe el l-au spânzurat în spital, la Timişoara. Doctorul, un gradat de la armată, a fost judecat pentru asta. L-au spânzurat şi l-au băgat în crematoriu. Atunci n-am ştiut despre el. Nici că-i viu, nici că-i mort. După Revoluţie a fost un proces în care a fost citată maică-mea. Am fost şi eu cu ea. Atunci ne-au întrebat dacă vrem să luăm cenuşa de la crematoriu.

- Aţi obţinut cenuşa ?

- N-am mai luat-o. Să aduc cenuşă de la Timişoara acasă? După 10 ani de unde să mai fiu sigur ce cenuşă îmi dau ei ? 10 ani n-am ştiut nici noi, nici familiile ăstealalte nimic. Nu puteai şti nimic pe timpul lui Ceauşescu. N-am ştiut că-s vii, că-s morţi. Numai după Revoluţie. Atunci a deschis proces doamna Muntean din Hunedoara.

Cum să spargi o bancă ca s-o ştergi, să te bronzezi, la mare

- N-aţi vorbit niciodată cu fratele dv. despre ceea ce voia să facă? Unde voia să ajungă? În America ?

- El a mai fost condamnat odată pentru încercare de trecere a frontierei. A ieşit din penitenciar pe caz de boală. Acolo s-au cunoscut cu ceilalţi. Nevastă-sa ştia. Ea îl aştepta la Pădurea Verde la Făget. Voiau să treacă la sârbi că ăia nu te mai dădeau înapoi. De acolo puteau pleca oriunde.

- Toate condamnările pe care le avea la activ erau doar pentru încercările de a trece dincolo ?

- Nu. La 18 ani a spart banca din Pui. A făcut-o împreună cu încă unul de la noi din sat.

- Cum se dă o spargere la o bancă? S-au mascat ?

- Nu. Banca era pe marginea râului şi avea un geam numai că nu se dărâma singur. Au intrat noaptea şi au furat banii.

- Mulţi ?

- 30.000 de lei. Pe timpul ăla erau bani. (Râde). Într-adevăr aceşti bani erau jumătate de maşină Dacia). Cu banii au plecat la mare. Pe frate-meu l-au prins la Braşov, după trei luni. Pe ălalalt l-au prins mai repede, că s-a întors acasă. Puşcărie n-a făcut decât vreo trei luni că a prins o graţiere. Apoi a făcut armata… A încercat să fugă dincolo, l-au prins. L-au prins de două ori şi după aia a încercat cu autobuzul. A treia oară. În afară de el şi nevastă-sa n-a ştiut nimeni. Pe ceilalţi din familie i-au chemat la declaraţii dar nu i-au bătut. Numai pe mine.

- La şcoală era un elev rău?

- Nu. Acolo învăţa bine. Era maistru în construcţii la Baza de recepţie din Pui. El a făcut-o. Amândoi aveam serviciul la Pui şi eu mă întâlneam cel mai des cu el. Lucram amândoi câte 10-12 ore. Cum lucram şi duminica după ce terminam lucrul treceam pe la el în vizită. Credeam că s-a liniştit. Avea un copil de şase luni. Dar el era hotărât să plece din ţară.

Deturnarea autobuzului de Orăştie. De la Haţeg spre sârbi

- Cum de i-a dat prin gând să fure armele ?

- Păi el a zugrăvit postul de poliţie din Pui şi a lăsat geamul deschis ca să se usuce mai repede zugrăveala. (Râde). Apoi s-au dus la sigur. Şi la bancă au făcut la fel. Tot pe geam au intrat înăuntru. După ce au avut armele au deturnat autobuzul. Maşina venea de la Petroşani şi mergea la Orăştie, mi se pare. În Haţeg au scos armele şi au schimbat traseul. Ei s-au urcat în Pui dar, la Haţeg, Andrei a somat şoferul cu pistolul la ceafă să n-o mai ia spre Orăştie ci spre Timişoara. Ceilalţi doi erau cu automatele în spate. Am vorbit cu un miliţian care a fost în autobuz. Ăla era din Pui şi l-au pus să lingă autobuzul pe jos. L-au ţinut culcat până la Timişoara. Când au început să tragă, el a reuşit să sară pe geamul din spate al autobuzului şi a rămas culcat. A scăpat nevătămat. Şoferul a murit împuşcat. N-a vrut să treacă de baraj şi n-a vrut să-l lase nici pe frate-meu să treacă la volan. Autobuzul n-a mai trecut de baraj şi acolo a început focul. (*Din presa post revoluţionară am aflat că cei trei - Drăgănescu, Buţincu şi Muntean - au luat din sediul miliţiei din Pui trei pistoale mitralieră de calibru 7,62 mm cu pat rabatabil, trei pistoale de calibru 7,65 mm model 1974, şapte încărcătoare de pistol-mitralieră dintre care şase pline cu muniţie, şase încărcătoare de pistol, trei baionete, trei cuţite, o busolă, 55 cartuşe calibru 7,65 mm şi 570 cartuşe de 7,62 mm. Jaful a fost constatat abia în ziua de 23 august, dimineaţa.)*

- De ce credeţi că au ales tocmai ziua de 23 august ?

- Cred că o fost ceva în capul lor legat de această sărbătoare. Din Timişoara au cerut elicopter lui Ceauşescu. Dar ei au tras înainte de a ajunge elicopterul din Bucureşti. De asta i-au condamnat pe ăştia că au tras înainte de a veni elicopterul. De la Bucureşti n-au dat ordin să tragă. Oricum, îi gazau în elicopter, nu-i duceau ei în America. Dar nu mai mureau oamenii din autobuz… Cumnată-mea a făcut un an de puşcărie pentru că avea copil mic. Ea s-a recăsătorit în Pui.

- Fratele dv. era un om violent ?

- Nu. El nu s-a bătut cu nimeni nici în Pui, nici în Râu Bărbat. Ideea lui era să plece dincolo şi asta nu i-o putea nimeni scoate din cap. În rest, n-avea treabă cu nimeni.

- Dv. aţi fost, vreodată, peste graniţă?

-Am fost o singură dată în Iugoslavia cu un prieten. Pe la Oraviţa am trecut fără viză. Nu era nevoie. Pe acolo ar fi vrut să treacă şi frate-meu...

— continuare în pag. 22 –

reportaj